

Instytut Badawczy IPC

Prognoza oddziaływania na środowisko

Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Gorzowa Wielkopolskiego 2030

Gorzów Wielkopolski
2022-02-16

Spis treści

Wykaz użytych skrótów	3
1. Podstawa formalno-prawna	4
2. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	8
3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy	14
4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania	15
5. Analiza oddziaływania na środowisko	16
5.1 Istniejący stan środowiska	16
5.1.1. Położenie, sieć osadnicza, struktura funkcjonalno-przestrzenna	16
5.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne	18
5.1.3. Powietrze atmosferyczne	28
5.1.4 Klimat akustyczny	30
5.1.5 Promieniowanie elektromagnetyczne	33
5.1.6 Gospodarka odpadami	35
5.1.7 Obszarowa ochrona przyrody	39
5.1.8 Dziedzictwo kulturowe	50
5.2 Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	54
5.3 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	56
5.3.1 Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu	56
5.3.2 Formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym	58
5.4 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	59
5.4.1 Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska	59
5.4.2 Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska	61
5.5 Charakterystyka planowanych przedsięwzięć	63
5.5.2 Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach	90
5.6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu	91

5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnio-terminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko	96
5.7.1 Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych zadań	97
5.7.2 Podsumowanie oddziaływania na środowisko.....	110
5.8 Analiza oddziaływania na środowisko realizacji programu	112
5.8.1 Czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko	112
5.8.2 Wpływ realizacji zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko na jego wybrane komponenty oraz proponowane działania kompensacyjne	114
6. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.....	126
7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.....	127
8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.....	129
9. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.....	130
10. Literatura i materiały źródłowe.....	134
11. Spis rysunków i tabel.....	136

Wykaz użytych skrótów

Skrót	Definicja
CO	Tlenek węgla
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
GZWP	Główny zbiornik wód podziemnych
JCW	Jednolita Część Wód
m n. p. m.	Metry nad poziomem morza
MOF GW	Miejski Obszaru Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego
NO ₂	Dwutlenek azotu
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEP2030	Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
SO ₂	Dwutlenek siarki
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
Strategia MOF GW	Strategia rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030
SRWL 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
UE	Unia Europejska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim
ZUO	Zakład utylizacji odpadów

1. Podstawa formalno-prawna

Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373), zwanej dalej OOS, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Strategia rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030 jest dokumentem strategicznym obejmującym swoim zasięgiem przestrzeń dziesięciu gmin. W skład MOF GW wchodzi: miasto Gorzów Wielkopolski, gmina miejska Kostrzyn nad Odrą, trzy gminy miejsko-wiejskie: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, pięć gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok. Partnerem MOF GW jest również Powiat Gorzowski.

Ustawodawca założył co do zasady konieczność przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do dokumentu, który swoim zasięgiem wykracza poza granice administracyjne jednej gminy oraz w przypadku gdy założenia tego dokumentu mogą wyznaczać ramy dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Takie przesłanki zachodzą w przypadku Strategii MOF GW.

Celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektowanej Strategii MOF GW nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza została opracowana zgodnie z art. 51 ust.2 i art.52 ust.1.i 2 ustawy OOS i zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.
- f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

Prognoza określa i analizuje:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
  - różnorodność biologiczną,
  - ludzi,
  - zwierzęta,
  - rośliny,
  - wodę,
  - powietrze,
  - powierzchnię ziemi,
  - krajobraz,
  - klimat,
  - zasoby naturalne,
  - zabytki,
  - dobra materialne
  - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Prognoza przedstawia również:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu.

W prognozie oddziaływania na środowisko uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pismem z dnia 24 listopada 2021 roku (nr WZŚ.411.162.2021.DT) uzgodnił dodatkowo zakres Prognozy:

Należy zaznaczyć, że przygotowywana Strategia, co do zasady, wyznaczała będzie przede wszystkim ramy i kierunki rozwoju zmian i procesów planowanych do realizacji m. in. w sferze środowiskowej, w odniesieniu do których strategiczna ocena oddziaływania na środowisko będzie miała charakter hipotetyczny i nie będzie dotyczyła bezpośredniego oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć na środowisko. W związku z powyższym, w tym konkretnym przypadku najistotniejszą rolę odgrywa ocena trafności procesów decyzyjnych, ocena właściwej identyfikacji celów samego dokumentu, ocena skutków ich realizacji oraz ocena, czy kwestie środowiskowe zostały w nich należycie ujęte, tj. w sposób optymalny dla jego ochrony.

Uwzględniając powyższe uwagi, przedmiotowa prognoza oddziaływania na środowisko powinna:

- Wziąć pod uwagę przede wszystkim szczególne cechy obszaru objętego oddziaływaniem w wyniku realizacji Strategii, a przede wszystkim zróżnicowane regionalne uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe oraz elementy i obszary prawnie chronione obszaru objętego dokumentem.
- Zawierać ocenę projektu Strategii z punktu widzenia ochrony środowiska jako całości (ocenie należy zatem poddać wszystkie elementy środowiska, na które ustalenia przedmiotowego dokumentu mogą wywierać wpływ przekształcający).
- Zawierać ocenę racjonalności i efektywności wykorzystania środowiska w trakcie realizacji Strategii, w kontekście respektowania zasad zrównoważonego rozwoju.
- Zawierać analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska, w tym dla obszarów i gatunków chronionych, mogą stanowić zaprojektowane do realizacji w Strategii zadania.
- Uwzględniać aktualny stan klimatu akustycznego na terenie objętym dokumentem, tzn. ocenić wpływ istniejących szlaków drogowych i kolejowych oraz innych przedsięwzięć będących źródłem hałasu na klimat akustyczny, określić potencjalne zmiany stanu klimatu akustycznego w wyniku realizacji ustaleń przedmiotowej Strategii.
- Ocenic, czy Strategia uwzględnia aktualny stan jakości powietrza na terenie objętym dokumentem, czy wskazuje obszary, na których nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń substancji w powietrzu, czy określa przyczyny występowania ponadnormatywnych stężeń ze wskazaniem źródeł emisji odpowiedzialnych za zanieczyszczenia powietrza.
- Określić potencjalne zmiany stanu powietrza w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu oraz ocenić, czy działania na rzecz poprawy jakości powietrza lub na rzecz utrzymania tej jakości zawarte w Strategii są wystarczające.
- Ocenic, czy Strategia uwzględnia aktualny stan środowiska gruntowo – wodnego na terenie objętym dokumentem oraz czynniki wpływające na to środowisko. Określić, przeanalizować i ocenić przewidywane znaczące oddziaływania w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu na jakość gleby i ziemi, wód podziemnych i powierzchniowych oraz wód przeznaczonych do picia. Ocenic, czy przedstawione w Strategii działania zmierzające do poprawy jakości w/w komponentów środowiska są wystarczające.

- Ocenic, czy Strategia uwzględnia analizę zjawisk klimatycznych i ich pochodnych, takich jak upały, mrozy, oblodzenia, powodzie, podtopienia, susze, opady śniegu, wiatr, koncentracja zanieczyszczeń powietrza. Ocenic, czy przedmiotowa Strategia odnosi się do wszystkich rodzajów możliwych zagrożeń: meteorologicznych (np. intensywne opady atmosferyczne, ekstremalne temperatury, porywiste wiatry, mgły), biologicznych (np. rozwój groźnych mikroorganizmów i insektów), geofizycznych (np. ruchy grawitacyjne), hydrologicznych (np. powodzie) i klimatologicznych (np. niedobory wody, pożary). Ocenic, czy przedstawione w Strategii propozycję rozwiązań, które mogą przyczynić się do zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń są wystarczające.
- Ustalic, na ile realizacja celów i priorytetów przyjętych w Strategii pozwoli na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogaci lub odtworzy obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będzie potęgować zagrożenia już istniejące.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wielkopolskim pismem z dnia 8 grudnia 2021 roku (NZ.9022.525.2021.JZ) uzgodnił zakres Prognozy odpowiadający zapisom ustawy OOŚ.

Podkreślono, że w prognozie należy zwrócić szczególną uwagę na:

- 1) Zagrożenia dla wód podziemnych, w szczególności Głównych Zbiorników Wód Podziemnych zlokalizowanych na terenie MOF GW (należy uwzględnić nakazy, zakazy i ograniczenia związane z ochroną zasobów wody),
- 2) Zagrożenia dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z uwzględnieniem obszarów stref ochronnych tych ujęć,
- 3) Narażenia na zanieczyszczenia powietrza, hałas i wibracje:
  - a) zapewnienie odpowiednich standardów jakości powietrza atmosferycznego,
  - b) zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu na terenach chronionych akustycznie, zwłaszcza na terenach zabudowy mieszkaniowej/ siedlisk ludzkich, zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży (jednostki oświatowe) oraz terenach rekreacyjno-wypoczynkowych, a także wskazanie działań zaradczych mających na celu eliminację bądź minimalizację negatywnych skutków mogących wystąpić w związku z realizacją planowanych inwestycji wraz z analizą ich skuteczności i poprawności.

2. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW) jest jednym z obszarów strategicznej interwencji Województwa Lubuskiego. Jednocześnie z perspektywy samorządów je tworzących oraz mieszkańców tego obszaru, jest przede wszystkim kształtującą się wspólnotą samorządową jednostek terytorialnych północnej części województwa lubuskiego. Obejmuje swoim zasięgiem 10 gmin, które wykazują się wspólnymi uwarunkowaniami rozwoju i mają wspólne cele rozwoju. Partnerstwo tworzą miasta: Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą, gminy miejsko-wiejskie: Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica, gminy wiejskie: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn i Santok.

Współpraca poszczególnych samorządów jest kluczowa dla sprostania wyzwaniom przyszłości. Zacieśnianie współpracy w obszarze MOF GW spójne jest z celem głównym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), czyli podstawowego dokumentu strategicznego polityki regionalnej państwa. W przyjętej przez rząd Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do Roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów.

Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje i warsztaty prowadzone z przedstawicielami samorządów lokalnych oraz biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych z MOF GW zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe:

1. Dążenie do spójności i zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, poprzez m.in. zapewnienie pełnego i równego dostępu do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców.
2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz uwarunkowania przyrodnicze.
3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w kierunku inteligentnej i zielonej, bazującej na potencjałach poszczególnych gmin MOF GW, oddziałujący pozytywnie na sytuację ekonomiczną mieszkańców (wzrost dochodów ludności, nowe miejsca pracy) i samorządów (wzrost dochodów budżetowych) oraz kształtujący zdolność do zatrzymania młodych osób.
4. Rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej.
5. Kształtowanie nowoczesnej edukacji opartej na synergii między edukacją na każdym poziomie, od podstawowego do wyższego, a lokalnym rynkiem pracy, ukierunkowane na zwiększanie szans rozwoju osobistego oraz aktywności zawodowej mieszkańców.
6. Rozwijanie spójności obszaru MOF GW poprzez kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe.
7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.

8. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej kształtowanej przez dobrze rozwinięty i funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej, wpływający na spójność społeczną, dostęp do usług publicznych oraz rynku pracy.
9. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF GW w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz uwolnienia potencjału turystycznego.
10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.
11. Intensyfikacja współpracy MOF GW na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym transgranicznym, dla zrównoważonego rozwoju obszaru, realizowana przy udziale partnerów publicznych, społecznych oraz gospodarczych.

W Strategii MOF GW określono wizję, która wskazuje w jakim kierunku realizowane będą działania rozwojowe:

- MOF GW to obszar spójny społecznie, zapewniający pełny i równy dostęp do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców. Charakteryzujący się rozwiniętą infrastrukturą społeczną oraz szerokim wachlarzem wysokiej jakości usług publicznych i usług czasu wolnego.
- MOF GW to obszar atrakcyjny osiedleńczo oraz turystycznie, wykorzystujący potencjał infrastruktury instytucjonalnej oraz uwarunkowania przyrodnicze. Tworzący możliwości rozwoju osobistego i aktywności zawodowej mieszkańców. Charakteryzuje się wyróżniającymi na tle regionu i kraju produktami turystycznymi, bazującymi na potencjale przyrodniczym, kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej.
- To miejsce konkurencyjnej, inteligentnej i zielonej gospodarki, wpływającej pozytywnie na sytuację ekonomiczną mieszkańców oraz samorządów. Gospodarki wykorzystującej potencjał nowoczesnej edukacji wszystkich poziomów nauczania, opartej na synergii między oświatą a lokalnym rynkiem pracy. Gospodarki bazującej na potencjałach wewnętrznych poszczególnych gmin, dającej szansę rozwoju także na obszarach wiejskich, m. in. w oparciu o potencjał rolnictwa, produkty lokalne, regionalne i ekologiczne.
- To obszar spójny przestrzennie i cechujący się wysoką jakością środowiska. Umiejętnie dbający i wykorzystujący posiadane walory przyrodnicze oraz potencjał dziedzictwa kulturowego, a także aktywnie adaptujący się do zmian klimatycznych.
- MOF GW wykorzystuje dobrze rozwinięty i sprawnie funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej na rzecz podnoszenia poziomu spójności społecznej, poprawy dostępu do usług publicznych oraz rynku pracy. Jest również obszarem atrakcyjnym inwestycyjnie i turystycznie za sprawą dobrej zewnętrznej dostępności komunikacyjnej.
- Jest to wspólnota optymalnie wykorzystująca zewnętrzne i wewnętrzne narzędzia wsparcia rozwoju oraz korzystająca z efektu synergii będącego owocem intensywnej współpracy na poziomie MOF GW. Wspólnota angażująca się w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru, realizowane przy udziale partnerów publicznych, społecznych oraz gospodarczych, na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Struktura strategii została zbudowana w oparciu o elementy składowe hierarchicznie wzajemnie sobie podległe (struktura hierarchiczna). Osiąganiu wizji służą wyznaczone cele strategiczne i cele szczegółowe, wynikające bezpośrednio z wyzwań.

RYSUNEK 1. CELE STRATEGICZNE ORAZ PRIORYTETY STRATEGII MOF GW

Wizja 2030:

MOF GW to obszar spójny społecznie, atrakcyjny osiedleńczo oraz turystycznie.

Miejsce konkurencyjnej, inteligentnej i zielonej gospodarki.

Atrakcyjne miejsce wypoczynku i rekreacji.

Obszar spójny przestrzennie i cechujący się wysoką jakością środowiska.

Wykorzystuje dobrze rozwinięty i sprawnie funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej.

Wspólnota optymalnie wykorzystująca zewnętrzne i wewnętrzne narzędzia wsparcia rozwoju oraz korzystająca z efektu synergii, będącego owocem intensywnej współpracy na poziomie MOF GW.

Misja:

Misją MOF GW jest zrównoważony i spójny społecznie oraz przestrzennie rozwój, który bazuje na współpracy i partnerstwie

Cel 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz spójność społeczna obszaru MOF GW

Cel 2. Konkurencyjna, inteligentna i zielona gospodarka

Cel 3. Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF GW

Cel 4. Wysoka dostępność komunikacyjna MOF GW

Cel 5. Efektywna współpraca i zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju MOF GW

Priorytet 1.1.
Edukacja przyszłości MOF GW

Priorytet 2.1.
Zrównoważony rozwój gospodarczy MOF GW

Priorytet 3.1.
Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych

Priorytet 4.1.
Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna

Priorytet 5.1.
Partnerstwo na rzecz MOF GW

Priorytet 1.2.
Polityka społeczna przyczyniająca się do polepszenia jakości życia mieszkańców

Priorytet 2.2.
Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej

Priorytet 3.2.
Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych

Priorytet 4.2.
Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna

Priorytet 5.2.
Zintegrowana obsługa mieszkańców i klientów MOF GW w ramach e-usług oraz rozwój narzędzi SMART

Priorytet 1.3.
Rozwinięta gospodarka mieszkaniowa

Priorytet 2.3.
Rozwinięta oferta turystyczna

Priorytet 3.3.
Skoordynowane planowanie przestrzenne

Priorytet 1.4.
Rozwinięta oferta czasu wolnego

Struktura hierarchiczna strategii ma swoje rozwinięcie w postaci kierunków działań, które przypisane zostały do poszczególnych priorytetów. Kierunki działań wynikają bezpośrednio z diagnozy, a ich brzmienie bazuje również na zdolnościach realizacyjnych partnerów MOF GW. Realizacja większości kierunków działań przyczyni się do osiągnięcia obrazu przyszłości, nakreślonego w wizji rozwoju.

Strategia MOF GW wpisuje się w założenia szeregu polityki i planów nadrzędnych, z których najważniejsza wydaje się spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

TABELA 1. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO 2030 ORAZ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030
<p>CEL STRATEGICZNY 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna.</p> <p>1.1 Wzmocnienie sektora B+R oraz mechanizmów transferu innowacji, szczególnie w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji.</p> <p>1.2 Rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku.</p> <p>1.3 Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy.</p> <p>1.4 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu.</p> <p>1.5 Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcie reindustrializacji.</p> <p>1.6 Rozwój potencjału turystycznego.</p> <p>1.7 Konkurencyjne i ekologiczne rolnictwo oraz rozwój produktów regionalnych.</p>	<p>Cel 2. Konkurencyjna, inteligentna i zielona gospodarka.</p> <p>2.1. Zrównoważony rozwój gospodarczy MOF GW</p> <p>2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej.</p> <p>2.3. Rozwinięta oferta turystyczna.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi.</p> <p>2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi.</p> <p>2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów.</p> <p>2.3 Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia.</p> <p>2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego.</p> <p>2.5 Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie</p>	<p>Cel 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz spójność społeczna obszaru MOF GW.</p> <p>1.1. Edukacja przyszłości MOF GW.</p> <p>1.2. Polityka społeczna przyczyniająca się do polepszenia jakości życia mieszkańców.</p> <p>1.3. Rozwinięta gospodarka mieszkaniowa.</p> <p>1.4. Rozwinięta oferta czasu wolnego.</p>

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030
<p>i promocja sportu.</p> <p>2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej.</p>	
<p>CEL STRATEGICZNY 3. Integracja przestrzenna regionu.</p> <p>3.1 Modernizacja oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu zbiorowego.</p> <p>3.2 Wzmocnienie dostępności infrastruktury teleinformatycznej.</p> <p>3.3 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego i publicznego.</p> <p>3.4 Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu.</p> <p>3.5 Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi.</p>	<p>Cel 3. Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF GW.</p> <p>3.1. Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych.</p> <p>3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych.</p> <p>3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne.</p> <p>Cel 4. Wysoka dostępność komunikacyjna MOF GW.</p> <p>4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna.</p> <p>4.2. Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę.</p> <p>4.1 Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna.</p> <p>4.2 Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa.</p> <p>4.3 Wysoka sprawność działania administracji publicznej i instytucji regionalnych oraz współdziałanie na rzecz rozwoju regionu.</p> <p>4.4 Wzmocnienie roli i integracja systemów zarządzania strategicznego oraz planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym.</p> <p>4.5 Rozwój e-usług i kompetencji cyfrowych społeczeństwa.</p>	<p>Cel 5. Efektywna współpraca i zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju MOF GW.</p> <p>5.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW. 5.2. Zintegrowana obsługa mieszkańców i klientów MOF GW w ramach e-usług oraz rozwój narzędzi SMART.</p>

3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

Zgodnie z artykułem **52 ust. 1 ustawy OOŚ** informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Strategia MOF GW obejmuje zestaw celów strategicznych, podporządkowane im priorytety i kierunki działań. Analizując oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowego przeglądu kierunków działań, czyli najbardziej szczegółowych zapisów. Należy przy tym podkreślić, że przedmiotowa Strategia co do zasady jest dokumentem ogólnym, analizującym uwarunkowania i szanse rozwoju w odniesieniu do przestrzeni MOF GW, wytyczającym główne ramy i kluczowe kierunki działań o pewnym stopniu ogólności.

Ocenę oddziaływania przeprowadzono zgodnie z artykułem **51 ust. 2 ustawy OOŚ**. **W prognozie zawarto wszystkie elementy, jakie powinna zawierać wg Ustawodawcy.**

Kluczowym elementem Prognozy jest odpowiedź na pytanie: czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko?

Poszczególne kierunki działań Strategii MOF GW przeanalizowano w szczególny sposób pod kątem wpływu i oddziaływania na poszczególne „ustawowe” elementy środowiska: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Dokonano analizy prawdopodobieństwa występowania oddziaływań na środowisko, czas trwania, zasięg, częstotliwości, odwracalność, a także prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych i prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

Oceniono stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć, a także powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach. Dokonano analizy przydatności w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska. Oceniono powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska.

Każde z zadań oceniane było pod kątem występowania oddziaływań bezpośrednich, np. wynikających z charakteru prac inwestycyjnych, jak również oddziaływań pośrednich – długoterminowych, wynikających z charakteru danego przedsięwzięcia.

4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w Strategii. Monitoring powinien być prowadzony jednocześnie na kilku płaszczyznach. Powinien dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów oraz umożliwić kwantyfikację efektów zrealizowanych projektów (zarówno efektów ekonomicznych jak i społecznych).

Strategia MOF GW wdrażana będzie przez wszystkie samorządy wchodzące w skład MOF GW. System zarządzania i monitoringu opierać będzie się na Wydziale Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Programowania Strategicznego (ZIP) Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

System sprawozdawczości realizowany będzie w oparciu o coroczne raporty ze stanu realizacji Strategii. Bazować będą one na danych zebranych od poszczególnych samorządów, realizujących Strategię MOF GW. Sporządzony raport przekazywany będzie do partnerów samorządowych celem akceptacji. Poszczególni partnerzy wyznaczą osoby/ wydziały lub jednostki odpowiedzialne za współpracę z Wydziałem ZIP Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, w celu zapewnienia sprawnej komunikacji, przekazywania danych monitoringowych oraz zatwierdzenia rocznych raportów z realizacji Strategii MOF GW.

Monitorowanie realizacji Strategii polegać będzie na zbieraniu informacji i analizowaniu poziomu zbieżności podejmowanych działań z określonymi w strategii kierunkami (przypisanie inwestycji/ projektu do poszczególnych kierunków działań). Uzupełnieniem monitoringu opierającego się na produktach będzie analiza wskaźnikowa, odnosząca się do wyzwań rozwojowych. Monitoring będzie realizowany w odstępach rocznych.

System monitoringu stanowić będzie podstawę do ewaluacji i oceny stopnia aktualności Strategii. Aktualizacja Strategii możliwa będzie w przypadku stwierdzenia istotnych zmian uwarunkowań rozwojowych MOF GW.

Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii MOF GW na środowisko polegał na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko w ramach indywidualnych zamówień. Wyniki pomiarów muszą odnosić się do obszaru objętego Strategią. Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Programu na środowisko prowadzony był w cyklu rocznym, podobnie jak to przyjęto przy monitoringu całości Strategii MOF GW.

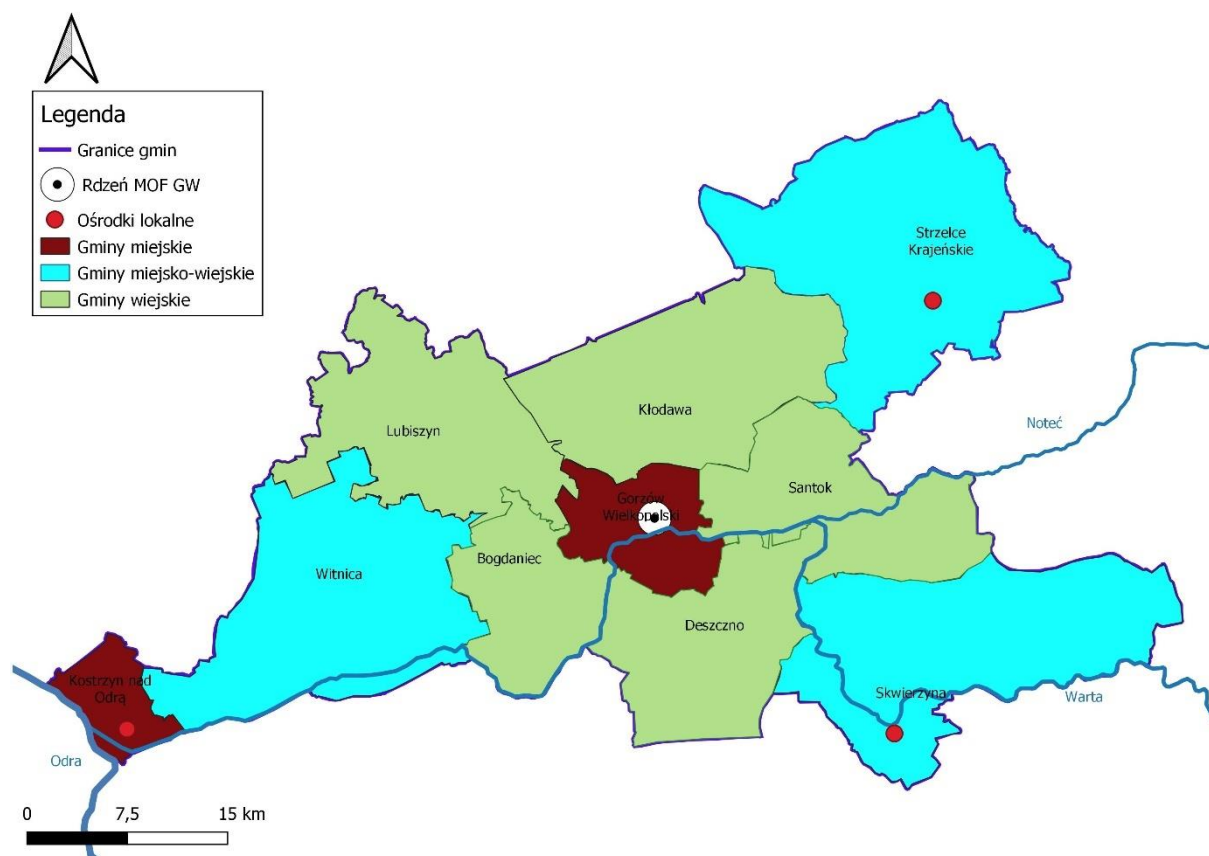
5. Analiza oddziaływania na środowisko

5.1 Istniejący stan środowiska

5.1.1. Położenie, sieć osadnicza, struktura funkcjonalno-przestrzenna

Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW) położony jest w zachodniej części Polski, w województwie lubuskim i zajmuje powierzchnię 1 904 km². W skład MOF GW wchodzi 10 samorządów: miasto Gorzów Wielkopolski, gmina miejska Kostrzyn nad Odrą, trzy gminy miejsko-wiejskie: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, pięć gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok. Partnerem MOF GW jest również Powiat Gorzowski

MAPA 1. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego MOF GW kształtuje dominująca pozycja demograficzna oraz usługowa Gorzowa Wielkopolskiego, a odległość od miasta rdzeniowego wpływa na kształtowanie się procesów osadniczych. Ważną rolę w strukturze osadniczej MOF GW pełnią małe miasta: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Kostrzyn nad Odrą, Skwierzyna oraz wybrane ośrodki wiejskie, skupiające funkcje usługowe.

W przestrzeni MOF GW zachodzą dynamiczne procesy urbanizacyjne, w dużym stopniu kształtowane przez bliskość Gorzowa Wielkopolskiego. Wpływają one na zmianę charakteru przestrzeni, zmianę uwarunkowań funkcjonalnych.

Znaczna część obszaru MOF charakteryzuje się rozproszeniem struktury osadniczej, jednocześnie układ osadniczy jest czytelny, zasadniczo dobrze rozmieszczony w przestrzeni MOF GW. Wybrane problemy przestrzenne koncentrują się w szczególności na terenach poddanych dużej presji urbanizacyjnej, ale również na obszarach miejskich i wiejskich (obszary zdegradowane). Rozwój funkcji przemysłowej, m. in. w Kostrzynie nad Odrą istotnie wpłynął na sposób funkcjonowania komunikacji oraz kształtować będzie przyszłe rozwiązania w tym zakresie.

Obszar MOF charakteryzuje się zmiennymi uwarunkowaniami rozwoju, które kształtuje nie tylko bliskość Gorzowa Wielkopolskiego, ale też położenie względem głównych ciągów komunikacyjnych, do których należy zaliczyć drogę ekspresową S3 oraz drogę krajową nr 22. Ważną rolę w układzie komunikacyjnym MOF GW pełni droga wojewódzka nr 132 (Gorzów Wielkopolski-Bogdaniec-Witnica-Kostrzyn nad Odrą) oraz linia kolejowa nr 203 (Krzyż Wielkopolski-Gorzów Wielkopolski-Kostrzyn nad Odrą).

Istotne znaczenie w kreowaniu rozwoju przestrzennego MOF odgrywają obszary chronione i układy przyrodnicze, których najważniejsze komponenty kształtują duże kompleksy leśne oraz duże rzeki: Odra, Warta i Noteć i ich doliny.

W granicach MOF GW można wyróżnić strefy o odmiennym ukształtowaniu – na północy jest to obszar Równiny Gorzowskiej, będącej częścią Pojezierza Południowopomorskiego. Południową część obszaru MOF GW zajmuje Kotlina Gorzowska. Zachodni kraniec położony jest w Kotlinie Freiwaldzkiej, zaś wschodnia część MOF GW na obszarze Pojezierza Dobiegniewskiego.

Obszar MOF GW został w całości ukształtowany w trakcie ostatniego zlodowacenia północnopolskiego, charakteryzuje się wyraźną rzeźbą glacialną – pagórkowatymi wysoczyznami morenowymi, sandrami oraz rozcinającymi je jeziorami i szerokimi pradolinami. Ogólnie cały region charakteryzuje się równoleżnikowym, pasowym ukształtowaniem terenu, powstałym w wyniku naprzemiennych faz postojów i topnienia lądolodu.

Obszar MOF GW ze względu na położenie w zachodniej części kraju charakteryzuje się korzystnym klimatem, na co ma wpływ przewaga cech klimatu oceanicznego. Klimat kształtują również ukształtowanie terenu, w tym nieduże deniwelacje terenu, przy równocześnie względnie urozmaiconej rzeźbie i dużej lesistości. W granicach MOF GW występuje pewne zróżnicowanie lokalnych warunków klimatycznych. Ze względu na rzeźbę możemy wyróżnić klimat dolin i obszarów płaskich, wysoczyznowych. W ten sposób kształtuje się m. in. mikroklimat obszarów dolin Warty, Noteci, Odry, niezalesionych wysoczyzn o mało zróżnicowanej rzeźbie oraz dużych obszarów zadrzewionych, przede wszystkim Puszczy Gorzowskiej, Noteckiej i Lasów Skwierzyńskich. Swoistym mikroklimatem charakteryzują się również obszary miejskie.

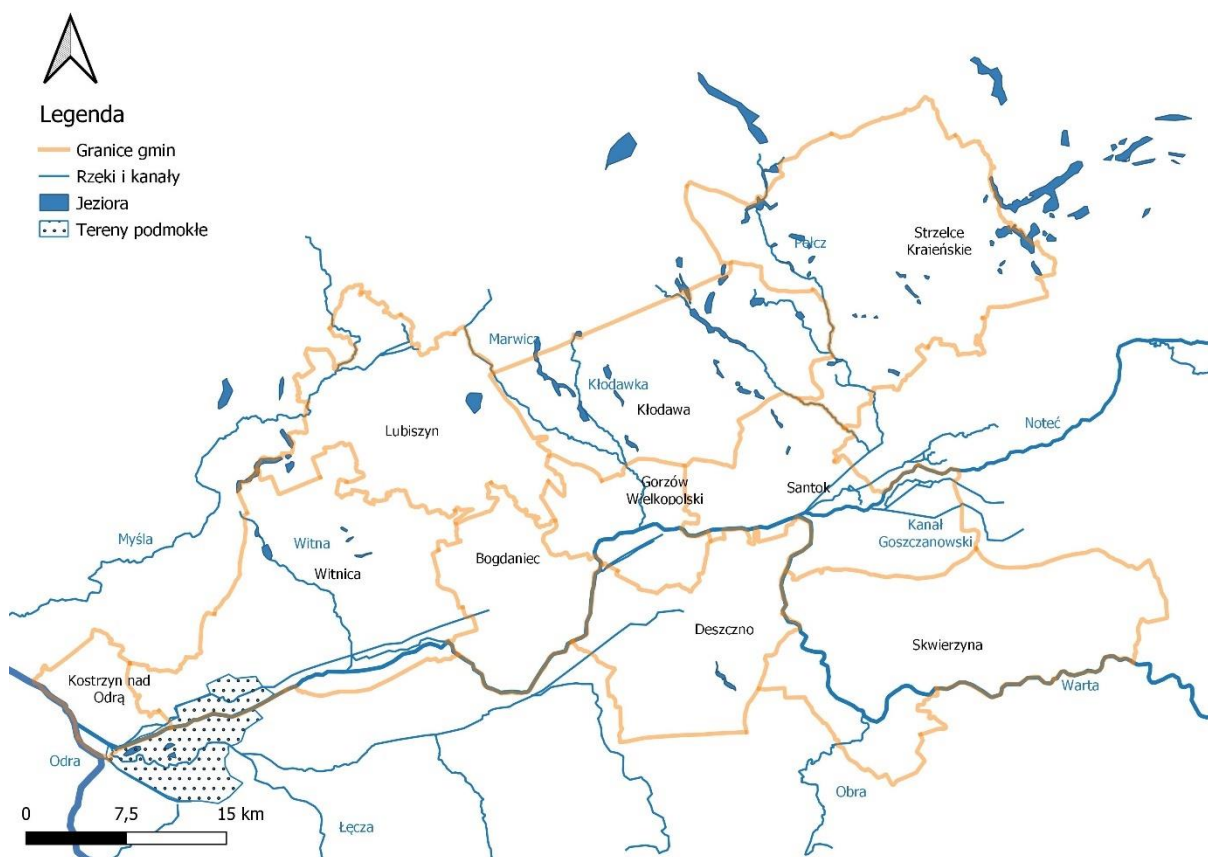
5.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

MOF GW w całości położony jest w dorzeczu Odry. Sieć hydrograficzna jest dobrze rozwinięta, główną rzeką jest Warta. W rejonie Santoka rzeka Warta zmienia swój bieg z południkowego na równoleżnikowy i płynie na zachód. W Santoku do Warty wpada Noteć – jej największy dopływ. Obie rzeki płyną uregulowanymi korytami, otoczone są systemem wałów przeciwpowodziowych i są rzekami żeglownymi. Warta i Noteć na terenie MOF GW płyną w całości Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką w mezoregionie Kotliny Gorzowskiej. Rozmiary pradoliny powodują, że w ich obrębie mieszczą się także koryta innych cieków płynących równolegle do rzek głównych. Należy tu wymienić przede wszystkim Kanał Goszczanowski i Postomski. Warto również dodać, iż na terenie gminy Skwierzyna swój bieg kończy rzeka Obra, wpadając na zachód od Skwierzyny do Warty.

Pozostałe większe cieki MOF GW to Otok, Pełcz, Santoczna, Kłodawka, Myśla, Witna. W dolinie rzeki Warty i Noteci występują liczne starorzecza, rozlewiska, tereny podmokłe i bagna. Obszar ten jest odwadniany przez gęstą sieć cieków naturalnych i rowów melioracyjnych, spływ wód powierzchniowych odbywa się do głównych osi drenażu, którymi są rzeki Warta i Odra oraz Noteć.

W obszarze MOF GW występuje dużo jezior pochodzenia lodowcowego – na wysoczyźnie w północnej części obszaru (gminy Lubiszyn i Kłodawa) oraz w północno-wschodniej części, na pojezierzu Dobiegniewskim (gmina Strzelce Krajeńskie). W dolinach Warty i Noteci znajdują się głównie starorzecza i inne mniejsze zbiorniki. Wyróżnia się gmina Kłodawa z wieloma większymi jeziorami rynnowymi oraz gmina Strzelce Krajeńskie. Na terenie gminy Kłodawa największym z jezior jest Lubie o powierzchni ok. 55 ha, innymi większymi są Chłop, Grabino, Kłodawa, Wełmino i Przyłęczek. Największym jeziorem na obszarze MOF GW jest Lipie, położone przy wschodniej granicy gminy Strzelce Krajeńskie z gminą Dobiegniew. Powierzchnia jeziora to 174 ha, co czyni je również jednym z większych w województwie lubuskim. Do największych jezior typu wytopiskowego należy Marwико w gminie Lubiszyn o powierzchni ok. 152 ha.

MAPA 2. WODY POWIERZCHNIOWE NA TERENIE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. W odniesieniu do wód powierzchniowych cele te są następujące:

- nie pogarszanie stanu wód, osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu wód,
- stopniowe redukcje zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi oraz substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego,
- zaprzestanie, stopniowe eliminowanie lub ograniczanie emisji substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- spełnienie wymagań szczególnych w odniesieniu do obszarów chronionych (np. obszary chronione przyrody, kąpieliska), tj. jest osiągnięcia norm i celów ustanowionych dla obszarów chronionych.

Na obszarze MOF badania stanu wód powierzchniowych prowadzone były w 2018 roku. Badania wykazały zły stan wód.¹

Zgodnie z obowiązującym Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 r., poz. 1967), w regionie wodnym Warty na terenie MOF GW położone są zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych (PLRW), jeziornych (PLLW) i podziemnych (PLGW):

¹ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020

1. na obszarze Miasta Gorzowa Wielkopolskiego:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku, -
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

2. na obszarze Miasta Kostrzyn nad Odrą:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski od Rudzianki do ujścia (PLRW60002418969) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600040 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

3. na obszarze Gminy Skwierzyna:

- Dopływ z Murzynowa (PLRW60001718792) – stan dobry; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Obra od wpływu do Zb. Bledzew do ujścia (PLRW60000187899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Warta od Kamionki do Obry (PLRW60002118779) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600059 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

4. na obszarze Gminy Witnica:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Bogdanka (PLRW60002318942) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Witna (PLRW60002318944) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Krępiński (PLRW600023189652) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Kanał Postomski od Rudzianki do ujścia (PLRW60002418969) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Jezioro Wielkie (PLLW10908) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

5. na obszarze Gminy Bogdaniec:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Bogdanka (PLRW60002318942) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku, -
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

6. na obszarze Gminy Deszczno:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Lubniewka (PLRW600025189629) – stan dobry; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600040 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

7. na obszarze Gminy Kłodawa:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

8. na obszarze Gminy Lubiszyn:

- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

9. na obszarze Gminy Santok:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Dopływ z Murzynowa (PLRW60001718792) – stan dobry; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

10. na obszarze Gminy Strzelce Krajeńskie:

- Dopływ ze Strzelc Krajeńskich (PLRW600018188982) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Otok (Kanał Otok) (PLRW60000188989) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Mierzęcka Struga do wypływu z jez. Wielgie (PLRW6000251888893) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Mierzęcka Struga od jez. Wielgie do ujścia (PLRW6000201888899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Pełcz (PLRW6000181889849) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Santoczna (PLRW6000181889869) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;

- Jezioro Bukowskie (PLLW10814) – brak informacji o stanie wód; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Przytoczno PLLW10821 – brak informacji o stanie wód; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Chłopowo (PLLW10797) – brak oceny stanu; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Chłop (PLLW10896) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Starzyce (PLLW10818) – brak informacji o stanie wód; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Niesobia (PLLW10827) – brak oceny stanu; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Kosino (PLLW10817) – brak oceny stanu; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Bierzwnik (PLLW10809) – stan dobry; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Wielgie (PLLW10831) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Jezioro Lipie (PLLW10804) – brak oceny stanu; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Słowa (PLLW10805) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Jezioro Osiek z Ogardzką Odnogą (PLLW10802) – brak oceny stanu; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- PLGW600034 - słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku
- PLGW600025 - dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.²

Na terenie MOF GW występują obszary zagrożenia powodziowego. System ochrony przeciwpowodziowej tworzą przede wszystkim wały przeciwpowodziowe, które obejmują większość odcinków Warty i Noteci. Stan techniczny tych obiektów jest zróżnicowany.³

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują wzdłuż największych rzek, tj. Odry, Warty i Noteci. Warto jednak dodać, iż problemy związane z podtopieniami i wylewami dotyczą także innych obszarów i rzek, czego przykładem jest m. in. rzeka Kłodawka, płynąca przez gęsto zaludnione dzielnice Gorzowa Wielkopolskiego.

Wg danych Planu przeciwdziałania skutkom suszy⁴, MOF GW należy do obszarów ekstremalnie zagrożonych suszą na terach rolnych i leśnych, do obszaru umiarkowanie zagrożonych suszą

² Źródło: <https://poznan.wody.gov.pl/nasze-dzialania/mapy-jednolitych-czesci-wod/111-menu/1030-foldery-jcwp>

³ Na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

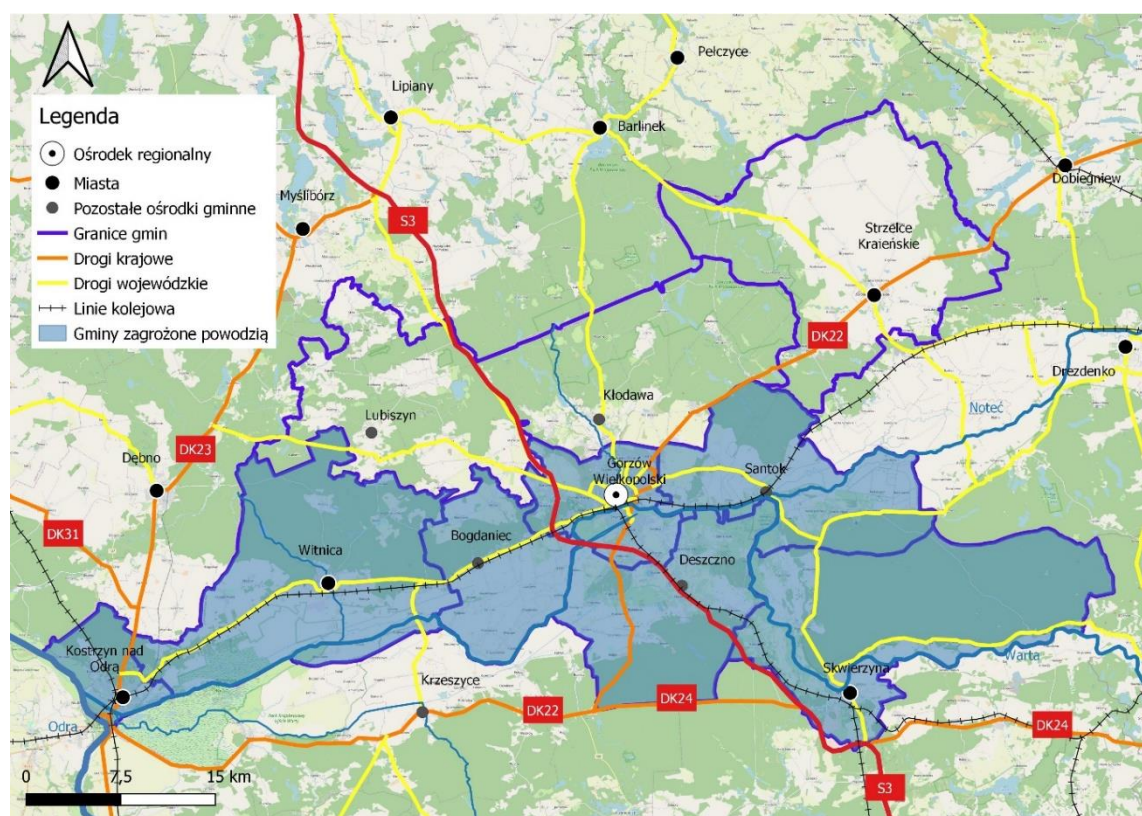
⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

hydrologiczną oraz słabo zagrożonych suszą hydrologiczną w przypadku wód podziemnych. Łączna ocena zagrożenia suszą MOF GW wskazuje na silne zagrożenie.

Prawidłowe zagospodarowanie i użytkowanie zlewni rzecznej jest ważnym elementem ochrony zasobów wodnych. Idea konieczności zwiększania zasobów dyspozycyjnych przez powiększanie, w tym przywracanie zdolności retencyjnych poszczególnych zlewni, zarówno jest wpisana w cele planowania w gospodarowaniu wodami, jak i jest stałym elementem zarządzania ryzykiem powodziowym. Stanowi także instrument planowania przestrzennego oraz ochrony ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Rozwiązania służące zwiększaniu zasobów wodnych na drodze retencji opierają się na odbudowie utraconych zdolności retencyjnych dorzecza oraz na zachowaniu istniejących jeszcze, naturalnych możliwości zatrzymywania wody na danym obszarze. Na retencję powierzchniową składają się: retencja jeziorna, zbiornikowa, koryt i dolin rzecznych, śnieżna oraz retencja lasu, glebowo-gruntowa i krajobrazowa.⁵

MAPA 3. GMINY MOF GW ZAGROŻONE WYSTĘPOWANIEM POWODZI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) to wydzielone, szczególnie cenne i zasobne struktury wodonośne, wytypowane jako obszary wymagające ochrony, spełniające określone wymagania ilościowe i jakościowe oraz stanowiące istotne w skali kraju rezerwuary dla zaopatrzenia ludności w wodę. W granicach MOF GW wydzielono tylko pięć GZWP. Zlokalizowane są one w przestrzeniach, które charakteryzują się stosunkowo niską presją urbanizacyjną i gospodarczą, na obszarach leśnych, w części chronionych. Wpływa to pozytywnie na stan wód podziemnych oraz ich dostępność i wielkość zasobów.

⁵ Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Dz.U. Poz. 1615

TABELA 2. GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE MOF GW

Nazwa	Lokalizacja	Lokalizacja MOF GW	Charakterystyka
GZWP nr 127 Subzbiornik Złotów–Piła– Strzelce Krajeńskie	Powiaty: złotowski, pilski, czarnkowsko-trzcianecki, chodzieski, człuchowski, wałecki, strzelecko-drezdeński, sępoleński	Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód poziomu mioceńskiego oceniono jako dobry. Na obszarze GZWP nr 127 są zlokalizowane tereny o wysokich walorach turystycznych i krajobrazowych, charakteryzujące się stosunkowo słabym uprzemysłowieniem. Na całym obszarze GZWP nr 127 dominują tereny bardzo mało podatne na zanieczyszczenie.
GZWP nr 134 Zbiornik Dębno	Powiaty: gryfiński, myśliborski, gorzowski	Lubiszyn, Witnica	Jakość wód podziemnych uznano za dobrą, z zaszeregowaniem do klasy II, przy czym na całym obszarze zbiornika, wody zawierają podwyższone zawartości żelaza i manganu. Pobór wód ma charakter rozproszony, co wpływa korzystnie dla utrzymania dobrego stanu wód podziemnych. Większy pobór wody zachodzi na ujęciach komunalnych. Suma zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych przekracza znacząco sumę poborów rzeczywistych i dopuszczalnych wynikających z wydanych pozwoleń wodnoprawnych.
GZWP nr 135 Zbiornik Barlinek	Powiaty: myśliborski, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, gorzowski	Kłodawa, Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód podziemnych na obszarze całego zbiornika zaklasyfikowano jako dobry i zadowalający. GZWP nr 135 nie jest dobrze chroniony przed zanieczyszczeniami. GZWP nr 135 jest obszarem o charakterze leśno-rolniczym, gdzie aż 73% powierzchni zbiornika zajmują lasy.
GZWP nr 136 Zbiornik międzymorenowy Dobiegiewo	Powiaty: choszczeński, strzelecko-drezdenecki	Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód podziemnych zaklasyfikowano jako dobry. Na obszarze GZWP nr 136 dominują tereny o charakterze leśnym i rolniczym. Tereny podatne na zanieczyszczenia w granicach GZWP nr 136 występują na bardzo ograniczonej powierzchni.
GZWP nr 138 Pradolina Toruń– Eberswalde	Powiaty: gorzowski, strzelecko-drezdeński, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, chodzieski, wągrowiecki, nakielski, bydgoski ziemski, żniński,	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Teren zbiornika jest słabo zagospodarowany, przeważa zagospodarowanie rolnicze i leśne. W planach i koncepcjach zagospodarowania przestrzennego wzdłuż Noteci wyznaczono tereny

Nazwa	Lokalizacja	Lokalizacja MOF GW	Charakterystyka
	inowrocławski		ograniczonego zainwestowania oraz zintegrowany system ekologiczny, co również ma wpływ na ograniczone zapotrzebowanie na wodę.

ŹRÓDŁO: GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH W POLSCE, PAŃSTWOWY INSTYTUT GEOLOGICZNY, PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY, WARSZAWA 2017 ROK

Wody podziemne w granicach MOF GW należą do 5 jednostek – jednolitych części wód podziemnych, są to JCWPd nr 23, 33, 34, 40 i 41. Stan ilościowy wód jest dobry, jednak stan jakościowy w dwóch określono jako zły (nr 33, 34), co odpowiada części obszaru MOF GW.

W odniesieniu do wód podziemnych cele te można syntetycznie przedstawić w następujący sposób:

- nie pogorszenie stanu wód oraz zapobieganie lub ograniczanie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- osiągnięcie (utrzymanie) dobrego stanu wód podziemnych oraz zapewnienie równowagi między poborami a zasilaniem,
- odwrócenie każdej znaczącej i ciągłej tendencji wzrostu stężeń zanieczyszczeń antropogenicznych,
- skład chemiczny i poziom wód podziemnych muszą zapewnić, że cele środowiskowe ekosystemów lądowych bezpośrednio zależnych od wód podziemnych zostaną osiągnięte.

Dane GUS wskazują na deficyty w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej na obszarze MOF GW. W okresie pomiędzy 2009 a 2019 rokiem widoczny był wzrost odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej. Postęp widoczny był w szczególności na obszarach miejskich Witnicy oraz Strzelce Krajeńskich, które osiągnęły zadowalające wskaźniki odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej. Ogółem przestrzenie miejskie MOF GW charakteryzowały się dobrym rozwojem w zakresie dostępu do kanalizacji. W trudniejszej sytuacji wydają się być przestrzenie wiejskie, m. in. ze względu na znaczny koszt realizacji inwestycji kanalizacyjnych i rozproszony system osadniczy.

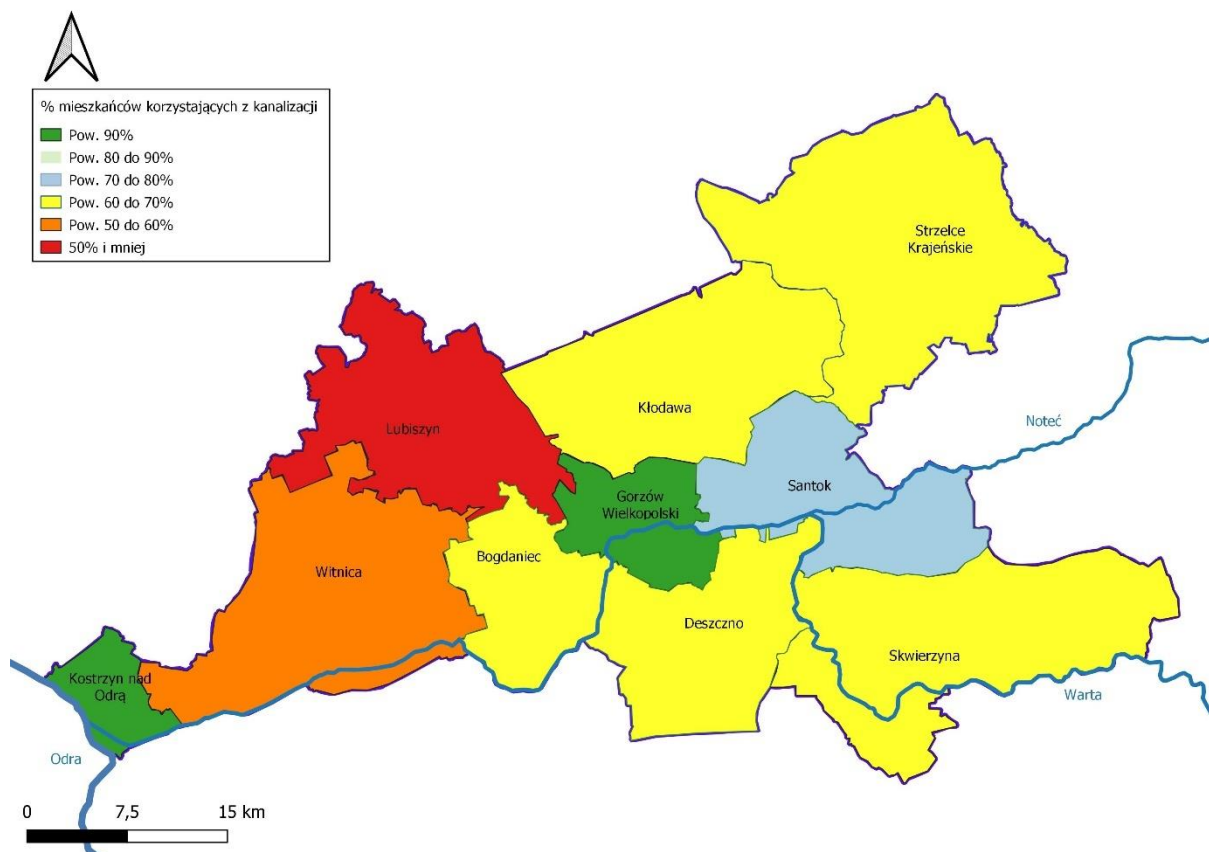
TABELA 3. ODSETEK MIESZKAŃCÓW KORZYSTAJĄCYCH Z KANALIZACJI W GMINACH MOF GW W 2009 I 2019 R. (DOSTĘPNOŚĆ DO SIECI KANALIZACYJNEJ WYRAŻONA W %)

Jednostka terytorialna	2009	2019	Zmiana w %
POLSKA	61,5	71,2	9,7
LUBUSKIE	62,8	74,3	11,5
MOF GW	73,3	86,1	17,5
Gorzów Wielkopolski	94,0	99,9	5,9
Kostrzyn nad Odrą	92,3	93,0	0,7
Witnica	30,7	59,3	28,6
Witnica – miasto	51,4	96,2	44,8
Witnica - obszar wiejski	7,7	18,9	11,2
Skwierzyna	65,2	66,7	1,5
Skwierzyna - miasto	82,7	84,2	1,5
Skwierzyna - obszar wiejski	0,0	0,0	0,0
Strzelce Krajeńskie	64,8	69,5	4,7

Strzelce Krajeńskie – miasto	64,8	97,3	0,7
Strzelce Krajeńskie - obszar wiejski	19,7	30,6	10,9
Bogdaniec	11,0	68,8	57,8
Deszczno	4,9	60,2	55,3
Kłodawa	53,5	67,8	14,3
Lubiszyn	20,3	44,9	24,6
Santok	28,0	72,6	44,6

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

MAPA 4. ODSETEK MIESZKAŃCÓW KORZYSTAJĄCYCH Z KANALIZACJI W MOF GW W 2019 ROKU

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

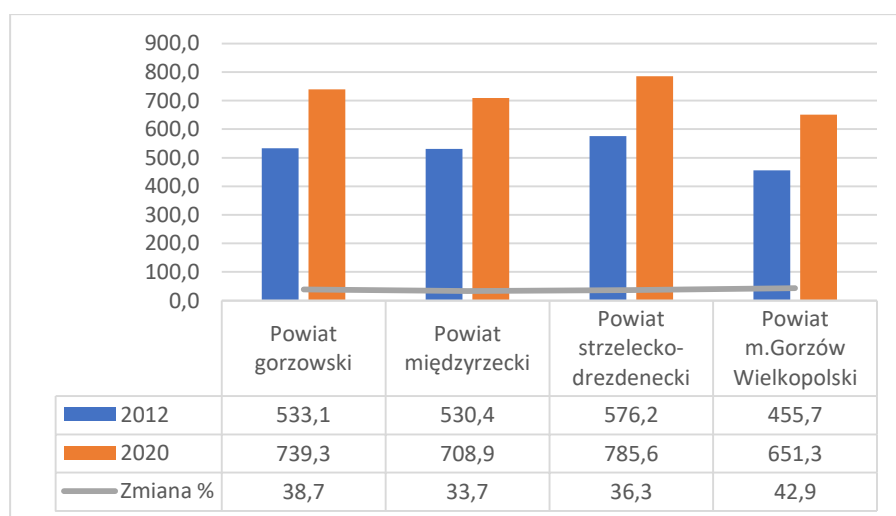
5.1.3. Powietrze atmosferyczne

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim jest emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie (emisja naturalna) mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu wpływają na jakość powietrza atmosferycznego. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych i energetycznych, tzw. emisję niską z gospodarki komunalnej (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i mniejsze zakłady) oraz emisję komunikacyjną, związaną głównie z transportem samochodowym.

W miastach i w rejonach tras o dużym natężeniu ruchu coraz większy problem, ze względu na emisję zanieczyszczeń do powietrza oraz emisję hałasu, stanowi komunikacja samochodowa. W wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory aromatyczne (szczególnie benzen) oraz pyły zawierające związki m.in.: kadmu, niklu i miedzi. Oddziaływanie komunikacji na środowisko wykazuje tendencję rosnącą. W ostatnich latach nastąpił dynamiczny wzrost liczby pojazdów poruszających się po drogach. Na drogach obserwuje się również duży ruch tranzytowy. Województwo lubuskie, ze względu na swoje położenie, stanowi obszar tranzytowy dla samochodów przekraczających granicę polsko-niemiecką, łączy również północno-zachodnią część kraju z południowo-zachodnią.⁶

Presji na środowisko oraz jakość powietrza na obszarze MOF GW nie sprzyjała rosnąca liczba samochodów osobowych. Pomiędzy 2012 a 2020 rokiem liczba samochodów osobowych w relacji do liczby mieszkańców wzrosła od 33,7% w powiecie międzyrzeckim (m. in. gmina Skwierzyna) do 42,9% w Gorzowie Wielkopolskim. Największą liczbą samochodów w relacji do liczby mieszkańców charakteryzował się powiat strzelecko-drezdenecki (786,6 na 1000 mieszkańców), najmniejszą miasto Gorzów Wielkopolski (651,3).

WYKRES 1. SAMOCHODY OSOBOWE NA 1000 MIESZKAŃCÓW

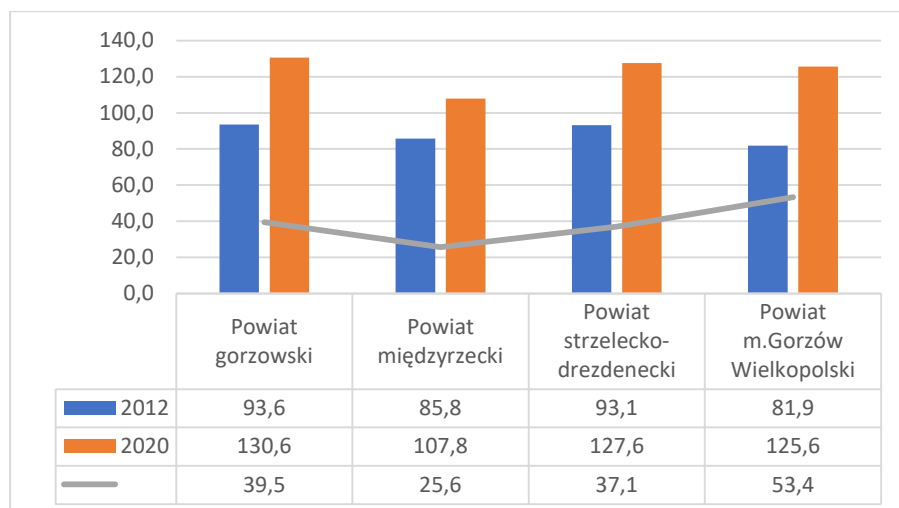
ŹRÓDŁO: GUS/BDL

⁶ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Rozwój gospodarczy widoczny był również w danych dot. liczby pojazdów ciężarowych w relacji do liczby mieszkańców. W przypadku tego wskaźnika wzrost również był znaczny dla okresu od 2012 do 2020, największy w Gorzowie Wielkopolskim (53,4%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba pojazdów ciężarowych w powiecie gorzowskim wynosiła w 2020 roku 130,6, w Gorzowie Wielkopolskim 125,6. Warto dodać, iż średnia krajowa wynosiła w tym czasie 104,5, co wskazuje na istotną rolę logistyki, jako specjalizacji gospodarczej MOF GW.

WYKRES 2. SAMOCHODY CIĘŻAROWE NA 1000 MIESZKAŃCÓW

ŹRÓDŁO: GUS/BDL

Analiza wyników modelowania na potrzeby oceny jakości powietrza w Polsce w roku 2018 wskazuje, iż największym źródłem emisji pyłu zawieszonego PM10 w województwie lubuskim jest emisja powierzchniowa (źródła komunalno-bytowe). Przeprowadzenie rocznej oceny jakości powietrza wykazało wystąpienie w 2018 roku przekroczenia wybranych poziomów. Dotyczyły one zarówno Gorzowa Wielkopolskiego oraz pozostałej części obszaru MOF GW.

TABELA 4. WYBRANE WYNIKI JAKOŚCI POWIETRZA DLA STREFY GORZÓW WIELKOPOLSKI ORAZ STREFY LUBUSKIEJ (STAN NA 31.12.2018 R.)

Substancja/ składnik zanieczyszczeń	Przekroczenie normy dla strefy Gorzów Wielkopolski	Przekroczenie normy dla strefy lubuskiej	Główne źródło zanieczyszczeń
Poziom dopuszczalny stężenie pyłu zawieszonego PM10, ze względu na ochronę zdrowia ludzi	Nie	Tak	Komunalno-bytowe
Poziom docelowy stężenie Benzo(a)piren zawarty w pyłe PM10 ze względu na ochronę ludzi	Tak	Tak	Komunalno-bytowe
Poziom celu długoterminowego stężenie ozonu ze względu na ochronę ludzi	Tak	Tak	Komunalno-bytowe, komunikacyjne
Poziom celu długoterminowego stężenie ozonu ze względu na	Nie	Tak	Komunalno-bytowe, komunikacyjne

Substancja/ składnik zanieczyszczeń	Przekroczenie normy dla strefy Gorzów Wielkopolski	Przekroczenie normy dla strefy lubuskiej	Główne źródło zanieczyszczeń
ochronę roślin			

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM RAPORT 2020

Zgodnie z art. 91 ustawy Prawo ochrony środowiska dla wszystkich stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych (strefy w klasie C) należy opracować programy ochrony powietrza mające na celu osiągnięcie ww. poziomów substancji w powietrzu.

Warto dodać, iż w okresie 2018-2029 planowana jest realizacja programu priorytetowego „Czyste powietrze”. Program ten ma na celu poprawę efektywności energetycznej zmniejszenie/uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z jednorodzinnych budynków mieszkalnych, należących do osób fizycznych. Program ten skierowany jest do właścicieli istniejących oraz nowopowstających już domów jednorodzinnych. Dotacje i pożyczki udzielane będą za pośrednictwem Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Program przewiduje udzielanie dotacji i pożyczek m.in. na:

- wymianę starych źródeł ciepła (pieców i kotłów na paliwa stałe) oraz zakup i montaż nowych źródeł ciepła, spełniających wymagania programu,
- docieplenie przegród budynku,
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż lub modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- instalację odnawialnych źródeł energii (kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznej),
- montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.⁷

5.1.4 Klimat akustyczny

Ludność zamieszkująca tereny w sąsiedztwie dróg wojewódzkich i krajowych o dużym natężeniu ruchu oraz mieszkańcy największych miast województwa narażeni są na ponadnormatywny hałas. Jego powstawanie spowodowane jest głównie stale narastającą liczbą pojazdów, złym stanem technicznym dróg oraz niepełnym systemem transportowym województwa.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszeniu poziomu hałasu co najmniej do obowiązujących poziomów dopuszczalnych, gdy nie jest on dotrzymany.

W roku 2017 opracowane zostały mapy akustyczne dla Gorzowa Wielkopolskiego. W Gorzowie Wlkp. narażonych na ponadnormatywny hałas drogowy jest w sumie 2060 mieszkańców dla wskaźnika LDWN (pora dzień-noc-noć), z czego 1 840 osób na przekroczenia poziomu dopuszczalnego do 5 dB, a 220 na przekroczenie od 10-15 dB. Dla pory nocnej (wskaźnik LN) na hałas pochodzący od dróg w sumie narażonych jest 770 mieszkańców, z czego na przekroczenia poziomu

⁷ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

dopuszczalnego do 5 dB narażonych jest 730 osób a na przekroczenie od 10-15 dB 40 osób. Na hałas tramwajowy przekraczający poziom dopuszczalny w przedziale do 5 dB narażonych jest 150 mieszkańców, a w porze nocnej – 30. Na hałas przemysłowy narażonych jest w 10 mieszkańców na przekroczenia w przedziale do 5 dB zarówno dla wskaźnika LDWN jak i LN.

Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego występuje szereg obszarów, dla których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu głównie dla hałasu drogowego. Tereny narażone na przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla hałasu drogowego (całkowita powierzchnia: ok. 0,69 km²) położone są przede wszystkim wzdłuż głównych ciągów drogowych:

- drogi krajowej S3 (E69) – Trasa Zgody, Poznańska,
- drogi wojewódzkiej Nr 22 – ulice: Walczaka, Pomorska, Trasa Nadwarciańska, Kasprzaka,
- pozostałych głównych ciągów ulicznych, m.in.: Kostrzyńska, Aleja Konstytucji 3 Maja, Roosvelta, Wyszyńskiego, Słowiańska, Warszawska.

Tereny narażone na przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla hałasu kolejowego (niewielkie narażenie do 5 dB na powierzchni < 0,01 km²) położone są wzdłuż linii kolejowej 203, w szczególności:

- w rejonie ulicy Kostrzyńskiej (lokalnie pomiędzy ulicami Tartaczną i Wiśniową, oraz okolice Akademii im. Jakuba z Paradyża),
- w rejonie Śródmieścia.

Tereny narażone na przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla hałasu tramwajowego (całkowita powierzchnia: ok. 0,01 km²) położone są w bezpośrednim sąsiedztwie torowisk (zazwyczaj do 5 dB) w rejonie następujących ulic:

- Kostrzyńskiej,
- Pomorskiej,
- Kazimierza Wielkiego,
- Mieszka I.

Tereny zagrożone hałasem przemysłowym (całkowita powierzchnia: ok. 0,08 km²) położone są w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów lub większych parkingów zlokalizowanych przy osiedlach mieszkaniowych i centrach handlowych.⁸

RYSUNEK 2. MAPA AKUSTYCZNA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO

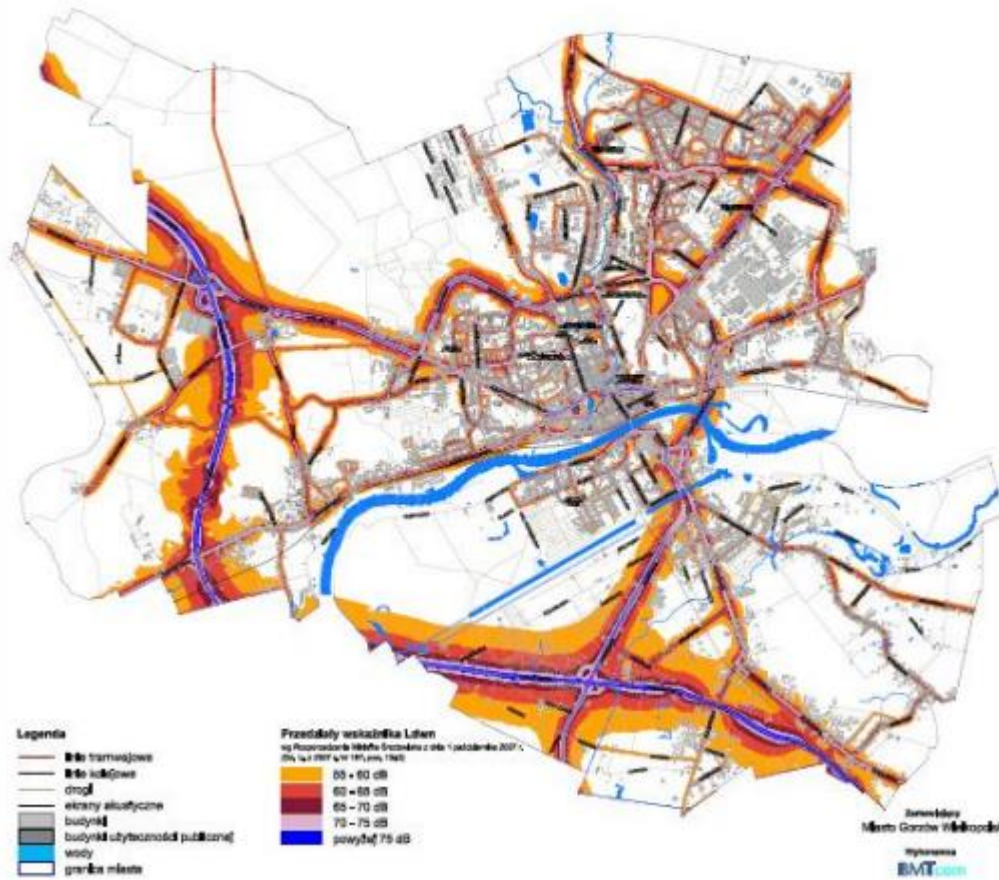
⁸ Źródło: Raport oceny stanu klimatu akustycznego województwa lubuskiego na podstawie map akustycznych wykonanych w ramach III rundy mapowania w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

MAPA AKUSTYCZNA MIASTA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO

Mapa Imitacyjna hałasu drogowego - wskaźnik L_{dwn}

Skala 1:10 000

ŹRÓDŁO: RAPORT OCENY STANU KLIMATU AKUSTYCZNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA PODSTAWIE MAP AKUSTYCZNYCH WYKONANYCH W RAMACH III RUNDY MAPOWANIA W 2017 ROKU, WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA W ZIELONEJ GÓRZE

Mapa akustyczna wybranych odcinków dróg krajowych w granicach województwa lubuskiego, po których przejeżdża więcej niż 3.000.000 pojazdów w ciągu roku, opracowana została w ramach umowy nr 4130/2017 z dnia 11.10.2017 r. zawartej pomiędzy Skarbem Państwa - Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad z siedzibą przy ul. Wroniej 53,00- 874 Warszawa a konsorcjum firm: Jarosław Kowalczyk Ecoplan z siedzibą w Opolu (45-416), ul. Zagrodowa 18 oraz Ryszard Kowalczyk Ecoplan z siedzibą w Opolu (45-010) przy ul. Szpitalnej 3/9.

RYSUNEK 3. ZASIĘG PRZESTRZENNY MAP AKUSTYCZNYCH NA TLE KONTURÓW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO (ŹRÓDŁO: MAPY AKUSTYCZNE DLA ODCINKÓW DRÓG KRAJOWYCH O RUCHU POWYŻEJ 3.000.000 POJAZDÓW ROCZNIE NA

TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO W OPARCIU O BAZĘ DANYCH PRG CODGIK I BAZĘ DANYCH ODCINKÓW DRÓG OBJĘTYCH MAPOWANIEM)

ŹRÓDŁO: RAPORT OCENY STANU KLIMATU AKUSTYCZNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA PODSTAWIE MAP AKUSTYCZNYCH WYKONANYCH W RAMACH III RUNDY MAPOWANIA W 2017 ROKU, WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA W ZIELONEJ GÓRZE

Liczba ludności zamieszkującej tereny przylegające do odcinków drogi S3 na obszarze MOF GW wynosi około 3,5 tys. Zagrożonych hałasem pow. 55dB jest około 1,5 osób, pow. 60dB około 370 osób, pow. 65dB około 120 osób, pow. 70dB około 130 osób a pow. 75dB 9 osób. W przypadku drogi krajowej nr 22 zagrożeniem hałasem jest pow. 55 dB jest około 200 osób, pow. 60 dB 180 osób, pow. 65dB około 190 osób, pow. 70dB około 40 osób a pow. 75dB 0 osób.

Mapy akustyczne dla odcinków linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie na terenie województwa lubuskiego nie obejmują obszaru MOF GW.⁹

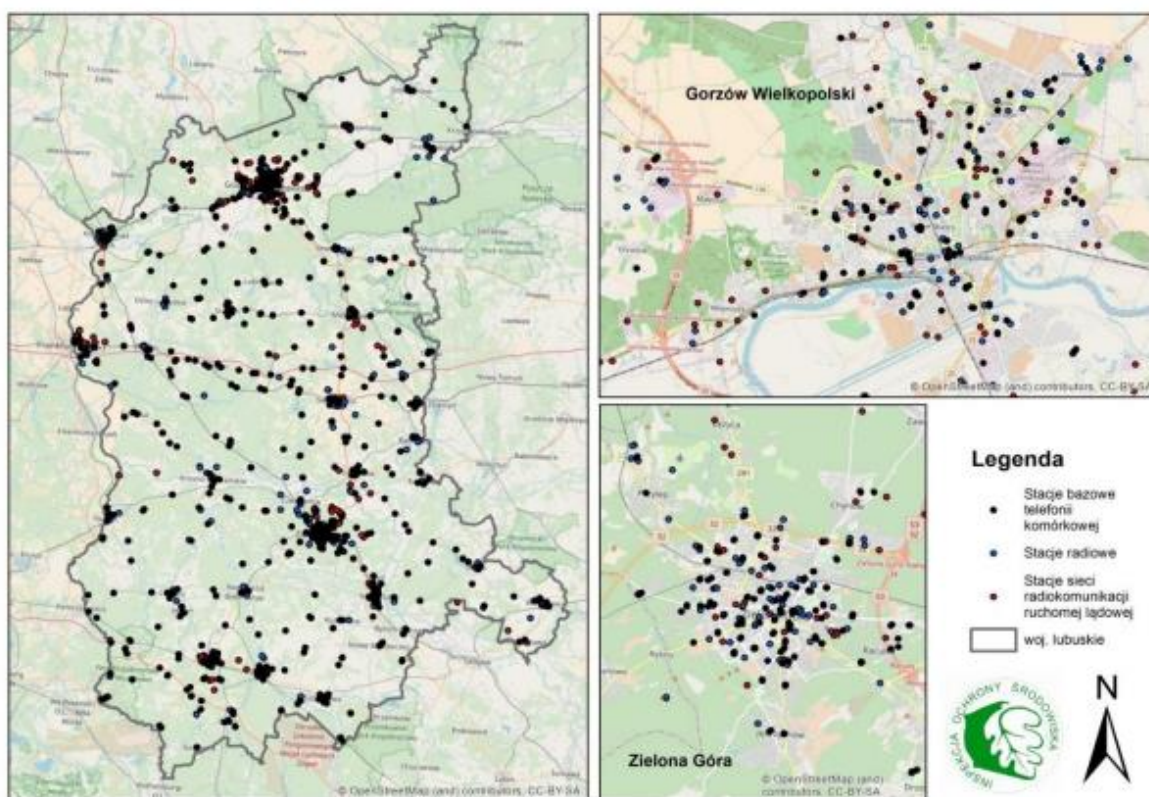
5.1.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

⁹ Źródło: Raport oceny stanu klimatu akustycznego województwa lubuskiego na podstawie map akustycznych wykonanych w ramach III rundy mapowania w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Pole elektromagnetyczne (PEM) jest elementem stale występującym w naszym środowisku, nieustannie oddziałując na nas oraz na całe otoczenie. Źródła PEM mogą być pochodzenia naturalnego takie jak pole geomagnetyczne Ziemi, pole wytwarzane przez wyładowania atmosferyczne, promieniowanie kosmiczne i promieniowanie Słońca, oraz sztuczne wprowadzone do środowiska przez człowieka jako efekt działania urządzeń elektrycznych, instalacji telekomunikacyjnych czy energetycznych (np. stacje telefonii komórkowej, stacje radarowe, anteny radiowizyjny, aparaty CB-radio, napowietrzne linie przesyłowe wysokiego napięcia, stacje elektroenergetyczne). Z kolei ze względu na zakres częstotliwości dzielimy promieniowanie na jonizujące i niejonizujące, które różnią się charakterystyką fal i co za tym idzie efektami jakie dane promieniowanie wywołuje.

Badania, które są prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, skupiają się na promieniowaniu niejonizującym w zakresie od 3 MHz do 3 GHz. Pola elektromagnetyczne w tym zakresie częstotliwości są głównie emitowane przez stacje radiowe, telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Wielkość mierzonych wartości natężeń pól elektromagnetycznych (PEM) jest wypadkową ilości źródeł i ich mocy. Lokalizacja stacji bazowych jest ściśle związana z rozmieszczeniem ludności na danym terenie. Największe zagęszczenie nadajników występuje na terenie dużych miast powyżej 50 tys. mieszkańców. W województwie lubuskim są to Zielona Góra i Gorzów Wlkp.

RYSUNEK 4. LOKALIZACJA STACJI BAZOWYCH TELEFONII KOMÓRKOWEJ, STACJI RADIOWYCH ORAZ STACJI SIECI RADIOKOMUNIKACJI RUCHOMEJ ŁĄDOWEJ NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO WG WYKAZÓW POZWOLEŃ URZĘDU KOMUNIKACJI ELEKTRONICZNEJ (STAN NA LUTY 2018 R.) (ŹRÓDŁO: GIOŚ/PMŚ)

ŹRÓDŁO: STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM RAPORT 2020

Na podstawie wyników uzyskanych w latach 2017 - 2018 nie stwierdzono występowania promieniowania elektromagnetycznego o wartości natężenia elektrycznego przekraczającego poziom dopuszczalny [7 V/m].¹⁰

5.1.6 Gospodarka odpadami

Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 wraz z planem inwestycyjnym zakłada następujące cele:

- zmniejszenie ilości powstających odpadów poprzez:
  - ograniczenie marnowania żywności,
- zmniejszenie udziału niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych w całym strumieniu odebranych i zebranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie) poprzez:
  - wprowadzenie jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego województwa oraz objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów,
  - zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów (przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów), w taki sposób, aby mogły one zostać, w możliwie najbardziej efektywny sposób, poddane recyklingowi,
  - wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia,
- zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych,
- zaprzestanie składowania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych bez ich uprzedniego przetworzenia,
- ograniczenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych, – utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi,
- monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12),
- zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji),
- doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Cele krótkoterminowe Planu do 2026 roku to:

- osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 50% ich masy do 31 grudnia 2020 r. oraz jego dotrzymanie lub wzrost w kolejnych latach,

---

¹⁰ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim Raport 2020

- do 2020 r. udział masy termicznie przekształcanych odpadów komunalnych oraz odpadów pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych w stosunku do wytwarzanych odpadów komunalnych nie może przekraczać 30%,
- wprowadzenie we wszystkich gminach w województwie systemów selektywnego odbierania bioodpadów u źródła – do końca 2021 r.,
- od dnia 1 stycznia 2020 r. obowiązywanie ujednoczonych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego województwa,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.
- do 2025 r. recyklingowi powinno być poddawane 60% odpadów komunalnych,
- przetwarzanie niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, nie dłużej niż do dnia 1 stycznia 2024 r. przez sortownie odpadów przetwarzające niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, stanowiące, zgodnie z dotychczasowymi przepisami, regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych.

Cele długoterminowe do 2032r. to:

- kontynuowanie celów określonych powyżej, a ponadto dążenie do osiągnięcia następujących celów:
  - do 2030 r. recyklingowi powinno być poddawane 65% odpadów komunalnych,
  - redukcja składowania odpadów komunalnych do maksymalnie 10% do 2030 r.

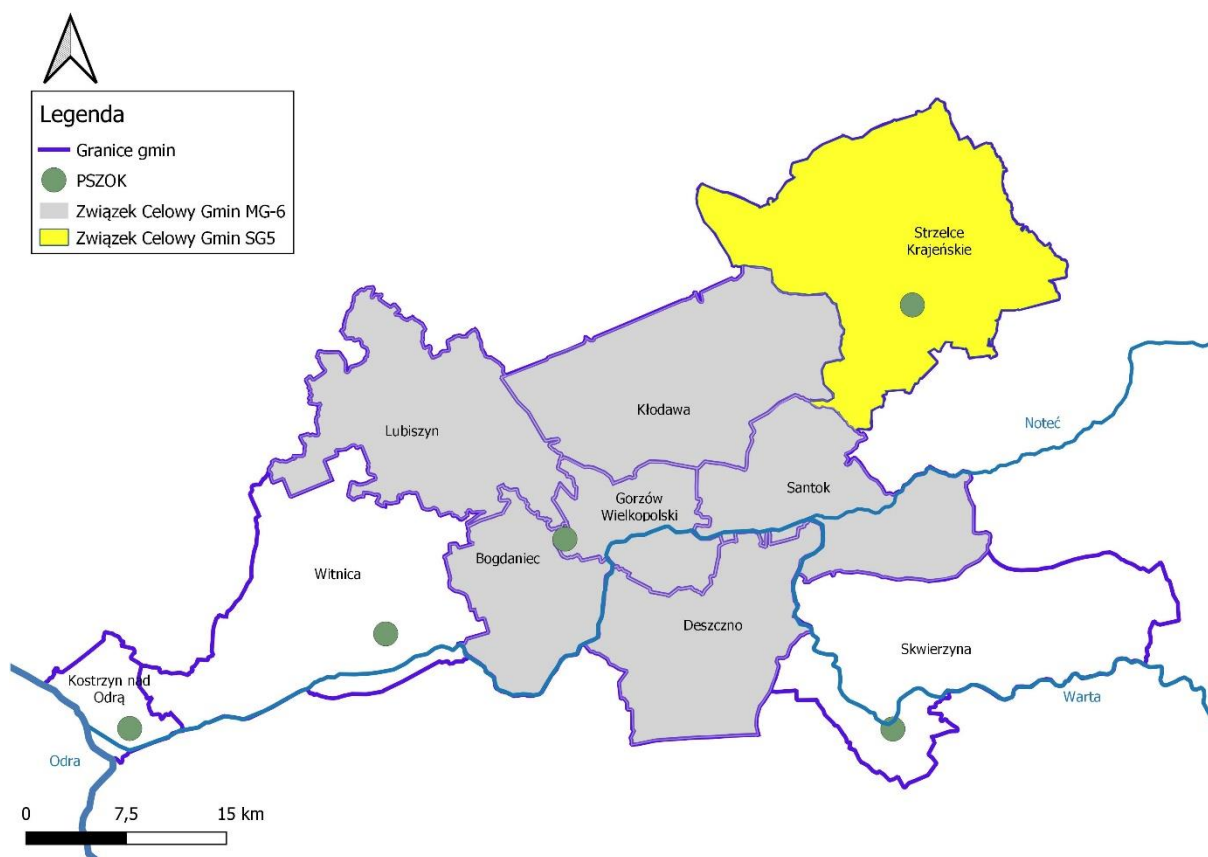
Gospodarka odpadami jest zadaniem własnym gmin i wymaga ona bliskiej współpracy z mieszkańcami i gospodarką danego obszaru. Na obszarze MOF GW działalność z zakresu gospodarki odpadami realizowana jest dla części obszaru w postaci porozumień gmin:

- Związek Celowy Gmin MG-6 realizuje powierzone mu przez gminy członkowskie zadania, m. in. z zakresu gospodarki odpadami. Działania podejmowane są na obszarze miasta Gorzów Wielkopolski oraz gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok.
- Związek Celowy Gmin SG05 realizuje zadania z zakresu gospodarki odpadami na rzecz gmin: Strzelce Krajeńskie oraz Stare Kurowo, Dobiegniew, Zwierzyn.

Istniejące punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie MOF GW to:

- Kostrzyn nad Odrą ul. Sportowa,
- Skwierzyna ul. Chrobrego 5,
- Strzelce Krajeńskie, ul. Jedności Robotniczej,
- Witnica Biały, ul. Wiatraków 10,
- Związek Celowy Gmin MG-6, Gorzów Wielkopolski ul. Małuszyńska 180.

MAPA 5. GOSPODARKA ODPADAMI NA OBSZARZE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

W Planie gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 ujęto następujące inwestycje dot. obszaru MOF GW:

- Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - Modernizacja Punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych zlokalizowanego: 66-470 Kostrzyn nad Odrą ul. Sportowa.
- Instalacje do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - ul. Małczyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski,
    - Kompostownia selektywnie zebranych odpadów zielonych – certyfikacja,
    - Kompostownia odpadów ulegających biodegradacji.
- Instalacje do recyklingu odpadów planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - ul. Małczyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski – instalacje do recyklingu poszczególnych frakcji odpadów komunalnych.
- Instalacje do recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - ul. Małczyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski – zakład recyklingu odpadów budowlanych.
- Regionalne instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych planowane do rozbudowy/modernizacji:

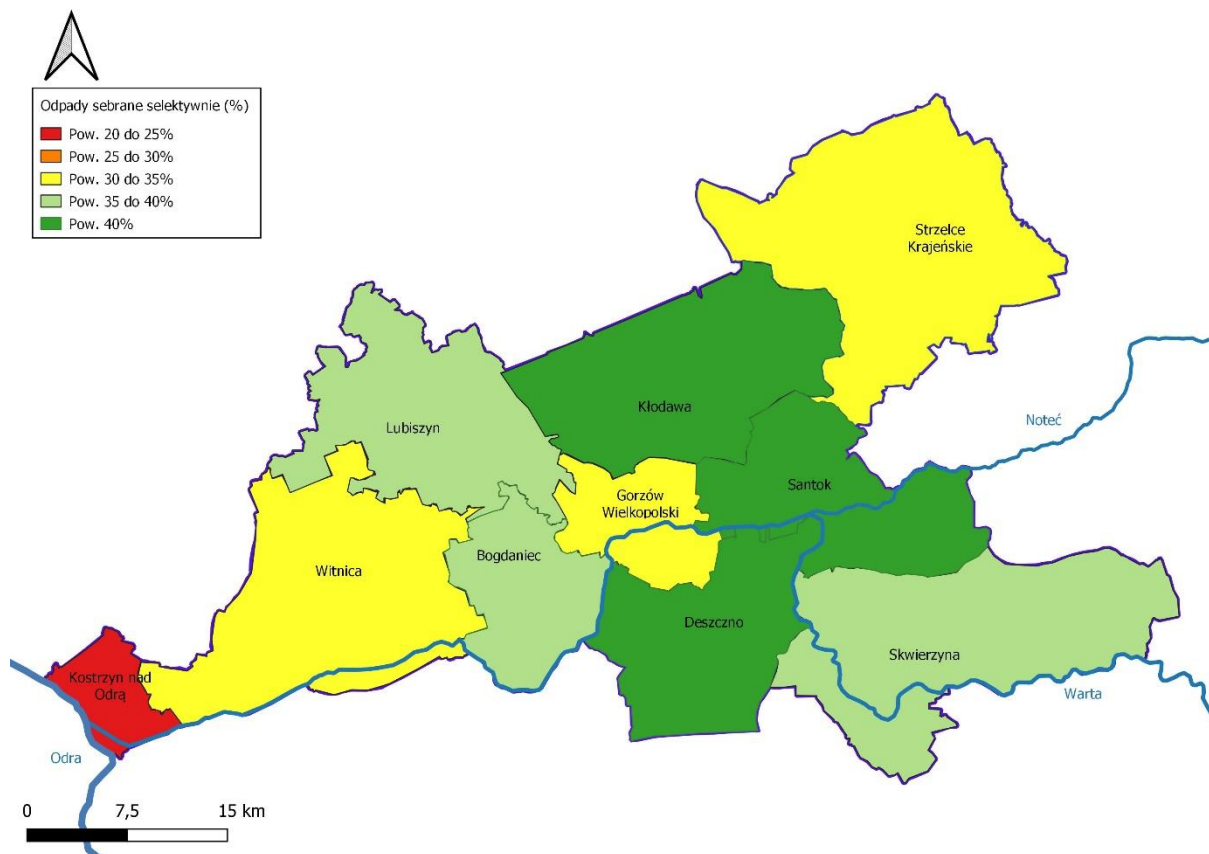
- ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski.
- Instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - Gorzów Wielkopolski Stanowice 29, 66-450 Bogdaniec.
- Inne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych planowane do rozbudowy/modernizacji:
  - ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski.
- Planowane nowe punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych:
  - Gralewo (gmina Santok),
  - Gorzów Wielkopolski (ul. Rolna),
  - Gorzów Wielkopolski (ul. Fieldorfa-Nila),
  - Deszczno,
  - Kłodawa,
  - Lubiszyn.¹¹
- Planowane nowe instalacje do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych:
  - Gorzów Wielkopolski, instalacja do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych.
- Planowane nowe instalacje do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów:
  - Witnica.
- Planowane nowe instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych:
  - INNEKO Sp. z o.o. 66- 400 Gorzów Wielkopolski oraz Miasto Gorzów Wielkopolski (lokalizacja - brak),
  - ECO RAVEN Sp. z o.o. ul. Fabryczna 1; 66-470 Kostrzyn nad Odrą (lokalizacja - obręb ewidencyjny Zatorze, Kostrzyn nad Odrą, strefa ekonomiczna, koło zakładu ICT Poland).
- Planowane nowe składowiska odpadów komunalnych o statusie regionalnej instalacji do przetworzenia odpadów komunalnych:
  - Gorzów Wielkopolski / Stanowice.
- Inne planowane nowe instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych:
  - ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski:
    - Instalacja do odzysku poszczególnych frakcji odpadów komunalnych,
    - Instalacja doczyszczania strumieni odpadów pochodzących z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w celu odzysku frakcji materiałowych,
    - Linia do produkcji paliwa alternatywnego.
- Inwestycje polegające na rekultywacji składowisk odpadów komunalnych:
  - ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski, składowisko odpadów obojętnych i innych niż obojętne kwatery K1 i K2.¹²

¹¹ Wg danych Związku Celowego Gmin MG6 będzie to łącznie 7 PSZOK-ów

¹² Za: Plan Inwestycyjny - Załącznik do Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026

W poszczególnych gminach MOF GW notowano bardzo różnorodny udział odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów. Najwyższy poziom selektywnej zbiórki odpadów dotyczył gmin: Kłodawa, Santok, Deszczno, gdzie osiągnięto poziom udziału zbieranych selektywnie do ogółu odpadów przekraczający 40%. Najniższy poziom segregacji odpadów komunalnych dotyczy Kostrzyna nad Odrą.

MAPA 6. ODPADY ZEBRANE SELEKTYWNIE W RELACJI DO OGÓŁU ODPADÓW W 2020R.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Należy również zwrócić uwagę na występujący na terenie MOF GW problem likwidacji i usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Na podstawie Uchwały nr 153/2052/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 13 grudnia 2016 roku uchwalony został „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa lubuskiego”. Głównym celem Programu, jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku wyrobów zawierających azbest z terenu województwa lubuskiego poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie.

5.1.7 Obszarowa ochrona przyrody

Najcenniejsze przyrodniczo obszary MOF GW, a więc kompleksy leśne oraz doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im zbiorowiskami łąkowymi, zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody. MOF GW charakteryzuje się wysokim udziałem powierzchni objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (bez obszarów Natura 2000), wynoszącym 46% jego powierzchni, co jest wartością zauważalnie wyższą od średniej dla kraju (32,6%) oraz województwa lubuskiego (38,8%). Największym udziałem obszarów objętych ochroną odznaczają się gminy Bogdaniec (84,6%) oraz Kłodawa (81,4%).

TABELA 5. POWIERZCHNIA OBSZARÓW CHRONIONYCH I UDZIAŁ POWIERZCHNIE OBSZARÓW CHRONIONYCH W MOF GW (STAN NA 31.12.2020 R.)

Jednostka terytorialna	Powierzchnia ogółem w km ²	Powierzchnia obszarów chronionych w km ²	Udział obszarów chronionych %
POLSKA	312 705	101 942	32,6
LUBUSKIE	13 988	5428	38,8
MOF GW	1904	876,3	46,0
Gorzów Wielkopolski	86	4,2	4,9
Kostrzyn nad Odrą	46	9,2	20,0
Bogdaniec	112	94,7	84,6
Deszczno	168	14,4	8,6
Kłodawa	235	191,3	81,4
Lubiszyn	205	100,7	49,1
Santok	169	94,7	56,0
Witnica	279	164	58,8
Skwierzyna	285	47,9	16,8
Strzelce Krajeńskie	319	155,2	48,7

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W granicach MOF GW wyznaczono obszary węzłowe i korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Są to:

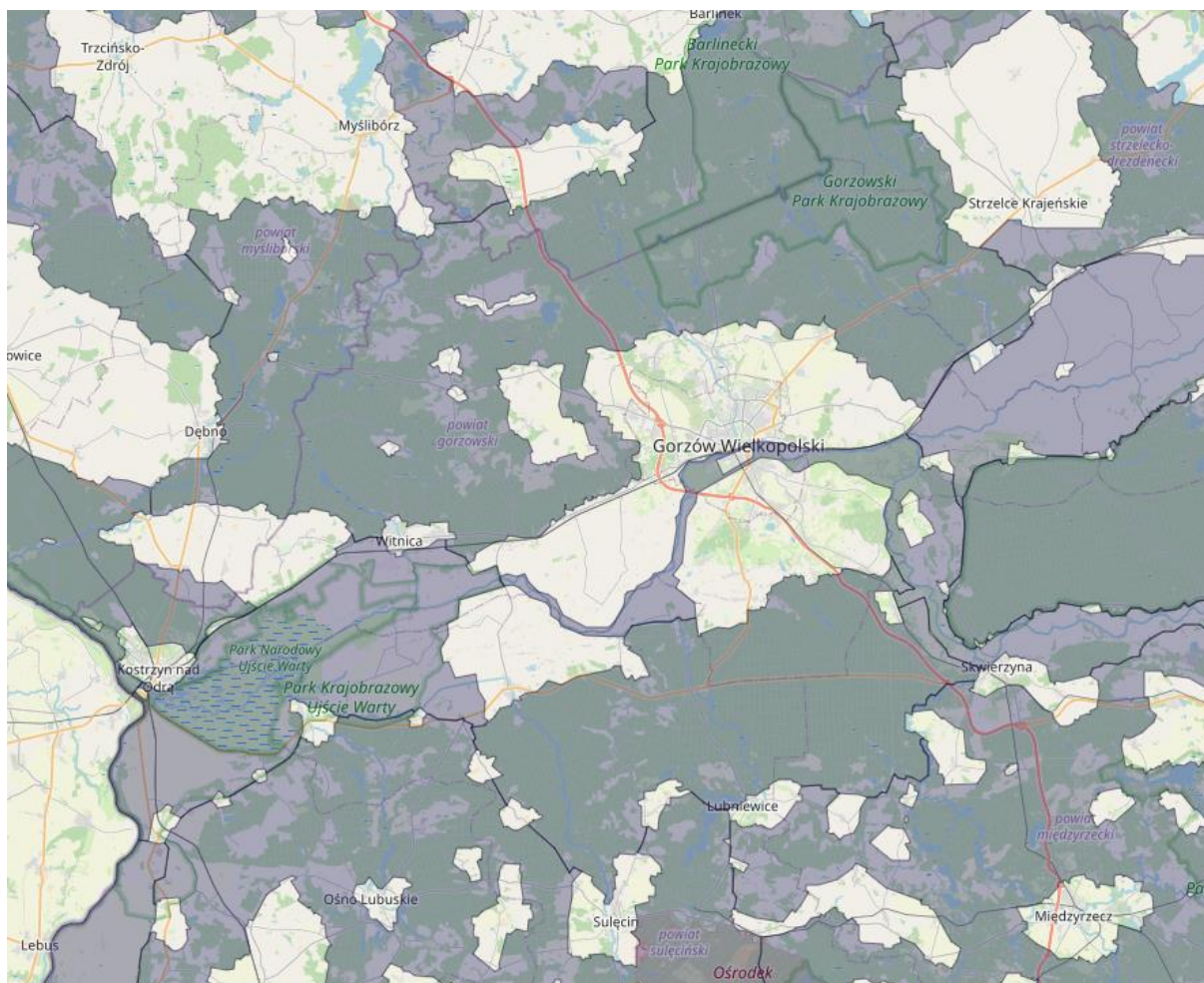
- obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym (główne):
  - Puszcza Gorzowska (GKPn-27¹³),
  - fragment Puszczy Noteckiej (GKPnC¹⁴-18),
- korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym (główne):
  - Dolina Dolnej Warty (GKPnC-22C),
  - Bagna Ujścia Warty (GKPn-22),
  - Dolina Noteci (GKPnC-17),
  - Lasy Skwierzyńskie (GKPnC-19B).
- korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym:
  - Puszcza Gorzowska – Puszcza Bukowa (KPn¹⁵-29A).

MAPA 7. KORYTARZE EKOLOGICZNE NA OBSZARZE MOF GW

¹³ GKPn – główny korytarz północny

¹⁴ GKPnC – główny korytarz północno-centralny

¹⁵ KPn- korytarz północny

ŹRÓDŁO: [HTTP://MAPA.KORYTARZE.PL/](http://mapa.korytarze.pl/)

Sieć powiązań ekologicznych na terenie MOF GW obejmuje przede wszystkim występujące obszarowe formy ochrony przyrody, chroniące najcenniejsze kompleksy leśne, jeziora oraz doliny rzeczne. Lasy Puszczy Gorzowskiej oraz Puszczy Noteckiej stanowią również główne szlaki migracji dużych ssaków, w tym wilka. Duże lubuskie rzeki stanowią bardzo ważne trasy tranzytowe dla minogów i ryb wędrownych, są także korytarzami ekologicznymi dla wielu innych grup organizmów. Główny korytarz ichtiologiczny o randze ponadregionalnej stanowi szlak Odra – Warta – Noteć – Drawa, jako kluczowy dla restytucji odrzańskiej populacji łosia, troci wędrownej, certy, a także jesiotra ostronosego. Odra, Warta i Noteć wymieniane są jako główne korytarze ichtiologiczne. Są one drożne, wolne od przegród na całym odcinku rzeki w województwie lubuskim.

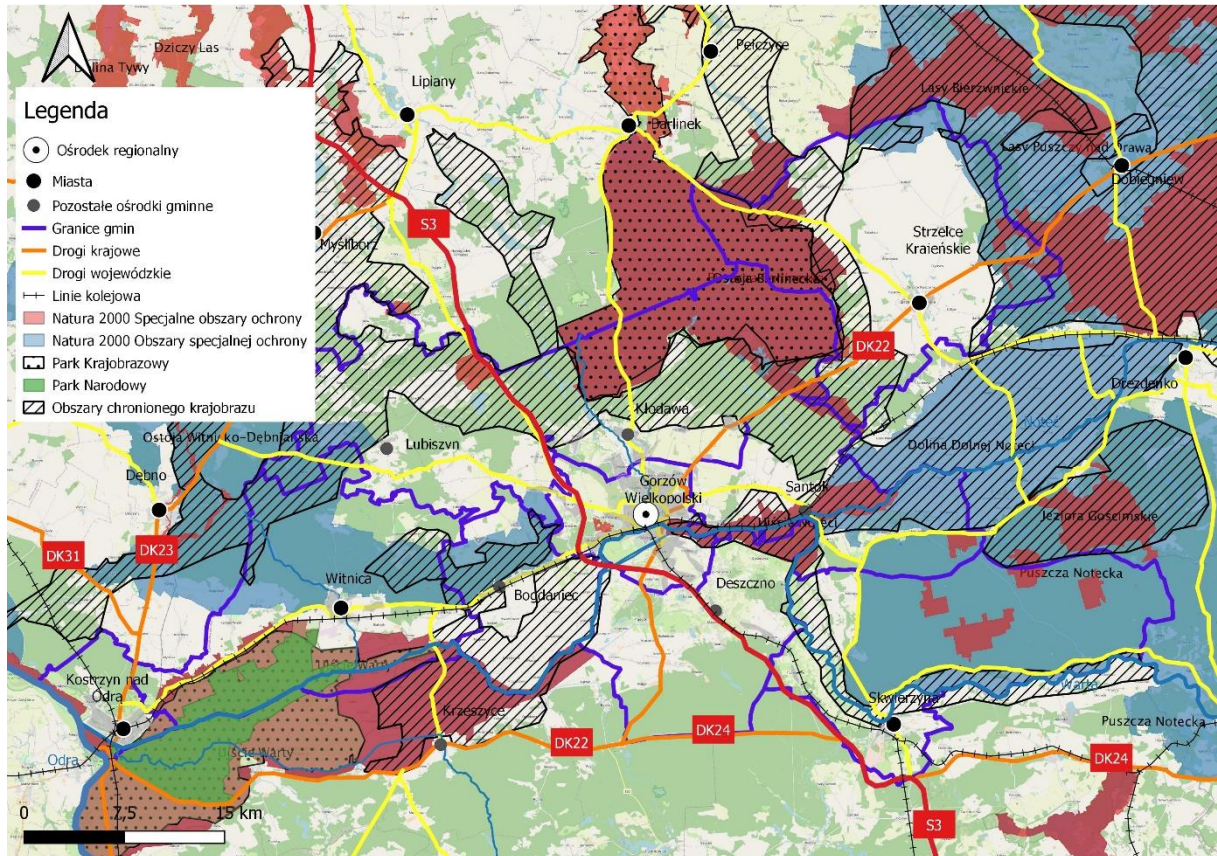
Dla awifauny za kluczowe tereny należy uznać obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, w tym szczególnie cenny obszar Ujście Warty PLC080001 — jeden z najcenniejszych w kraju obszarów wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. Poza wymienionym obszarem, większe ostoje ptasie na terenie MOF GW to Dolina Dolnej Noteci PLB080002, Puszcza Notecka PLB300015, Puszcza Barlinecka PLB080001. Ważna ostoja ptasia położona jest na północny wschód od granicy MOF GW Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016109.

W granicach MOF GW wyróżnia się również cenne obszary występowania gadów i płazów. Najważniejsze ostoje płazów stanowią doliny Warty i Noteci, a także mozaika siedlisk występujących na południe od doliny Warty. Zagrożenie dla płazów stanowi zanik lub zachwianie równowagi

biologiczno-chemicznej w niewielkich zbiornikach śródpolnych, płytkich jeziorach, starorzeczach, mających kluczowe znaczenie dla ich rozrodu. Cenne obszary występowania gadów to cały obszar Kotliny Gorzowskiej — teren otwarty, na wielu stanowiskach podmokły, okresowo zalewany. Jest to stanowisko występowania pospolitszych gadów, przede wszystkim zaskrońca zwyczajnego, ważny dla utrzymania stabilnej liczebności populacji.¹⁶

MAPA 8. OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

¹⁶ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

TABELA 6. LISTA OBSZARÓW CHRONIONYCH MOF GW

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Rezerваты		
Bagno Chłopiny	Lubiszyn	Rezerwat o powierzchni 110,97 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zróżnicowanego kompleksu ekosystemów torfowiskowych i lasów bagiennych, z leżącym w części centralnej torfowiskiem przejściowym oraz charakterystyczną roślinnością i fauną.
Wilanów	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 66 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z udziałem buka na krańcowym stanowisku gromadnego zasięgu z charakterystycznym bogatym runem.
Bogdanieckie Grądy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 39,9 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Buki Zdroiskie im. Prof. Lucjana Agapowa	Strzelce Krajeńskie, Santok	Rezerwat o powierzchni 78,4 ha, położony na terenie gmin: Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe lasów liściastych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Dębina	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 12,2 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe kompleksu ekosystemów leśnych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Rzeka Przyłężek	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 35 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu rzeki Przyłężek, nadbrzeżnych skarp i otaczających rzekę drzewostanów, będący siedliskiem dla występujących w rzece ryb łososiowatych.
Santockie Zakole	Deszczno, Santok	Rezerwat o powierzchni 445,84 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych pozostałości lasów łągowych i innych cennych siedlisk przyrodniczych, oraz ochrona miejsc łągowych ptaków wodno - błotnych.
Bogdanieckie Cisy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,5 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe stanowiska cisa pospolitego <i>Taxus baccata</i> na granicy wschodniego zasięgu geograficznego występowania gatunku.
Dębowa Góra	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,3 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		i naukowe fragmentu ekosystemu leśnego o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Morenowy Las	Witnica	Rezerwat o powierzchni 21 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego, w stanie zbliżonym do naturalnego.
Bagno Leszczyny	Skwierzyna	Rezerwat o powierzchni 4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności torfowiskowej - zespołu torfowiska wysokiego z charakterystyczną fizjonomią i budową kępkowo-dolinkową wraz z całym zróżnicowanym bogactwem roślinności runa.
Mszar Rosiczkowy koło Rokitna	Strzelce Krajeńskie	Rezerwat o powierzchni 3,4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności bagiennej i torfowiskowej, szczególnie mszaru przygiełkowego z charakterystycznymi gatunkami zespołu - przygiełki białej i lokalnie, bardzo rzadkiej w Polsce przygiełki brunatnej oraz mszaru wysokołtorfowiskowego zróżnicowanego na dwa podzespoły: mszar wełniankowy z dominacją wełnianki pochwowatej oraz mszar sosnowy, na którym w luźnym zwarciu rośnie sosna zwyczajna.
Parki narodowe		
Park Narodowy Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	Park o powierzchni 8074 ha obejmuje rozlewiska u ujścia rzeki Warty do Odry, wytwarzane w dużej mierze przez rzekę Postomię. Siedziba dyrekcji parku znajduje się w Chyrzynie koło Kostrzyna nad Odrą. Park znajduje się na terenie trzech gmin: Kostrzyn nad Odrą, Słońsk i Witnica. Otulina Parku, oprócz wymienionych gmin, leży też na terenie gminy Górzycy. Park został założony dla ochrony unikatowych terenów podmokłych, rozległych łąk i pastwisk, które są jedną z najważniejszych w Polsce ostoją ptaków wodnych i błotnych. W pobliżu Kostrzyna, przy drodze krajowej nr 22 mieszczą się punkty widokowe dla obserwatorów.
Obszary Chronionego Krajobrazu		
Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 15 086 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Krzeszyce, Lubiszyn.
Dolina Warty i Dolnej Noteci	Deszczno, Santok, Skwierzyna, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 31 776 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno i gminy Santok w powiecie gorzowskim, gminy Drezenko, gminy Stare Kurowo i gminy Zwierzyn w powiecie strzelecko-drezdeneckim, gminy Przytoczna i gminy Skwierzyna w powiecie międzyrzeckim oraz na terenie miasta Gorzów Wielkopolski.

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Lasy Witnicko-Dębieńskie	Witnica, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 7 655 ha.
Lasy Witnicko-Dzieduszyckie	Witnica, Bogdaniec	Obszar o powierzchni 2 060 ha.
Puszcza Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 25 779 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn.
Dolina Obry	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 9 259,4 ha. Obszar położony na terenie gmin Międzyrzecz, Pszczew, Skwierzyna, Bledzew.
Puszcza Drawska	Strzelce Krajeńskie	<p>Obszar o powierzchni 46 256,8 ha. Obszar chronionego krajobrazu położony w obrębie powiatu strzelecko-drezdeneckiego (na terenie gmin: Dobiegniew, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn).</p> <p>Celem ustanowienia jest czynna ochrona ekosystemów obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych kompleksów leśnych Równiny Drawskiej.</p>
Parki Krajobrazowe		
Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	<p>W woj. zachodniopomorskim położony w gminie: Boleszkowice - 1798,49 ha.</p> <p>W woj. lubuskim: w gminach: Kostrzyn nad Odrą (863,98 ha), Witnica (4087,79 ha) w powiecie gorzowskim, Górzycza (7171,67) w powiecie słubickim, Słońsk (5574,45 ha) w powiecie sulęcińskim.</p> <p>Szczególnymi celami ochrony Parku na terenie województwa lubuskiego są:</p> <p>1) ochrona wartości przyrodniczych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) biocenozy o charakterze naturalnym lub półnaturalnym pogranicza mezoregionów Równiny Gorzowskiej, Kotliny Freienwaldzkiej i Gorzowskiej, Pojezierza Łagowskiego oraz Lubuskiego Przełomu Odry, b) zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym łągowych, c) muraw kserotermicznych, łąk i starorzeczy, d) gatunków zwierząt i ich siedlisk; utrzymanie lub wzmacnianie różnorodności gatunkowej zwierząt w naturalnych miejscach ich bytowania, tworzenie ostoi dla zwierząt przez ograniczanie aktywności turystycznej i innych form użytkowania na obszarach szczególnie cennych pod względem przyrodniczym; <p>2) ochrona wartości historycznych i kulturowych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) tradycyjnego modelu gospodarowania rolnego, w szczególności utrzymanie łąk kośnych i wypasu bydła, b) zachowanie obiektów historycznego budownictwa i układów

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		<p>ruralistycznych,</p> <p>c) kompleksu Starego Miasta i Twierdzy w Kostrzynie nad Odrą w zakresie terenów objętych ochroną konserwatorską zabytków,</p> <p>d) stanowisk archeologicznych;</p> <p>3) walorów krajobrazowych, w tym:</p> <p>a) nadodrzańskich i nadwarciańskich krajobrazów z otwarciami widokowymi na zakola i meandry wraz z ich zróżnicowanymi brzegami,</p> <p>b) układów zieleni komponowanej, w szczególności założeń parkowych i cmentarnych.</p>
Gorzowski Park Krajobrazowy	Strzelce Krajeńskie, Kłodawa	Obszar o powierzchni 12 261,8 ha. Celem ochrony Parku jest zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach zrównoważonego rozwoju.
Obszary Ptasie Natura 2000		
Ostoja Witnicko-Dębniańska	Witnica, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 46 993 ha. Obszar położony na terenie gmin Dębno, Boleszkowice, Gorzów Wielkopolski, Trzcianko-Zdrój, Myślibórz, Witnica, Chojna. Obszar obejmuje kompleks lasów położonych w strefie krawędziowej doliny Warty (na północ od doliny) oraz kompleks leśny ciągnący się po Dębno i dolinę Myśli i jej dopływu Kosy. Zasadniczą część kompleksu stanowią lasy gospodarcze, z licznymi torfowiskami mszarnymi. Zachodnią część obszaru rozcinają rzeki o silnie meandrujących korytach, z niewielkimi starorzeczami w różnym stadium łądowania i procesów torfotwórczych, a także rozległe zbiorowiska wodnobiagienne i szuwarowe. Na całym obszarze występują różnej wielkości jeziora - zarówno dystroficzne, jak i eutroficzne.
Puszcza Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Obszar o powierzchni 26 505 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment Puszczy Gorzowskiej na rozległej, sandrowej Równinie Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci: Polka i Santoczna oraz dopływ Warty - Kłodawka. Znajduje się tu również kilkadziesiąt różnych typów jezior, w większości położonych wśród lasów. Występuje tu co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Dolina Dolnej Odry	Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 61 648 ha. Obszar położony na terenie gmin Cedynia, Szczecin, Widuchowa, Boleszkowice, Gryfino, Kołbaskowo, Chojna, Mieszkowice, Moryń, Kostrzyn nad Odrą, Goleniów. Dolina Odry (dwa główne kanały: Wschodnia Odra i Zachodnia Odra), to przeplatające się wzajemnie: tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łągowe, starorzeczka, liczne odnogi rzeki oraz wysepki. Duży udział w obszarze stanowią naturalne tereny zalewowe. Obszar ten

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		obejmuje także odcinki strefy krawędziowej Doliny Odry z miejscami porośniętymi roślinnością sucholubną (łącznie z murawami kserotermicznymi oraz lasami). Tereny otaczające ostoję są użytkowane rolniczo. Na niewielkiej części prowadzona jest gospodarka łąkowa, jak również wypas bydła. W otoczeniu można spotkać także liczne zakłady przemysłowe. Mimo tego znajduje się tu 14 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG dobrze zachowanych, rzadkie i zagrożone gatunki zwierząt, w tym 17 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.
Dolina Dolnej Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 24 943 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Zwierzyn, Gorzów Wielkopolski, Stare Kurowo, Drezdenko, Santok. Obszar obejmuje fragment doliny Dolnej Noteci bezpośrednio przed jej ujściem do Warty położony w Kotlinie Gorzowskiej, stanowiącej fragment Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Dolina Noteci w tym miejscu to szeroka dolina rzeczna, poprzecinana licznymi kanałami z pozostałościami starorzeczy i kompleksami torfianek. Na większości obszaru jest prowadzona średnio intensywna i ekstensywna gospodarka łąkowo-pastwiskowa. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Puszcza Notecka	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 178 255,7 ha. Obszar położony na terenie województwa lubuskiego i wielkopolskiego. Obszar stanowi zwarty, jednolity kompleks leśny w międzyrzeczu Noteci i Warty, części pradoliny Eberswaldzko-Toruńskiej. Jest to równina akumulacyjna w znacznym stopniu przekształcona przez wiatry, który usypały tu, największy w Polsce, zespół wydm śródlądowych, o wysokości 20-30 m, a maksymalnie dochodzący do 98 m npm. Ogromny obszar leśny (jeden z największych w centralnej i północnej Polsce); ostoja rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, ptaków i ssaków, w tym prawie chronionych w Polsce. Jest to jedyna w ostatnich latach, stała ostoja wilka w zachodniej Polsce. Występuje tu 9 gatunków storczyków.
Lasy Puszczy nad Drawą	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 190 279 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcieński, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Obszar obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Zostały one znacznie przekształcone w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkaset lat.
Obszary Siedliskowe Natura 2000		
Jezioro Kozie	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 179 ha. Obszar położony na terenie gmin Nowogródek Pomorski, Myślibórz, Lubiszyn. Obejmuje pojedynczy

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		eutroficzny zbiornik wodny, przybrzeżne zespoły roślinne oraz płaty torfowisk. Jezioro Kozie należy do rzadkich w Polsce typów akwenów typu karasiowego. Tereny nad wodą cechuje różnorodność gatunkowa – do najcenniejszych należą zarośla chronionej w Polsce brzozy niskiej i szuwar z rzadką kłocią wiechowatą.
Torfowisko Chłopiny	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 498,5 ha. Obejmuje kompleks zbiorowisk bagiennych i torfowiskowych porastających rozległą misę pojeziorną. W centrum ostoi znajduje się torfowisko przejściowe z cenną roślinnością glacialną np. turzycą bagienną, rosiczką długolistną i okrągłolistną.
Ujście Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 3994,5 ha. Obszar obejmuje ujście Noteci i Warty z dużymi obszarami zalewowymi, ekstensywnie zagospodarowanymi. Na lewym brzegu Warty zachował się cenny fragment lasów łęgowych, a powyżej zabudowy wsi Santok, na stromym zboczu doliny Warty – interesujące płaty muraw kserotermicznych. Ważny obszar występowania wilgotnych ekosystemów, typowych dla dolin dużych rzek z dobrze zachowanymi lasami łęgowymi.
Ostoja Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Obszar o powierzchni 25 596 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment rozległej sandrowej Równiny Gorzowskiej, porośniętej lasami Puszczy Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci Polka i Santoczna oraz dopływ Warty Kłodawka. Na terenie obszaru znajduje się kilkadziesiąt jezior różnych typów, w większości położonych wśród lasów.
Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 2309 ha. Obszar położony na terenie gmin Drezenko, Skwierzyna, Santok. Na terenie ostoi występuje jeden gatunek ssaka - wilk szary - z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej.
Ujście Warty	Deszczno, Witnica, Bogdaniec, Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 33 297 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Górzycy, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce. Ostoja obejmuje tereny zalewowe Warty w rejonie jej ujścia do Odry, niewielki odcinek doliny Odry i zalew w rejonie Kostrzyna nad Odrą. Leży na wysokości 11-55 m n.p.m. Występują tu licznie naturalne odnogi rzeki oraz kanały i sztucznie stworzone zbiorniki wody. Roczne wahania poziomu wody na jej obszarze osiągają nawet 3,5 m, przy czym najwyższe stany obserwowane są na przedwiośniu i wczesną wiosną. W obszarze znajduje się wiele łąk corocznie zalewanych. Na niewielkiej przestrzeni spotyka się również zarośla wierzbowe i lasy łęgowe. W rejonie miejscowości Owczary i Pamięcin wykształciły się murawy kserotermiczne. Tuż przy południowo-zachodniej granicy obszaru, w dawnych umocnieniach obronnych, znajduje się duże zimowisko nietoperzy. Wchodzący w skład ostoi rezerwat Słońsk, uznawany jest za jedną z najważniejszych ostoi ptaków w środkowej Europie i podlega

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		zapisom Konwencji Ramsar. Ujście Warty ma rangę ptasiej ostoi o znaczeniu europejskim.
Skwierzyna	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 0,25 ha. Na strychu i na wieży kościoła w Skwierzynie żyje jedna z większych kolonii nocka dużego w Polsce północnej.
Uroczyska Puszczy Drawskiej	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 74 416,3 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcieński, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego, położonego na równinie sandrowej, w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego.
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe		
Jezioro Wielkie	Witnica	Obszar o powierzchni 3,76 ha. Celem ochrony jest zachowanie w stanie naturalnym krajobrazu jeziora Wielkiego, jak również przylegających jezior oraz otaczających jeziora lasów wraz z florą i fauną dla potrzeb dydaktycznych, turystycznych, naukowych i wypoczynkowych w estetycznie utrzymanym krajobrazie.
Kijewickie Kierki	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 29 ha. Celem ochrony jest zachowanie walorów widokowych i estetycznych fragmentu doliny rzecznej.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANO NA PODSTAWIE DANYCH CENTRALNEGO REJESTRU FORM OCHRONY PRZYRODY ORAZ INFORMACJI POCHODZĄCYCH ZE STRONY [HTTP://INE.EKO.ORG.PL/](http://ine.eko.org.pl/) (INSTYTUT NA RZECZ EKOROZWOJU)

5.1.8 Dziedzictwo kulturowe

Województwo lubuskie zajmuje tereny, które w przeszłości należały do kilku zróżnicowanych pod względem historycznym i kulturowym regionów. Jego specyfika wynika m.in. z faktu, że były to tereny przygraniczne, które często zmieniały przynależność państwową, dzielnicową czy administracyjną. Obszar MOF GW leży na pograniczu historycznych regionów: Pomorza Zachodniego i Wielkopolski.

Analizując dziedzictwo kulturowe województwa lubuskiego należy podkreślić jego zróżnicowany charakter w poszczególnych regionach. Dzisiejszy obszar MOF GW zasadniczo związany był z Pomorzem Zachodnim i Brandenburgią. Pod względem występowania zabytków architektury województwo lubuskie jest niejednorodnym obszarem. W rejestrze zabytków znajduje się 3 651 zabytków nieruchomości, w tym 2 859 zlokalizowanych jest w części południowej, a tylko 756 w północnej.

Ważną grupę zabytków stanowią obiekty sakralne. Styl gotycki reprezentowany jest przez katedrę w Gorzowie Wielkopolskim. Miasta w większości posiadają średniowieczną metrykę i cechują się regularnym rozplanowaniem, z centralnie zlokalizowanym rynkiem i ratuszem. Wszystkie ośrodki posiadały system obwarowań. Pozostałości fortyfikacji uchowały się do dziś, m.in. w Strzelcach Krajeńskich, Kostrzynie nad Odrą. W Bogdańcu zlokalizowany jest również Park Kulturowy – „Dolina Trzech Młynów”.¹⁷ Gmina Santok posiada zasoby dziedzictwa kulturowego, historycznego, połączone z unikalnymi walorami przyrodniczymi rzek i dolin rzecznych Warty i Noteci. Walory przyrodniczo-kulturowe gminy Lubiszyn związane są m. in. z tradycjami pszczelarskimi.

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowią budynki związane z mieszkalnictwem (domy mieszkalne, wille, kamienice). Istotną grupę zabytków stanowią również obiekty sakralne, zlokalizowane we wszystkich gminach MOF GW i obiekty użyteczności publicznej, zlokalizowane przede wszystkim w miastach.

Analizując zasób dziedzictwa kulturowego MOF GW, a zwłaszcza najcenniejsze zabytki, na szczególną uwagę zasługuje fakt, że tworzy on raczej układ monocentryczny. Najatrakcyjniejsze obiekty zabytkowe wskazywane zarówno przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, jak i dokumenty strategiczne województwa, koncentrują się w Gorzowie Wielkopolskim. Obiekty te wyróżniają się znacząco na tle całego obszaru funkcjonalnego pod względem walorów kulturowych o znaczeniu ponadlokalnym, a także związanym z tym istotnym potencjałem turystycznym.¹⁸

Powiat gorzowski charakteryzuje się zróżnicowanym krajobrazem kulturowym, łączącym w sobie szereg cech odzwierciedlających dawne metody gospodarowania i adaptacji środowiska naturalnego. Charakter krajobrazu, obok cech środowiska przyrodniczego, jest określany spuścizną materialną w postaci architektury sakralnej, rezydencjonalnej, mieszkalnej, architektury użyteczności publicznej, architektury obronnej, cmentarzy, zespołów zieleni projektowanej w postaci parków i założeń ogrodowych, dziedzictwa archeologicznego określającego najstarsze formy osadnicze oraz metody gospodarowania w postaci dziedzictwa niematerialnego. Składnikami określającymi krajobraz kulturowy pozostają również takie elementy jak szlaki drogowe, rolnictwo oraz przemysł, wpływające

¹⁷ Za: Narodowy Instytut Dziedzictwa

¹⁸ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

na współczesne przemiany i formy krajobrazu, a także tereny o znacznie mniejszym nasyceniu zaludnienia, gdzie podstawową treścią pozostaje środowisko naturalne przede wszystkim w formie zwartych kompleksów leśnych, poddawanych mniej intensywnym procesom definiującym działalność człowieka.

W rejestrze zabytków Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków figuruje 80 obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się na terenie powiatu gorzowskiego. Najwięcej zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru występuje w mieście i gminie Witnica (32 obiektów, w tym 10 w Witnicy). W pozostałych gminach funkcjonuje po kilka lub kilkanaście zabytków: w gminie Santok – 11, w gminie Bogdaniec – 9, w gminie Kłodawa – 9, w gminie Lubiszyn – 7, w gminie Deszczno – 7 i mieście Kostrzyn nad Odrą – 5.

Analizując zasób najcenniejszych zabytków Gorzowa Wielkopolskiego za pozytywny aspekt należy uznać znaczne skupienie najcenniejszych obiektów zabytkowych w centralnej części miasta, na stosunkowo niewielkim obszarze. Daje to możliwość koncentracji działań ochronnych, konserwatorskich i promocyjnych w danym obszarze. Szczególnie dużym potencjałem odznacza się nasycony zabytkami rejon Nowego i Starego Miasta wraz z obszarem przy zabytkowej estakadzie kolejowej, gdzie zrewitalizowane w latach 2005-2011 Bulwary Nadwarciańskie stanowią miejsce spotkań lokalnej społeczności i są atrakcyjnym elementem, generującym ruch turystyczny. Zdecydowaną większość najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych Gorzowa Wielkopolskiego stanowią budynki mieszkalne, w tym przede wszystkim zabytkowe kamienice i wille. Zdecydowana większość z nich zlokalizowana jest w rejonie Nowego Miasta (m.in. realizacje Karla Bangerta z Berlina i lokalnych architektów Bruno Krischkera i Willy Senckpiehla).¹⁹

W powiecie gorzowskim do najbardziej wartościowych założeń urbanistycznych zaliczyć należy układ planistyczny Kostrzyna nad Odrą. Do najlepiej zachowanych układów ruralistycznych, powstałych w okresie średniowiecznym, w tym zwłaszcza owalnicowych, należy rozplanowanie wsi Jenin (gmina Bogdaniec) i Wawrów (gmina Santok). Przykładem osadnictwa z okresu nowożytnego, tzw. olęderskiego jest miejscowość Chwałowice (gmina Bogdaniec). W architekturze sakralnej wyjątkowe miejsce zajmują kościoły romańsko-gotyckie w Lubnie i Marwicach (gmina Lubiszyn) i Wojcieszycach (gmina Kłodawa). Z założeń rezydencjonalnych, należy wymienić zespół w Dąbroszynie (gmina Witnica), dziewiętnastowieczne założenia w Sosnach (gmina Witnica) oraz pałac w Stanowicach. Z architektury ryglowej na szczególną uwagę zasługują kościoły w Chwałowicach (gmina Bogdaniec), Santocznie (gmina Kłodawa) i Wysokiej (gmina Lubiszyn). Budownictwo murowane z tego okresu reprezentuje barokowy kościół w Różankach (gmina Kłodawa). Na szczególną uwagę zasługują również neostylowe kościoły XIX, XX wieku w Dąbroszynie (gmina Witnica) i Santoku. Budownictwo mieszczańskie w stylu eklektyzmu i secesji reprezentowane jest w Witnicy. Należy zwrócić uwagę również na willę fabrykancką w Witnicy. Duże znaczenie ma nowożytna również fortyfikacja - zespół twierdzy w Kostrzynie nad Odrą wraz z jej XIX – wiecznym fortem w Sarbinowie. Ponadto zabytkami o najwyższym znaczeniu dla powiatu gorzowskiego są pałac i park pałacowy w Kamieniu Wielkim, które stanowią własność powiatu gorzowskiego, a pozostają w trwałym zarządzie Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim – jednostki organizacyjnej powiatu.²⁰

---

¹⁹ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

²⁰ Za: Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024

Gmina Skwierzyna charakteryzuje się niewielką liczbą obiektów zabytkowych (12 obiektów). Warto jednak zwrócić uwagę na układ urbanistyczny miasta Skwierzyna, w tym na kamienice przy ul. Marszałka Piłsudskiego, która potocznie nazywana jest deptakiem. Większość zlokalizowanych tam budynków datowanych jest na lata 20 i 30 XI wieku. W Skwierzynie wyróżnia się budynek ratusza w stylu neorenesansowym, oddany do użytku w 1841 roku. Ochroną objęty jest układ urbanistyczny wsi Trzebiszewo z 1 połowy XIX wieku. Pozostałe obiekty chronione to pałace oraz obiekty sakralne.²¹

W Strzelcach Krajeńskich do dnia dzisiejszego we współczesnym układzie miasta zachowało się średniowieczne rozplanowanie o regularnym szachownicowym kształcie, z centralnie usytuowanym prostokątnym rynkiem. Całość tworzy charakterystyczny i ciekawy układ przestrzenny o kształcie koła, zamkniętego pierścieniem obronnych murów miejskich, za którymi rozciągał się podwójny pas ziemnych wałów i fos. Regularność układu ulicznego podkreśla zabudowa z przełomu XIX i XX w. Spośród zabudowy staromiejskiej, tworzącej historyczne wnętrza miasta wyróżniają się: kolegiata, plac rynkowy, mury miejskie z Bramą Młyńską i Baszta Więzienna.

Na terenie gminy Strzelce Krajeńskie znajduje się wiele zabytkowych obiektów, do których należą obiekty architektury sakralnej, obronnej i rezydencjonalnej, o dużym znaczeniu historycznym, a także układy przestrzenne. Ochroną konserwatorską objęta jest głównie zabudowa wpisująca się w krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Liczne zabytki świeckie i sakralne występują nie tylko w obszarze Starego Miasta, ale także na terenach okolicznych miejscowości. Na terenie gminy Strzelce Krajeńskie znajduje się 45 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.²²

Większość wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych na obszarze MOF GW to ślady i punkty osadnicze z epoki kamiennej, epoki brązu, okresu rzymskiego, wczesnego i późnego średniowiecza oraz cmentarzyska ciepłopalne kultury łużyckiej z epoki brązu.

Ważną instytucją kultury w Gorzowie Wielkopolskim jest Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta, podlegające Samorządowi Województwa. Ulokowane jest w 5 obiektach na terenie 3 gmin. W samym Gorzowie Wielkopolskim zajmuje willę z ogrodem oraz Spichlerz. Muzeum dokumentuje historię regionu, popularyzuje zgromadzone zbiory, prowadzi działalność wystawienniczą i edukacyjną. Instytucja posiada unikalny zbiór współczesnej sztuki polskiej „Krań Arsenafu...”. W jego skład wchodzi: „Zespół Willowo-Ogrodowy”, „Spichlerz”, „Zagroda Młyńska” w Bogdańcu, „Muzeum Grodu Santok” w Santoku.

W Kostrzynie nad Odrą funkcjonuje Muzeum Twierdzy Kostrzyn, przy ul. Granicznej 1. Jak już wspomniano, bazę wystawienniczą w Bogdańcu posiada Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim. Zbiory kultury i techniki wiejskiej w Bogdańcu mieszczą się w zagrodzie młyńskiej wraz z młynem i domem młynarza, zlokalizowanej na obrzeżu Chronionego Obszaru Krajobrazowego Wysoczyzny Bogdanieckiej. Zgromadzono tu sprzęty związane z przetwórstwem ziarna i wypiekiem chleba, dawne środki transportu oraz maszyny i narzędzia rolnicze. Zbiory w muzeum w Santoku związane są z grodziskiem piastowskim w tej miejscowości, datowanym od VIII do przełomu XII/XIII wieku. Prezentują one przede wszystkim wyniki badań archeologicznych prowadzonych na grodzisku. W odrestaurowanej willi fabrykanckiej w Witnicy znajduje się dziś siedziba Miejskiego Domu Kultury. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku na terenie parku miejskiego w Witnicy założono Park Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji. Jest to swego

---

²¹ Za: Gminy program opieki nad zabytkami Gminy Skwierzyna na lata 2020-2023

²² Za: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelce Krajeńskie

rodzaju skansen poświęcony drodze, w szerokim kulturowym znaczeniu tego pojęcia. W Parku są gromadzone i eksponowane zabytki lub ich kopie oraz instalacje w czterech wyodrębnionych przestrzeniach: kultury drogi, słupów milowych cywilizacji, refleksji oraz uśmiechu. Poza walorami poznawczymi, odnoszącymi się do dziejów tych terenów i ich związków ze światem, jest propozycją ukazywania przeszłości małej ojczyzny w warunkach plenerowych i sposobem na ochronę ginących zabytków cywilizacji technicznej.

Oprócz samorządowych placówek na terenie MOF GW funkcjonują prywatne inicjatywy takiej jak: Prywatne Muzeum Chwały Oręża Polskiego Pułkownika Czesława Chmielewskiego w Witnicy; Edukacyjny Park Dendrologiczny PTTK w Mościcach, Park Dinozaurów w Nowinach Wielkich wraz leśną ścieżką edukacyjną oraz geo-muzeum, Muzeum Militariów „Atena” w Skwierzynie, Skansen Techniki Wiejskiej w Wielisławicach (gmina Strzelce Krajeńskie).²³

Bardzo ważną częścią dziedzictwa kulturowego są wartości niematerialne, do których należą tradycje i przekazy ustne, sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Po II wojnie światowej nastąpiła wymiana tutejszej społeczności, co przerwało dotychczasową ciągłość kulturową. Wyjechali dotychczasowi mieszkańcy (Niemcy), którzy współtworzyli charakter i kształt regionu w ubiegłych wiekach, jego wielokulturowy i wielowyznaniowy wizerunek z okresu XIX i początków XX wieku, a pojawili się osadnicy polscy z różnych stron oraz w niewielkim stopniu ukraińscy. Taka sytuacja spowodowała nowe zróżnicowanie kulturowe, gdyż każda z grup przyniosła swoje tradycje i zwyczaje. Trudno jest mówić więc o kultywowaniu tradycji, regionalnego stroju czy obrzędów. Stworzyło to jednak możliwości poznawania dziedzictwa niematerialnego wielu kultur.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 zwraca uwagę na potrzebę lepszego wykorzystania walorów regionu, w tym kulturowych, stanowiących zasób województwa, jako istotny czynnik rozwoju potencjału społecznego i gospodarczego. Część z wymienionych obiektów z obszaru MOF GW włączona jest do systemu szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym.

Warto jednak zwrócić uwagę, iż w przypadku gmin z obszaru MOF GW tylko nieliczne posiadają programy opieki nad zabytkami. Z powiatu gorzowskiego żadna nie posiada aktualnego gminnego programu opieki nad zabytkami, zatwierdzonego przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obok Powiatu Gorzowskiego, jedynie miasto Kostrzyn nad Odrą posiada jeszcze aktualny program na lata 2018-2021. Gmina Kłodawa posiada opracowany Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023, lecz nie został on jeszcze uchwalony. Na etapie opracowywania programu są gminy Bogdaniec, Santok, Lubiszyn, Witnica i Deszczno.²⁴

Działalność kulturalna na terenie MOF GW jest realizowana przez liczne instytucje i placówki kulturalne. Są one utrzymywane i prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i służą zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz odwiedzających.

---

²³ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego oraz informacje ze stron internetowych gmin

²⁴ Za: Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024”

5.2 Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

W Prognozie oddziaływania na środowisko Strategii MOE GW należy przewidzieć skutki zmian środowiska także w przypadku zaniechania realizacji Strategii.

Realizacja założeń Strategii MOF GW oznacza faktycznie wykorzystanie szans na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego, także w odniesieniu do wymiaru środowiskowego. Strategia porządkuje bowiem sposób prowadzenia działań rozwojowych i otwiera dodatkowe możliwości i ścieżki finansowania polityki rozwoju lokalnego i ponadlokalnego. Pozwala przede wszystkim uporządkować logikę interwencji rozwojowych. Jest narzędziem koniecznym do tego, aby samorządy MOF GW mogły sięgać po fundusze zewnętrzne, co związane jest m. in. z założeniami polityki rozwoju regionalnego, zdefiniowanymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.

Brak realizacji założeń Strategii MOF GW skutkować będzie przede wszystkim brakiem możliwości realizacji interwencji na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego. Należy bowiem założyć, iż inwestycje w zakresie rozwoju sieci komunikacyjnych, w tym kolejowych, drogowych i wodnych, znacząco poprawią dostępność komunikacyjną oraz wpłyną na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. W kontekście oddziaływania na środowisko te działania wydają się być tymi, które generować będą największy wpływ na środowisko. Przyczyni się bowiem do wspomnianej poprawy atrakcyjności inwestycyjnej, a tym samym generować będzie lokowanie nowych podmiotów gospodarczych.

Brak realizacji Strategii oznacza w takim przypadku brak zajęcia wybranych przestrzeni (zapewne będzie to kilkanaście do kilkudziesięciu ha) pod inwestycje gospodarcze. Przestrzenie te zachowają więc swoją dotychczasową funkcję (częściowo są to obecnie niezagospodarowane tereny, głównie łąki, oraz pola i nieużytki). Warto również dodać, iż położone są poza obszarami Natura 2000 oraz poza rezerwatami, w znacznym oddaleniu od tych form ochrony przyrody. Ich oddziaływanie może dotyczyć kwestii położenia na obszarze chronionego krajobrazu.

Kolejną istotną kwestią, która należy poruszyć w kontekście braku realizacji Strategii MOF GW, jest wolniejsze tempo rozwoju w zakresie funkcji turystycznej. Dotyczy to z jednej strony wstrzymania działań dot. bezpośrednio rozwoju infrastruktury turystycznej (np. ścieżek rowerowych, małej infrastruktury turystycznej), a z drugiej strony działań pośrednio wpływających na atrakcyjność turystyczną, w tym związanych z jakością środowiska.

Brak realizacji Strategii MOF GW w powyższym kontekście należy rozpatrywać dwojako. Po pierwsze brak rozwoju funkcji turystycznej może być oczywiście korzystny dla środowiska, ze względu na brak lub mniejszą presję turystów i zagospodarowania turystycznego na środowisko. Z drugiej zaś strony zagrożeniem może być niekontrolowany rozwój turystyki, a także brak działań chroniących przyrodę i środowisko.

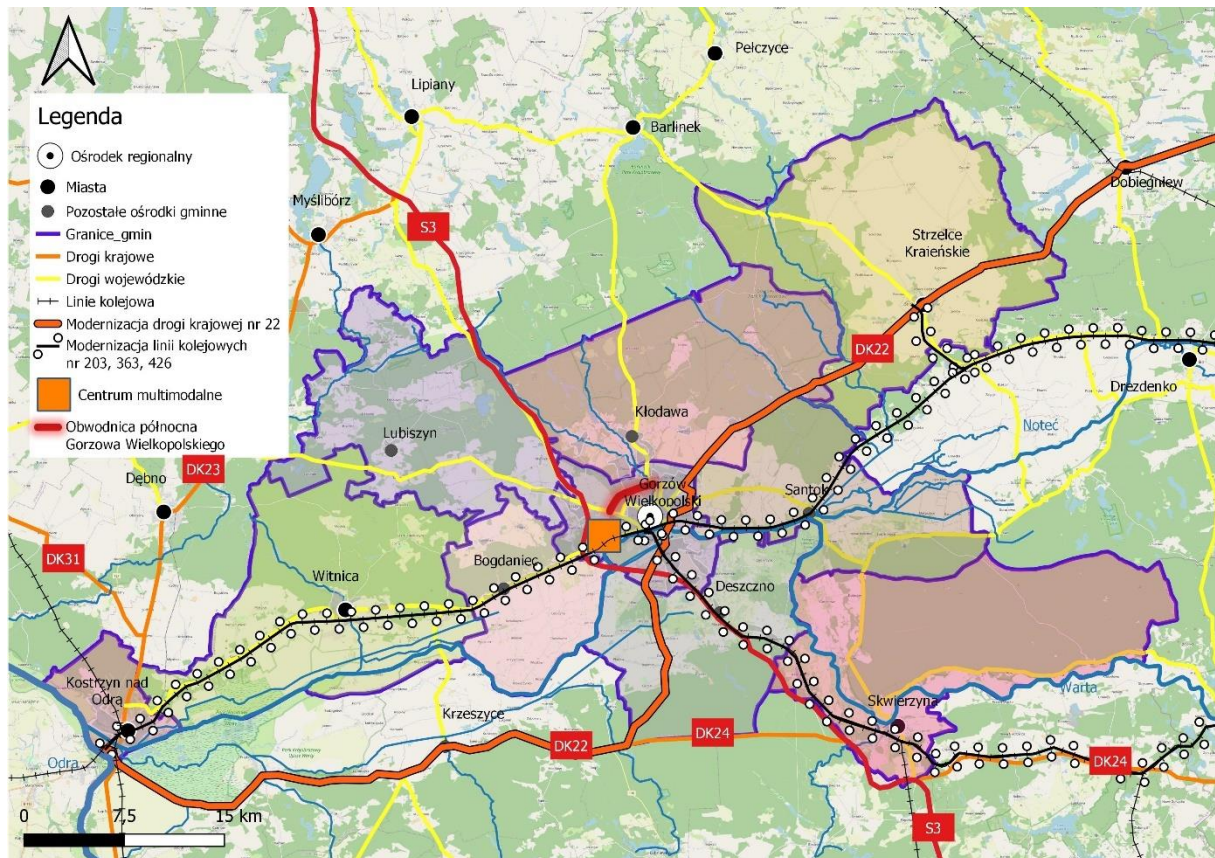
W tym ostatnim kontekście należy również zwrócić uwagę na zaplanowane w ramach Strategii MOF GW działania na rzecz środowiska, w tym rozwój kanalizacji, jak też działania na rzecz rozwoju turystyki przyjaznej środowisku (m. in. ścieżki i drogi rowerowe).

Analizując całokształt działań, jakie przewidziano do realizacji w Strategii MOF GW należy podkreślić, iż brak ich realizacji w znacznym stopniu utrudni realizację założeń ochrony środowiska a nawet

ochrony przyrody. Niewątpliwie wybrane działania charakteryzować się będą znaczącym oddziaływaniem na środowisko (m. in. rozwój terenów inwestycyjnych), jednak te działania są niejako konieczne do realizacji w kontekście zrównoważonego rozwoju obszaru MOF MG (m. in. ze względu na istniejący potencjał do rozwoju konkurencyjnej gospodarki). Kluczowe jest jednak takie moderowanie rozwoju gospodarczego i społecznego, aby zachować i wzmocnić potencjał ekologiczny i przyrodniczy oraz chronić środowisko na terenie MOF GW.

MAPA 9. PRZYSZYŁY MODEL FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY W ODNIESIENIU DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

5.3 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

5.3.1 Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

Z uwagi na brak sprecyzowania lokalizacji większości zadań ujętych w Strategii trudno jednoznacznie wskazać obszary, na których przewiduje się znaczące oddziaływanie. Zasadniczo przyjęto, że przewidywane znaczące oddziaływanie dotyczyć może obszarów szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie lub negatywne zmiany w środowisku. Do tych obszarów należy zaliczyć w pierwszej kolejności:

- wody powierzchniowe,
- obszary chronione, w tym obszary Natura 2000,
- obszary o znaczeniu dla ochrony dziedzictwa kulturowego.

Jednocześnie należy stwierdzić, iż stan środowiska na ww. obszarach zasadniczo nie odbiega od stanu dla całego obszaru MOF GW.

Jako pokazują dane GIOŚ stan wód powierzchniowych badanych JCWP był w dużym stopniu zły. Wody płynące najczęściej narażone były na zrzut niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych. Jednak w ostatnich latach zauważalna była tendencja spadkowa odprowadzania tych zanieczyszczeń do wód lub gleby. Problem zagrożenia jakości wód jezior w szczególności dotyczył obszaru zlewni pojeziernych, z którego wody powierzchniowe odpływają poprzez jeziora. Do pogorszenia stanu wód przyczyniają się spływy powierzchniowe, zwłaszcza z terenów rolniczych poddawanych nawożeniu i chemizacji.

Powierzchniowe obszary chronione charakteryzowały się prawdopodobnie lepszym stanem środowiska w porównaniu do obszarów zurbanizowanych lub terenów intensywnej gospodarki rolnej. Związane jest to m. in. z większą odległością od źródeł zanieczyszczeń, zarówno powietrza, jak również wód powierzchniowych. Obszary chronione w dużym stopniu występowały na obszarach leśnych, które rekompensują negatywne skutki oddziaływania na środowisko, m.in. zanieczyszczenia powietrza, wód (proces samooczyszczania), susz (zatrzymywanie wody). Zagrożeniem dla ww. obszarów chronionych mogą być wybrane działania inwestycyjne, niekoniecznie realizowane na tych obszarach, ale przede wszystkim w sąsiedztwie (np. drogi, infrastruktura liniowa). **Osobno należy rozważyć kwestie spójności przestrzennej obszarów chronionych, m. in. poprzez korytarze ekologiczne.**

Obszary o znaczeniu dla ochrony dziedzictwa kulturowego stanowiły głównie zabytki lub obszary zabudowy. Część tych obiektów zlokalizowana była na obszarach wiejskich, w tym z dala od tras komunikacyjnych i uciążliwych dla środowiska obiektów przemysłowych. W tych obszarach prawdopodobnie stan wybranych komponentów środowiskach, m. in. jakości powietrza, klimatu

akustycznego, mógł być wyższy niż na obszarach miejskich. W odniesieniu do dziedzictwa kulturowego należy szczególnie zwrócić uwagę na zagrożenia związane z nadmiernym udostępnieniem obiektów dla ruchu turystycznego.

Reasumując, należy stwierdzić, iż największy wpływ na środowisko dotyczyć będzie przestrzeni zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie granic tworzonych terenów inwestycyjnych oraz modernizowanych dróg.

Należy również przewidzieć, iż rosnąć będzie presja na środowisko związana z rozwojem funkcji mieszkaniowej, w tym jednorodzinnej. Prognozuje się, że będzie ona największa w przestrzeni podmiejskiej Gorzowa Wielkopolskiego, w tym w gminach Deszczno, Kłodawa i Santok.

Rozwój funkcji turystycznej realizowany będzie w oparciu o zasoby przyrodnicze. Przewiduje się m.in. rozwój ścieżki rowerowej oraz poprawę dostępności szlaku wodnego. Rozwój funkcji turystycznej dotyczyć może jezior na terenie MOF GW.

5.3.2 Formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym

Obszar MOF GW charakteryzuje się wysokim na tle kraju udziałem powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem. Należą tu m. in. park narodowy, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000, zarówno ptasie, jak też siedliskowe.

Stan środowiska na ww. obszarach zasadniczo nie odbiega od stanu dla całego obszaru MOF GW.

Jak już opisano w poprzednim rozdziale stan środowiska na terenie **powierzchniowych form ochrony przyrody** charakteryzował się prawdopodobnie lepszym stanem środowiska w porównaniu do obszarów zurbanizowanych lub terenów intensywnej gospodarki rolnej. Dotyczyło to prawdopodobnie dużych obszarowo form ochrony, oddalonych znacznie od teren zurbanizowanych, tras komunikacyjnych, terenów przemysłowych lub intensywnie wykorzystywanych gospodarczo (np. funkcja rolnicza).

W nieco innej sytuacji mogą być chronione obiekty przyrody żywej lub nieożywionej. Ich lokalizacja w np. przestrzeni zurbanizowanej może mieć znaczenie z punktu widzenia stanu środowiska. Obiekty przyrody ożywionej położone na obszarach miejskich lub sąsiedztwie ruchliwych tras komunikacyjnych mogą być narażone na zanieczyszczenia powietrza lub skutki prowadzonych inwestycji (np. odwodnienie terenu). Szczególnej ochrony wymagają także obszary i obiekty, które zlokalizowane są obrębie przestrzeni wykorzystywanych turystycznie.

5.4 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

5.4.1 Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska

Strategia MOF GW jest dokumentem wskazującym optymalną ścieżkę działań w kontekście rozwoju tego obszaru. Nie jest dokumentem bezpośrednio ukierunkowanym na aspekty ochrony środowiska, choć kwestie środowiskowe mają istotne znaczenie dla projektowanego dokumentu. W podsumowaniu diagnostycznym napisano:

- **W wymiarze środowiskowym oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.**
  - Aktualny stan środowiska na terenie MOF GW należy ocenić pozytywnie i uznać, że stanowi on atut rozwojowy tego obszaru. Jednocześnie widoczny jest brak przygotowania na zmiany klimatyczne (susze, nawalne deszcze). Problem dotyczy dostępu do zasobów wodnych, co związane jest z hydrologiczną suszą. Rzeki latem mają bardzo obniżony poziom. Wody gruntowe obniżają się, co ma wpływ na tereny zieleni. Występują choroby drzew niszczące lasy przede wszystkim iglaste, co skutkuje ich wycinką.
  - Na obszarze MOF GW wciąż występują dość liczne problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, gospodarkę odpadami, hałas, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. Dla części gmin problemem nadal jest niski poziom skanalizowania, w tym na obszarach wiejskich i małych miejscowości, charakteryzujących się dużym rozproszaniem osadniczym.
  - Zagrożenie powodziowe występujące na terenach zalewowych zlokalizowanych wzdłuż Warty, Noteci i Odry. Problem ten dotyczy wybranych gmin znajdujących się w zasięgu strefy oddziaływania rzeki.
  - Na terenie MOF GW notuje się niski odsetek powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak takich planów powoduje, że często dochodzi do konfliktów społecznych, np. dot. przeznaczenia nieruchomości rolnych pod zabudowę mieszkaniową. Występują konflikty związane z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (konflikt funkcji terenów np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).
  - Obszar MOF GW ma szansę stać się regionem inteligentnej i zielonej gospodarki pod pewnymi warunkami. Sprzyjać temu będzie rozwój turystyki zgodnej z ochroną przyrody: budowa ścieżek turystycznych, rowerowych, poprawa jakości dróg, zwiększenie obszarów zielonych na terenach miejskich. Znaczenie mieć będzie prowadzenie gospodarki w sposób uwzględniający ochronę posiadanych zasobów przyrodniczych (zasady zrównoważonego rozwoju).

W dokumencie podkreśla się, że kwestie ochrony środowiska oraz zachowania przyrody stanowią jeden z głównych priorytetów Unii Europejskiej. Zauważa się, że podyktowane są one zjawiskami o wymiarze globalnym, m.in. zmianami klimatu oraz rosnącym zanieczyszczeniem środowiska. Priorytetem Unii Europejskiej jest m.in. przekształcenie Europy w kontynent neutralny dla klimatu oraz ochrona środowiska naturalnego.

Powyższa argumentacja ma swoją kontynuację w logice projektowanej strategii. Przyjęta misja wskazuje, że MOF GW to obszar zrównoważonego rozwoju.

- **Misją MOF GW jest zrównoważony i spójny społecznie oraz przestrzennie rozwój, który bazuje na współpracy i partnerstwie.**

Zagadnienia związane z ochroną środowiska i przyrody ujęte zostały w 3 celu strategicznym pod nazwą: **Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF GW** oraz rozwinięte w trzech priorytetach:

- **Priorytet 3.1. Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych,**
- **Priorytet 3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych,**
- **Priorytet 3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne.**

Zagadnienia środowiskowe związane są również z wymiarem gospodarczym oraz komunikacyjnym i ujęte w priorytetach:

- **Priorytet 2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej,**
- **Priorytet 4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna.**

W Strategii MOF GW podkreślono, że ochrona środowiska jest jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed MOF GW ze względu na kluczowe znaczenie dla jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności obszaru (w tym turystycznej i inwestycyjnej).

5.4.2 Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

W projektowanym dokumencie Strategii MOF GW szczególny wymiar problemów środowiskowych związany jest z jakością powietrza, wód powierzchniowych, gospodarką odpadami.

Na obszarze MOF GW widoczny był brak pełnego rozwiązania wybranych problemów z zakresu gospodarki odpadami, w tym m. in. problemu zaśmiecenia, dzikich składowisk odpadów, odpadów azbestowych, przy jednoczesnej konieczności dostosowania systemu do gospodarki o obiegu zamkniętym. W poszczególnych gminach MOF GW notowano bardzo różnorodny udział odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów. Najwyższy poziom selektywnej zbiórki odpadów dotyczył gmin: Kłodawa, Santok, Deszczno, gdzie osiągnięto poziom udziału zbieranych selektywnie do ogółu odpadów, przekraczający 40%. Najniższy poziom segregacji odpadów komunalnych dotyczy Kostrzyna nad Odrą.

Cele długoterminowe Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 to:

- do 2030 r. recyklingowi powinno być poddawane 65% odpadów komunalnych,
- redukcja składowania odpadów komunalnych do maksymalnie 10% do 2030 r.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim, jak też na obszarze MOF GW jest emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. „Analiza wyników modelowania na potrzeby oceny jakości powietrza w Polsce w roku 2018” wskazuje, iż największym źródłem emisji pyłu zawieszonego PM10 w województwie lubuskim jest emisja powierzchniowa (źródła komunalno-bytowe). Badania zanieczyszczenia powietrza na terenie województwa lubuskiego w latach 2013-2018 wykonywano na 7 stałych stacjach monitoringu powietrza, w tym w Gorzowie Wielkopolskim (ul. Kosynierów Gdyńskich). Warto dodać, iż stan powietrza podawany jest dla przestrzeni MOF GW osobno dla miasta Gorzów Wielkopolski, osobno dla pozostałej części MOF GW, zaliczanej do tzw. strefy lubuskiej. Przeprowadzenie rocznej oceny jakości powietrza wykazało wystąpienie w 2018 roku przekroczenia wybranych poziomów. Dotyczyły one zarówno Gorzowa Wielkopolskiego oraz pozostałej części obszaru MOF GW.

Zgodnie z art. 91 ustawy Prawo ochrony środowiska, dla wszystkich stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych (strefy w klasie C), należy opracować programy ochrony powietrza mające na celu osiągnięcie ww. poziomów substancji w powietrzu.

Warto dodać, iż w okresie 2018-2029 planowana jest realizacja programu priorytetowego „Czyste powietrze”. Program ten ma na celu poprawę efektywności energetycznej zmniejszenie/uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z jednorodzinnych budynków mieszkalnych, należących do osób fizycznych.

Presją na środowisko, w tym wpływającą negatywnie na jakość powietrza na obszarze MOF GW była rosnąca liczba samochodów osobowych. Pomiędzy 2012 a 2020 rokiem liczba samochodów osobowych w relacji do liczby mieszkańców wzrosła od 33,7% w powiecie międzyrzeckim (m. in. gmina Skwierzyna) do 42,9% w Gorzowie Wielkopolskim. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW, w tym wąskie gardła komunikacyjne, koncentrują się m. in. w Gorzowie Wielkopolskim, w Kostrzynie nad Odrą. Szans na poprawę stanu środowiska należy upatrywać w rozwoju połączeń komunikacją publiczną.

Na obszarze MOF badania stanu wód powierzchniowych prowadzone były w 2018 roku. Badania wykazały zły stan wód.

Przestrzenie miejskie MOF GW charakteryzowały się dobrym rozwojem w zakresie dostępu do kanalizacji. W trudniejszej sytuacji wydają się być przestrzenie wiejskie oraz małych miast, m. in. ze względu na znaczny koszt realizacji inwestycji kanalizacyjnych i rozproszony system osadniczy.

Warto również zwrócić uwagę na możliwy rozwój funkcji turystycznej. Oznaczać to może zwiększenie presji na środowisko przyrodnicze. Jednocześnie działania na rzecz rozwoju turystyki, odpowiednio zaplanowane, mogą przyczynić się do ochrony środowiska i przyrody. Związane to może być z rozwojem infrastruktury towarzyszącej, np. związanej z gospodarką wodno-ściekową, gospodarką odpadami lub też moderujące ruch turystyczny (ścieżki rowerowe, piesze, miejsca odpoczynku, etc.).

5.5 Charakterystyka planowanych przedsięwzięć

5.5.1. Stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć. Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska. Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Próbując dokonać analizy oddziaływania postanowień dokumentu na środowisko przeanalizowano jego zapisy w do odniesieniu do Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).

W pierwszym kroku podzielono planowane działania na te, które mogą powodować negatywne oddziaływania na środowisko (nawet niewielkie) oraz te, które nie wykazują oddziaływania na środowisko (główne działania o charakterze nieinwestycyjnym, edukacyjnym, szkoleniowym, promocyjnym, etc.). **Do dalszych, pogłębionych analiz wybrano te, które wykazują się wpływem na środowisko (korzystnym lub niekorzystnym) i w kolejnym kroku oceniono ich wpływ na środowisko w kontekście usytuowania/ lokalizacji działania oraz rodzaju i skali przedsięwzięć.**

Do działań, które potencjalnie znacząco mogą oddziaływać na środowisko należy zaliczyć:

- 1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).
- 1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.
- 1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.
- 1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.
- 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.
- 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.
- 2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.
- 2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.
- 2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.
- 2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.
- 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.
- 3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.
- 3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.
- 3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.
- 3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.

- 3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.
- 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.
- 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.
- 4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.
- 4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.
- 4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.

W Strategii MOF GW znajdują się również działania, które mogą powodować negatywne, choć mniejszej skali oddziaływanie na środowisko. Zaliczyć do nich należy następujące działania:

- 1.2.2. Budowa ośrodków wsparcia i integracji społecznej (np. ŚDS), w tym migrantów.
- 1.2.4. Rozwój infrastruktury na rzecz osób starszych oraz spójnej oferty w ramach polityki senioralnej.
- 1.2.5. Prowadzenie działań rewitalizacji na obszarach koncentrujących problemy społeczne oraz inne zjawiska problemowe, w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji.
- 1.4.1. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej.
- 2.2.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz zmniejszenia emisyjności lokalnej gospodarki, np. infrastruktury „szybkiego ładowania” pojazdów elektrycznych.
- 2.3.5. Rozwój infrastruktury turystycznej.
- 3.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznych i mieszkaniowych.
- 3.2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przyjaznej środowisku.
- 4.1.2. Budowa, rozwój i integracja sieci dróg rowerowych oraz połączeń pieszych (m. in. chodników i ścieżek pieszych).
- 4.1.4. Poprawa rozwiązań z zakresu komunikacji publicznej, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych gmin wchodzących w skład MOF GW, w tym integracja taryfowa.
- 4.1.5. Budowa i rozwój komunikacji zbiorowej niskoemisyjnej.
- 4.1.8. Realizacja inwestycji w pasie drogowym, które przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa (np. oświetlenie ulic, przystanki autobusowe).

W Strategii MOF GW ujęto również działania, których realizacja pozytywnie wpłynie na środowisko. Należą do nich następujące działania:

- 1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.
- 1.4.3. Wyeksponowanie, ochrona i umiejętne wykorzystanie dla celów oferty czasu wolnego, posiadanego potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego.
- 2.2.1. Wspieranie Rozwój i wykorzystania potencjału naukowego w celu budowania innowacyjnej i zielonej gospodarki.
- 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.
- 2.2.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz zmniejszenia emisyjności lokalnej gospodarki, np. infrastruktury „szybkiego ładowania” pojazdów elektrycznych.
- 2.2.5. Wspieranie rolnictwa ekologicznego i tworzenie warunków do sprzedaży produktów regionalnych.
- 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.
- 3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.
- 3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.
- 3.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznych i mieszkaniowych.
- 3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.
- 3.1.6. Tworzenie i utrzymanie terenów zielonych na obszarach miejskich oraz poddanych presji urbanizacyjnej.
- 3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.
- 3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.
- 3.1.9. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.
- 3.1.10. Prowadzenie monitoringu stanu środowiska oraz działań informacyjnych w tym zakresie.
- 3.1.11. Niwelowanie miejskich wysp ciepła.
- 3.2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przyjaznej środowisku.
- 3.2.2. Ograniczenie zabudowy na terenach wrażliwych i cennych przyrodniczo (np. Natura 2000).
- 3.2.3. Wspieranie ochrony i zachowania zasobów przyrodniczych MOF GW.
- 3.2.4. Stworzenie strategii dotyczącej ochrony środowiska i polityki ekologicznej na terenie MOF GW.
- 3.2.5. Popularyzacja wiedzy nt. walorów przyrodniczych MOF GW wśród mieszkańców i turystów.
- 3.3.1. Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia spójności planowania przestrzennego (kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe).
- 3.3.2. Zwiększenie powierzchni obszarów objętych planowaniem przestrzennym.
- 3.3.3. Zwiększanie aktywnego udziału mieszkańców w procesie planowania przestrzennego.

- 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.
- 4.1.2. Budowa, rozwój i integracja sieci dróg rowerowych oraz połączeń pieszych (m. in. chodników i ścieżek pieszych).
- 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.
- 4.1.5. Budowa i rozwój komunikacji zbiorowej niskoemisyjnej.
- 4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.
- 4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.
- 4.1.8. Realizacja inwestycji w pasie drogowym, które przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa (np. oświetlenie ulic, przystanki autobusowe).
- 4.1.9. Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla MOF GW.
- 4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.

TABELA 7. OCENA WPŁYWU NA ŚRODOWISKO KIERUNKÓW DZIAŁAŃ STRATEGII MOF GW

Priorytet/ Działanie	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
1.1. Edukacja przyszłości MOF GW			
1.1.1. Stworzenie spójnego systemu edukacji na obszarze MOF GW, ukierunkowanego na zwiększanie szans rozwoju osobistego i zawodowego, dostosowanego do zmieniających się uwarunkowań demograficznych oraz społecznych (m. in. integracja migrantów).	Nie		
1.1.2. Poprawa jakości i dostępności edukacji poziomu podstawowego, średniego oraz wyższego na terenie MOF GW.	Nie		
1.1.3. Wsparcie rozwoju kompetencji, umiejętności i wiedzy osób dorosłych, ukierunkowane na podnoszenie aktywności zawodowej i ekonomicznej mieszkańców MOF GW.	Nie		
1.1.4. Wspieranie i wdrażanie rozwiązań z zakresu opieki nad dziećmi, sprzyjających aktywności zawodowej rodziców.	Nie		
1.1.5. Promocja i wzmocnienie prestiżu kształcenia ponadpodstawowego i wyższego na terenie MOF GW.	Nie		
1.1.6. Zapewnienie optymalnej dostępności do kadr oświaty i edukacji, zabezpieczających wysoki poziom edukacji na terenie MOF GW.	Nie		
2.1.7. Rozwój dualnego modelu kształcenia zawodowego.	Nie		
1.2. Polityka społeczna przyczyniająca się do polepszenia jakości życia mieszkańców			
1.2.1. Stworzenie spójnego systemu ochrony zdrowia na obszarze MOF GW oraz rozwój infrastruktury ochrony zdrowia.	Nie		
1.2.2. Budowa ośrodków wsparcia i integracji społecznej (np. ŚDS), w tym migrantów.	Tak	Tak	
1.2.3. Stworzenie spójnej oferty w ramach polityki opiekuńczej dla osób defaworyzowanych.	Nie		
1.2.4. Rozwój infrastruktury na rzecz osób starszych oraz spójnej oferty w ramach polityki senioralnej.	Tak	Tak	
1.2.5. Prowadzenie działań rewitalizacji na obszarach koncentrujących problemy społeczne oraz inne zjawiska problemowe, w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji.	Tak	Tak	
1.2.6. Wypracowanie wspólnej polityki i oferty młodzieżowej.	Nie		
1.3. Rozwinięta gospodarka mieszkaniowa			
1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).	Tak	Tak	
1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.	Tak	Tak	Tak
1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.	Tak	Tak	

Priorytet/ Działanie	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.	Tak	Tak	
1.4. Rozwinięta oferta czasu wolnego			
1.4.1. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej.	Tak	Tak	
1.4.2. Stworzenie wspólnej, spójnej oferty spędzania czasu wolnego, w szczególności dzieci, młodzieży i seniorów, wykorzystującej zróżnicowaną ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną oraz atuty przyrodnicze i potencjał dziedzictwa kulturowego.	Nie		
1.4.3. Wyeksponowanie, ochrona i umiejętne wykorzystanie dla celów oferty czasu wolnego, posiadanego potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego.	Tak		Tak
1.4.4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców MOF GW do uczestnictwa w kulturze poprzez wspieranie i rozwijanie różnych form edukacji kulturowej.	Nie		
2.1. Zrównoważony rozwój gospodarczy MOF GW			
2.1.1. Stworzenie przedsięwzięć, produktów i procesów, budujących synergię między biznesem, oświatą i samorządem.	Nie		
2.1.2. Wykorzystanie potencjału transgranicznego do rozwoju gospodarczego.	Nie		
2.1.3. Wspieranie tworzenia wspólnej oferty eksportowej.	Nie		
2.1.4. Stworzenie baz danych i narzędzi teleinformatycznych służących rozwojowi gospodarczemu.	Nie		
2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.	Tak	Tak	
2.1.6. Rozwój obsługi inwestorów zainteresowanych lokalizacją inwestycji na terenie MOF GW, w tym digitalizacja i udostępnienie danych.	Nie		
2.1.7. Wsparcie powstania agencji rozwoju gospodarczego MOF GW.	Nie		
2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej			
2.2.1. Wspieranie Rozwój i wykorzystania potencjału naukowego w celu budowania innowacyjnej i zielonej gospodarki.	Tak		Tak
2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.	Tak	Tak	Tak
2.2.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz zmniejszenia emisyjności lokalnej gospodarki, np. infrastruktury „szybkiego ładowania” pojazdów elektrycznych.	Tak	Tak	Tak
2.2.4. Wspieranie lokalnych start-upów.	Nie		
2.2.5. Wspieranie rolnictwa ekologicznego i tworzenie warunków do sprzedaży produktów regionalnych.	Tak		Tak
2.2.6. Wspieranie rozwoju przemysłu 4.0, w tym utworzenie i współdziałanie w ramach działalności Partnerstwa pn.: SMART FACTORY 4.0 oraz utworzenie tworzenia Lubuskiego Centrum Przemysłu 4.0.	Nie		
2.2.7. Wspieranie specjalizacji gospodarczej MOF GW w oparciu o zasoby i tradycje przemysłowe.	Nie		
2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.	Tak	Tak	
2.3. Rozwinięta oferta turystyczna			

Priorytet/ Działanie	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.	Tak	Tak	
2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.	Tak	Tak	
2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.	Tak	Tak	
2.3.4. Tworzenie, wzmacnianie i promowanie lokalnych produktów turystycznych.	Nie		
2.3.5. Rozwój infrastruktury turystycznej.	Tak	Tak	
2.3.6. Stworzenie wspólnej oferty turystycznej.	Nie		
2.3.7. Orientacja w promocji turystycznej na rynek niemiecki.	Nie		
3.1. Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych			
3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.	Tak	Tak	Tak
3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.	Tak	Tak	Tak
3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.	Tak	Tak	Tak
3.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznych i mieszkaniowych.	Tak	Tak	Tak
3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.	Tak	Tak	Tak
3.1.6. Tworzenie i utrzymanie terenów zielonych na obszarach miejskich oraz poddanych presji urbanizacyjnej.	Tak		Tak
3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.	Tak	Tak	Tak
3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.	Tak	Tak	Tak
3.1.9. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Tak		Tak
3.1.10. Prowadzenie monitoringu stanu środowiska oraz działań informacyjnych w tym zakresie.	Tak		Tak
3.1.11. Niwelowania miejskich wysp ciepła.	Tak		Tak
3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych			

Priorytet/ Działanie	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
3.2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przyjaznej środowisku.	Tak	Tak	Tak
3.2.2. Ograniczenie zabudowy na terenach wrażliwych i cennych przyrodniczo (np. Natura 2000).	Tak		Tak
3.2.3. Wspieranie ochrony i zachowania zasobów przyrodniczych MOF GW.	Tak		Tak
3.2.4. Stworzenie strategii dotyczącej ochrony środowiska i polityki ekologicznej na terenie MOF GW.	Tak		Tak
3.2.5. Popularyzacja wiedzy nt. walorów przyrodniczych MOF GW wśród mieszkańców i turystów.	Tak		Tak
3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne			
3.3.1. Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia spójności planowania przestrzennego (kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe).	Tak		Tak
3.3.2. Zwiększenie powierzchni obszarów objętych planowaniem przestrzennym.	Tak		Tak
3.3.3. Zwiększanie aktywnego udziału mieszkańców w procesie planowania przestrzennego.	Tak		Tak
4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna			
4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.	Tak	Tak	Tak
4.1.2. Budowa, rozwój i integracja sieci dróg rowerowych oraz połączeń pieszych (m. in. chodników i ścieżek pieszych).	Tak	Tak	Tak
4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.	Tak	Tak	Tak
4.1.4. Poprawa rozwiązań z zakresu komunikacji publicznej, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych gmin wchodzących w skład MOF GW, w tym integracja taryfowa.	Tak		Tak
4.1.5. Budowa i rozwój komunikacji zbiorowej niskoemisyjnej.	Tak	Tak	Tak
4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.	Tak	Tak	Tak
4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.	Tak	Tak	Tak
4.1.8. Realizacja inwestycji w pasie drogowym, które przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa (np. oświetlenie ulic, przystanki autobusowe).	Tak	Tak	Tak
4.1.9. Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla MOF GW.	Tak		Tak
4.2. Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna			

Priorytet/ Działanie	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.	Tak	Tak	Tak
5.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW rozwoju MOF GW			
5.1.1. Powołanie zespołu ds. zarządzania MOF GW odpowiedzialnego za realizację strategii.	Nie		
5.1.2. Powołanie tematycznych grup roboczych.	Nie		
5.1.3. Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, w tym sołectw, miejscowości, społeczności o szczególnych problemach i potencjałach rozwoju.	Nie		
5.2. Zintegrowana obsługa mieszkańców i klientów MOF GW w ramach e-usług oraz rozwój narzędzi SMART			
5.2.1. Rozbudowa i integrowanie platform informatycznych dla wzmocnienia systemów współpracy i zarządzania MOF GW.	Nie		
5.2.2. Rozwój e-usług.	Nie		
5.3.3. Wspieranie rozbudowy sieci internetowej, w tym dążenie do zwiększania dostępu do internetu dużych prędkości.	Nie		
5.3.4. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.	Nie		
5.3.5. Tworzenie i wdrażanie kompleksowych inteligentnych rozwiązań i systemów zarządzania miastem, gminą, powiatem, w tym rozwiązań SMART.	Nie		

Legenda:

	Możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko – przedsięwzięcie ujęte na liście mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko
	Możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko – pozostałe przedsięwzięcia
	Możliwe pozytywne oddziaływanie na środowisko

Analiza kierunków działań mogących oddziaływać na środowisko w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali wykazała, że:

- Ujęte w projekcie Strategii MOF GW kierunki działań z zdecydowanej większości nie zostały zdefiniowane na tyle szczegółowo, aby możliwe było wskazanie ich konkretnych lokalizacji w przestrzeni MOF GW. Możliwe jest zasadniczo wstępne zdefiniowanie potencjalnych ogólnych lokalizacji działań, np. lokalizacji terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie istniejącego lub projektowanego układu drogowego, kolejowego.
- Wybrane działania charakteryzować się będą różnym rodzajem oddziaływań oraz różną skalą oddziaływań. W Strategii MOF GW ujęte są zarówno działania, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz takie, których skala oddziaływań jest nieduża i tym samym nie można ich zaliczyć do takich, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. W Strategii ujęte są również liczne działania, których oddziaływanie może mieć charakter pozytywny jak również negatywny na środowisko. Bezpośredni negatywny charakter oddziaływań związany jest głównie z procesem inwestycji (np. budowa i modernizacja infrastruktury drogowej, mieszkaniowej, usługowej). Pośredni charakter może mieć postać oddziaływań pozytywnych jak również negatywnych. Związane są one ze skutkami realizacji wybranych działań. Działania miękkie mogą powodować z reguły pozytywne skutki dla środowiska (np. podnoszenie świadomości ekologicznej, wdrażanie rozwiązań z zakresu planowania przestrzennego). Pośrednie negatywne oddziaływania na środowisko dotyczyć mogą sposobu funkcjonowania infrastruktury lub wynikać z decyzji organizacyjnych (np. powstałych terenów inwestycyjnych, dróg, zabudowy mieszkalnej i usługowej, obiektów retencji wód).
- W Strategii nie zdiagnozowano bezpośrednio działań, które można zaliczyć do mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.
- W Strategii zdiagnozowano działania, które można w pewnych okolicznościach zakwalifikować do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Te okoliczności to przede wszystkim ostateczna lokalizacja, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych, terenów zurbanizowanych, objęcie planami zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia lub skala inwestycji. Do tych przedsięwzięć zaliczyć można następujące grupy działań:
  - Tworzenie i uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych, w tym rozwój infrastruktury technicznej i teleinformatycznej terenów inwestycyjnych, w tym dróg prowadzących do tych terenów,
  - Wspieranie rozwoju usług turystycznych, w tym bazy noclegowej, gastronomicznej, rekreacyjnej (wytycznie terenów inwestycyjnych pod funkcję turystyczną),
  - Wyznaczenie nowych terenów zabudowy mieszkaniowej i przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe oraz rozwój infrastruktury technicznej w tym kanalizacyjnej, drogowej na potrzeby mieszkalnictwa,
  - Modernizacja i rozwój układu sieci drogowej, kolejowej oraz dróg wodnych, poprawiającej dostępność i spójność MOF GW,
  - Rozwój systemu infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, w szczególności na obszarach wiejskich,
  - Działania z zakresu rozwoju retencji wodnej, błękitno-zielonej infrastruktury oraz poprawy bezpieczeństwa powodziowego,

- Działania z zakresu modernizacji i rozwoju systemu gospodarki odpadami,
  - Działania z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii.
- Analizując ww. działania w odniesieniu do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych, przede wszystkim obszarach chronionego krajobrazu. Część z nich może być realizowana w sąsiedztwie obszarów chronionych, w tym Natura 2000. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Te cele ochrony przyrody mogą kolidować z rozwijającą się funkcją gospodarczą na terenie MOF GW. Jednocześnie kwestia lokalizacji nowych funkcji gospodarczych, czyli terenów inwestycyjnych nie powinna co do zasady kolidować z systemem pozostałych obszarów chronionych. Tereny inwestycyjne z reguły tworzy się w korytarzach głównych tras komunikacyjnych oraz w obrębie lub sąsiedztwie istniejących terenów przemysłowych (ze względu na koszty uzbrojenia terenu, możliwość dojazdu ciężkich pojazdów). W większym zakresie lokalizacja funkcji przemysłowych może kolidować z terenami mieszkaniowymi i wpływać na jakość życia i zdrowia ludzi. Dlatego też kwestie lokalizacji funkcji gospodarczych należy rozpatrywać głównie w kontekście wpływu na krajobraz, spójność systemów przyrodniczych (korytarzy ekologicznych) oraz wpływu na tereny mieszkaniowe.
- Rozwój turystyki może mieć wpływ na środowisko. Ten wpływ może być związany zarówno w kwestiami inwestowania, m. in. w rozwój usług turystycznych takich jak hotele, pensjonaty, czy ośrodki rozrywkowe. Strategia nie wskazuje lokalizacji tych obiektów, niemniej jednak dopuszcza wytyczenie terenów inwestycyjnych na te funkcje. Konieczne jest zatem moderowanie rozwoju turystycznego, tak aby minimalizować negatywny wpływ na przyrodę. Kolejną kwestią oddziaływania na środowisko w przypadku rozwoju funkcji turystycznej jest presja ruchu turystycznego. Należy mieć na uwadze, że nadmiar ruchu turystycznego może wywierać negatywny wpływ na ekosystemy przyrodnicze, np. jeziora, oczka wodne, siedliska rzadkich i zagrożonych roślin (np. murawy kserotermiczne) oraz zwierząt.
- Rozwój funkcji mieszkaniowej, bardzo pożądaný w perspektywie rozwoju MOF GW, oznacza przede wszystkim bezpośrednie zajęcie terenu. Ukształtowana strefa mieszkaniowa wymaga realizacji inwestycji towarzyszących, takich jak drogi, sieć kanalizacyjna. Generuje również bezpośrednio oddziaływania na otoczenie (potoki pojazdów, gospodarka odpadami). W perspektywie realizacji Strategii MOF GW należy dążyć do optymalizacji procesów rozwoju funkcji mieszkaniowej, skupiając się przede wszystkim na przeciwdziałaniu nadmiernej suburbanizacji, rozpraszaniu zabudowy. Inwestycje powinny być realizowane z myślą o najniższych kosztach środowiskowych, powinno się unikać inwestycji na terenach wrażliwych i cennych przyrodniczo.
- W przypadku inwestycji komunikacyjnych i kanalizacyjnych oraz związanych z infrastrukturą liniową, taką jak systemy kanalizacyjne, drogi, sieć kolejowa, można przewidzieć, że ich realizacja z dużym prawdopodobieństwem będzie się odbywać na obszarach zarówno miejskie, wiejskich oraz nieurbanizowanych. W takim przypadku w trakcie inwestycji może dochodzić do chwilowego negatywnego oddziaływania na środowisko. Skala tego oddziaływania może być oczywiście różna, trudno ją przewidzieć ze względu na brak

szczegółów realizacji inwestycji. Należy przewidzieć, że każda z tych inwestycji wymagać będzie odrębnych analiz dot. oddziaływania na środowisko.

- W Strategii MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu modernizacji systemu gospodarki odpadami. Służyć one będą usprawnieniu gospodarki odpadami, niemniej jednak kwestie związane z odpadami są obszarem szczególnej uwagi i oddziaływania na środowisko. Dotyczą one bowiem m. in. składowania i przetwarzania odpadów, czyli działań, które mogą wpływać bezpośrednio na środowisko, m. in. jakość wód, powietrza, klimatu akustycznego.
- W Strategii MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii. Nie określono przy tym skali i rodzaju przedsięwzięć. Przy założeniu rozwoju inwestycji takich jak siłownie wiatrowe, czy też wielkopowierzchniowe farmy fotowoltaiczne, można mówić o potencjalnym znaczącym oddziaływaniu. Dotyczą one nie tylko kwestii zajęcia powierzchni ziemi, ale również bezpośredniego wpływu na przyrodę.

Poniżej przedstawiono szczegółową analizę oddziaływań na środowisko działań ujętych w Strategii ze względu na lokalizację, rodzaj oddziaływania oraz skalę.

TABELA 8. ANALIZA KIERUNKÓW DZIAŁAŃ MOGĄCYCH ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO W ODNIESIENIU DO USYTUOWANIA, RODZAJU I SKALI

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
1.2.2. Budowa ośrodków wsparcia i integracji społecznej (np. ŚDS), w tym migrantów.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową ośrodków wsparcia integracji społecznej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
1.2.4. Rozwój infrastruktury na rzecz osób starszych oraz spójnej oferty w ramach polityki senioralnej.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z rozwojem infrastruktury na rzecz osób starszych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
1.2.5. Prowadzenie działań rewitalizacji na obszarach koncentrujących problemy społeczne oraz inne zjawiska problemowe, w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji.	Obszary rewitalizacji w MOF GW, czyli zurbanizowane części miasta i wsi	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu). Doświadczenia wskazują, że w ramach rewitalizacji realizowane są inwestycje mniejszej skali, w tym w zakresie infrastruktury społecznej, kulturalnej.</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, zakłada się, że działanie realizowane będzie na obszarach przeznaczonych na funkcje mieszkaniowe w SUIKZP oraz MPZP, z większym prawdopodobieństwem w przestrzeniach miejskich i podmiejskich.	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową, modernizacją zasobów mieszkaniowych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów mieszkalnych</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją oraz czy inwestycja zlokalizowana będzie na terenie objętym MPZP lub planem odbudowy.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p>

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>(oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, zakłada się, że nowo powstające obiekty spełniać będą kryteria ochrony środowiska związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery, połączone będą do sieci kanalizacyjnej oraz funkcjonować będą w systemie gospodarki odpadami).</p> <p>Pośrednie oddziaływanie może dotyczyć także kwestii związanych z przemieszczaniem się ludności oraz usług do nowo powstałych lokalizacji zabudowy.</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może pozytywnie wpływać na środowisko. Podniesiony zostanie standard mieszkań/ budynków co przyczyni się do oszczędności zużycia energii elektrycznej, energii cieplnej. Działanie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju funkcji mieszkaniowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zabudowa mieszkaniowa wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą: <ul style="list-style-type: none"> a) objęta ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo miejscowego planu odbudowy, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: <ul style="list-style-type: none"> – 2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, <ul style="list-style-type: none"> – 4 ha na obszarach innych niż wymienione w tiret pierwsze, b) nieobjęta ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo miejscowego planu odbudowy, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: <ul style="list-style-type: none"> – 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, <ul style="list-style-type: none"> – 2 ha na obszarach innych niż wymienione w tiret pierwsze, • garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż: <ul style="list-style-type: none"> a) 0,2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, b) 0,5 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a.
1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, zakłada się, że działanie realizowane będzie na obszarach przeznaczonych na funkcje mieszkaniowe w SUiKZP oraz MPZP, z większym prawdopodobieństwem w przestrzeniach miejskich i podmiejskich.	Jak wyżej	Jak wyżej
1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, zakłada się, że działanie realizowane będzie na obszarach przeznaczonych na funkcje mieszkaniowe w SUiKZP oraz MPZP, z większym prawdopodobieństwem w	Jak wyżej	Jak wyżej

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
	przestrzeniach miejskich.		
1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, zakłada się, że działanie realizowane będzie na obszarach przeznaczonych na funkcje mieszkaniowe w SUIKZP oraz MPZP, z większym prawdopodobieństwem w przestrzeniach miejskich.	Jak wyżej	Jak wyżej
1.4.1. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej.	Brak wskazania lokalizacji	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z rozwojem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
1.4.3. Wyeksponowanie, ochrona i umiejętne wykorzystanie dla celów oferty czasu wolnego, posiadanego potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego.	Brak wskazania lokalizacji	Pozytywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio na cele i przedmiot ochrony wybranych obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, w tym sprzyjać będzie zachowaniu bioróżnorodności.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.	Zakłada się, że tereny inwestycyjne zlokalizowane będą przede wszystkim w sąsiedztwie głównego układu komunikacyjnego MOF GW oraz w przestrzeniach wyznaczonych pod funkcje gospodarcze w SUIKZP	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową infrastruktury gospodarczej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu). Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów i terenów przemysłowych (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, poprzez jej zajęcie, wpływ na jakość krajobrazu, jako jego istotna determinanta,	Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją. Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.: <ul style="list-style-type: none"> zabudowa przemysłowa, w tym zabudowa systemami fotowoltaicznymi, lub magazynowa, wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: <p>a) 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6</p>

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>stanowiąc mogą barierę dla przemieszczania się zwierząt, mogą generować hałas i dodatkowe zanieczyszczenie powietrza). Oddziaływanie związane będzie z faktem generowania ruchu, w tym pojazdów wysokotonazowych (hałas, zanieczyszczenie powietrza). Nie zakłada się zasadniczo znaczącego oddziaływania w fazie funkcjonowania samych obiektów, gdyż nowo powstające obiekty powinny co do zasady spełniać kryteria ochrony środowiska związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery, powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej oraz funkcjonować w systemie gospodarki odpadami, choć nie można go wykluczyć.</p>	<p>ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 1 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a);</p> <ul style="list-style-type: none"> • garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż: <p>a) 0,2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 0,5 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a.</p> <p>Kwestią wtórną jest także rodzaj działalności przemysłowej (czy znajdować się będzie na liście przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko).</p>
<p>2.2.1. Wspieranie Rozwój i wykorzystania potencjału naukowego w celu budowania innowacyjnej i zielonej gospodarki.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpłynie będzie pośrednio na ochronę środowiska. Jest to działanie, które pozwoli w dalszej przyszłości wdrażać proekologiczne rozwiązania w sferze gospodarczej.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z tworzeniem obiektów i instalacji OZE (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również negatywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z funkcjonowaniem obiektów OZE. W szczególności należy zwrócić na większe instalacje, np. farmy wiatrowe, elektrownie fotowoltaiczne. Takie obiekty zajmują grunty, wpływają na jakość krajobrazu, mogą negatywnie oddziaływać na wybrane gatunki zwierząt (ptaki, nietoperze). Problemem może być również obsługa takich</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabudowa przemysłowa, w tym zabudowa systemami fotowoltaicznymi, lub magazynowa, wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: <p>a) 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w</p>

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>obiektów (drogi serwisowe, dojazd ciężkiego sprzętu).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z ograniczeniem zużycia energii wytwarzanej ze źródeł nieodnawialnych na korzyść energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (ograniczenie emisji CO2).</p>	<p>otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 1 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a.</p> <ul style="list-style-type: none"> instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 5: <p>a) lokalizowane na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, 2244 i 2340 oraz z 2019 r. poz. 1696 i 1815), z wyłączeniem instalacji przeznaczonych wyłącznie do zasilania znaków drogowych i kolejowych, urządzeń sterujących lub monitorujących ruch drogowy lub kolejowy, znaków nawigacyjnych, urządzeń oświetleniowych, billboardów i tablic reklamowych,</p> <p>b) o całkowitej wysokości nie niższej niż 30 m;</p>
<p>2.2.3. Wspieranie i realizacja działań na rzecz zmniejszenia emisyjności lokalnej gospodarki, np. infrastruktury „szybkiego ładowania” pojazdów elektrycznych.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, tworząc warunki do rozwoju niskoemisyjnej komunikacji.</p> <p>Przedsięwzięcie może bezpośrednio negatywnie wpływać na środowisko poprzez sam proces inwestycyjny, choć jego skala będzie nieduża (wpływ głównie na powierzchnię ziemi).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
<p>2.2.5. Wspieranie rolnictwa ekologicznego i tworzenie warunków do sprzedaży produktów regionalnych.</p>	<p>Obszar wiejski MOF, bez wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Wpływ pośredni na środowisko. Działanie przyczyni się do rozwoju rolnictwa ekologicznego, czyli sposobu gospodarowania przyjaznego dla środowiska, bez stosowania sztucznych nawozów i pestycydów (wpływ na bioróżnorodność, ziemię, wodę, powietrze).</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p>	<p>Lokalizacja w części Gorzowa Wielkopolskiego, Wieprzycach, przy węźle kolejowym, wzdłuż rzeki Warty.</p>	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Podobnie jak dla opisu przy działaniu 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p>	<p>Podobnie jak dla opisu przy działaniu 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p>

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>W tym przypadku należy wskazać na bliskość rzeki Warty i możliwość generowania negatywnych oddziaływań. Oznacza to zwrócenie szczególnej uwagi na możliwość migracji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych.</p>	
<p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową, modernizacją bazy noclegowej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektu (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, zakłada się jednocześnie, że nowo powstające obiekty spełniać będą kryteria ochrony środowiska związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery, podłączone będą do sieci kanalizacyjnej oraz funkcjonować będą w systemie gospodarki odpadami).</p> <p>Wpływ pośredni związany może być także w faktem, że obiekty mogą stać się generatorami ruchu turystycznego w wybranej przestrzeni/miejscu.</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ośrodki wypoczynkowe lub hotele, zlokalizowane poza terenami mieszkaniowymi, terenami przemysłowymi, innymi terenami zabudowanymi i zurbanizowanymi terenami niezabudowanymi, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2019 r. poz. 393), wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: <ul style="list-style-type: none"> a) 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, b) 2 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a; • stałe pola kempingowe lub karawaningowe: <ul style="list-style-type: none"> a) na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, b) o powierzchni zagospodarowania nie mniejszej niż 0,5 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a. • garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, o powierzchni użytkowej nie mniejszej

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			<p>niż:</p> <p>a) 0,2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 0,5 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a.</p>
2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.	Układ rzeczny i dróg wodnych po akwenach jezior MOF GW	Jak wyżej	Jak wyżej
2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.	Układ rzeczny i dróg wodnych po akwenach jezior MOF GW	Jak wyżej	Jak wyżej
2.3.5. Rozwój infrastruktury turystycznej.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z zagospodarowaniem i budową tras turystycznych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Mała retencja polega na gromadzeniu wody w niewielkich zbiornikach, zarówno naturalnych, jak i sztucznych. To także spiętrzanie wody w korytach małych rzek, potoków, kanałów i rowów, w celu gromadzenia wody i uniemożliwienia jej szybkiego spływu powierzchniowego. Mała retencja jest jedną z form magazynowania wody i może być wykorzystywana jako narzędzie do zapobiegania powodzią i suszą.²⁵</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową, modernizacją zasobów infrastruktury retencji wodnej (przede wszystkim</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie wielkość inwestycji, na jakich ciekach wodnych będzie realizowana.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowie piętrzące: <p>a) na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy, z wyłączeniem budowli piętrzących o wysokości piętrzenia wody mniejszej niż 1 m</p>

²⁵ Za: <http://www.rzgw.szczecin.pl/retencja-wod>

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu, jak też organizmy żywe, w tym środowiska wodnego).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio negatywnie na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów infrastruktury (przede wszystkim poprzez zmianę stosunków wodnych, wpływ na wybrane nisze i ekosystemy, w tym na rośliny i zwierzęta).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio pozytywnie na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie systemu retencji (zwiększać bioróżnorodność, ograniczać negatywne skutki susz i powodzi).</p>	<p>realizowanych na podstawie planu ochrony, planu zadań ochronnych lub zadań ochronnych ustanowionych dla danej formy ochrony przyrody, Dziennik Ustaw – 12 – Poz. 1839</p> <p>b) jeżeli piętrzenie dotyczy cieków naturalnych, na których nie ma budowli piętrzących,</p> <p>c) jeżeli w promieniu mniejszym niż 5 km na tym samym cieku lub cieku z nim połączonym znajduje się inna budowla piętrząca,</p> <p>d) o wysokości piętrzenia wody nie mniejszej niż 1 m.</p>
<p>3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z tworzeniem systemu kanalizacyjnego (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu, jak też organizmy żywe, w tym środowiska glebowego).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio pozytywnie na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie systemu kanalizacji (pozwoli zwiększać lub zachować bioróżnorodność poprzez poprawę jakości wód powierzchniowych).</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy jaka będzie skala inwestycji oraz w jaki sposób będzie realizowana.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sieci kanalizacyjne o całkowitej długości przedsięwzięcia nie mniejszej niż 1 km, z wyłączeniem: <ul style="list-style-type: none"> a) przebudowy tych sieci metodą bezwykopową, b) sieci kanalizacji deszczowej zlokalizowanych w pasie drogowym i obszarze kolejowym, c) przyłączy do budynków.
<p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p>	<p>Brak wskazania lokalizacji</p>	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może pośrednio korzystnie wpływać na środowisko. Przyczyni się do ochrony zasobów poprzez ich powtórne wykorzystanie, ograniczy ilość odpadów trafiających na</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instalacje związane z przetwarzaniem w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 21

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		<p>składowiska, pozwoli oszczędzać energię, potrzebną na produkcję urządzeń/ maszyn.</p> <p>Przedsięwzięcie może negatywnie wpływać bezpośrednio i pośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z rozwojem instalacji przetwarzania i składowania odpadów oraz ich późniejszym funkcjonowaniem (wpływ na powierzchnię ziemi, wody powierzchniowe).</p>	<p>ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, odpadów, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 41–47, z wyłączeniem instalacji do wytwarzania biogazu rolniczego w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, o zainstalowanej mocy elektrycznej nie większej niż 0,5 MW lub wytwarzających ekwiwalentną ilość biogazu rolniczego wykorzystywanego do innych celów niż produkcja energii elektrycznej, a także miejsca retencji powierzchniowej odpadów oraz rekultywacja składowisk odpadów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • punkty do zbierania, w tym przeładunku: <ul style="list-style-type: none"> a) złomu, z wyłączeniem punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, b) odpadów wymagających uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów z wyłączeniem odpadów obojętnych oraz punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
3.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznych i mieszkaniowych.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z termomodernizacją budynków (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu oraz potencjalne zagrożenie dla gatunków zwierząt, w tym ptaków i nietoperzy).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z ograniczeniem zużycia energii cieplnej (pośrednio ograniczenie emisji CO₂).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Podobnie jak dla działania 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Podobnie jak dla działania 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p>
3.1.6. Tworzenie i utrzymanie terenów zielonych na obszarach miejskich oraz poddanych presji urbanizacyjnej.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, poprawiając stan</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		ekologiczny i tworząc enklawy bioróżnorodności.	
3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Podobnie jak dla działania 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Podobnie jak dla działania 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p>
3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową, modernizacją zasobów infrastruktury ochrony przeciwpowodziowej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu, jak też organizmy żywe, w tym środowiska wodnego).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio negatywnie na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów infrastruktury (przede wszystkim poprzez zmianę stosunków wodnych, wpływ na wybrane nisze i ekosystemy, w tym na rośliny i zwierzęta).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio pozytywnie na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie systemu retencji (zwiększać bioróżnorodność, ograniczać negatywne skutki susz i powodzi).</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowę przeciwpowodziowe, w rozumieniu art. 16 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, z wyłączeniem przebudowy wałów przeciwpowodziowych polegającej na doszczelnieniu korpusu wałów i ich podłoża w celu ograniczenia możliwości ich rozmycia i przerwania w czasie przechodzenia wód powodziowych, a także regulacja wód;
3.1.9. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może pośrednio korzystnie wpływać na środowisko. Przyczyni się do poprawy stanu środowiska poprzez wzrost świadomości mieszkańców.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
3.1.10. Prowadzenie monitoringu	Brak wskazania lokalizacji	Pozytywny wpływ na środowisko.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
stanu środowiska oraz działań informacyjnych w tym zakresie.		Przedsięwzięcie może pośrednio korzystnie wpływać na środowisko. Przyczyni się do poprawy wiedzy nt. stanu środowiska, co pozwoli wdrażać działania ochronne i kompensujące.	
3.1.11. Niwelowania miejskich wysp ciepła.	Brak wskazania lokalizacji	Pozytywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może pośrednio korzystnie wpływać na środowisko. Przyczyni się do poprawy klimatu lokalnego.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
3.2.1. Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przyjaznej środowisku.	Brak wskazania lokalizacji	Negatywny i pozytywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z zagospodarowaniem i budową tras turystycznych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu). Pozytywny wpływ na środowisko. Realizacja działania przyczyni się do uporządkowania ruchu turystycznego i moderowania rozwoju funkcji turystycznej w ujęciu przestrzennym.	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna,	Układ sieci kolejowej na obszarze MOF GW	Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z modernizacją linii kolejowej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu). Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez ruch komunikacyjny (oddziaływania przede wszystkim na powietrze,	Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy jaka będzie wielkość inwestycji. Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.: • linie kolejowe ²⁶ inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 29, urządzenia do przeładunku w transporcie intermodalnym, mosty, wiadukty lub tunele

²⁶ Uwaga” linie kolejowe inne niż wchodzące w skład infrastruktury transportu kolejowego transeuropejskiej sieci transportowej, o której mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.		<p>wody powierzchniowe, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z ograniczeniem ruchu samochodów na korzyść transportu publicznego (ograniczenie emisji CO2 i zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu, poprawa bezpieczeństwa ludzi).</p>	<p>liniowe w ciągu dróg kolejowych oraz bocznicę co najmniej z jednym torem kolejowym o długości użytecznej powyżej 1 km.</p>
4.1.2. Budowa, rozwój i integracja sieci dróg rowerowych oraz połączeń pieszych (m. in. chodników i ścieżek pieszych).	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową dróg rowerowych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez wzmożony ruch turystyczny (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, wody, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z rozwojem ekologicznej formy komunikacji.</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p>

uchylającym decyzję nr 661/2010/UE (Dz. Urz. UE L 348 z 20.12.2013, str. 1, z późn. zm.3)), które to zaliczane są do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.		<p>modernizacją dróg (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez większy ruch komunikacyjny na wybranych, zmodernizowanych szlakach komunikacyjnych (oddziaływania przede wszystkim na powietrze, wody powierzchniowe, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z poprawą bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz optymalizowaniem systemu komunikacyjnego (krótsze odcinki przemieszczeń, płynniejsza jada, ograniczenie zużycia paliwa, dostosowanie infrastruktury do potrzeb ochrony zwierząt, np. przepusty, bariery i siatki ochronne).</p>	<p>drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km²⁷ lub obiekty mostowe w ciągu drogi o nawierzchni twardej, z wyłączeniem przebudowy dróg lub obiektów mostowych, służących do obsługi stacji elektroenergetycznych i zlokalizowanych poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p>
4.1.4. Poprawa rozwiązań z zakresu komunikacji publicznej, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych gmin wchodzących w skład MOF GW, w tym integracja taryfowa.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, tworząc warunki do rozwoju niskoemisyjnej komunikacji publicznej.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
4.1.5. Budowa i rozwój komunikacji zbiorowej niskoemisyjnej.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, tworząc warunki do rozwoju niskoemisyjnej komunikacji publicznej.</p> <p>Negatywny wpływ może towarzyszyć pracą inwestycyjną, np. być związane z rozwojem sieci</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>

²⁷ Uwaga: drogi inne niż autostrady i drogi ekspresowe oraz drogi inne drogi nie mniej niż o czterech pasach ruchu i długości nie mniejszej niż 10 km w jednym odcinku oraz zmianę przebiegu lub rozbudowę istniejącej drogi o dwóch pasach ruchu co najmniej do czterech pasów ruchu na długości nie mniejszej niż 10 km w jednym odcinku, które to zaliczane są do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		tramwajowej w Gorzowie Wielkopolskim (oddziaływania na powierzchnię ziemi, hałas).	
4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Treść działania nie określa w jaki sposób zostanie zwiększona dostępność komunikacyjna Gorzowa Wielkopolskiego. Należy założyć, iż związana może być m. in. z modernizacją linii kolejowych i dróg.</p> <p>Oddziaływania na środowisko będą podobne jak w przypadku działań: 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej oraz 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Oddziaływania na środowisko będą podobne jak w przypadku działań: 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej oraz 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p>
4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.	Ciąg dróg S3, DK22 i DK24	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Oddziaływania na środowisko będą podobne jak w przypadku działań: 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Oddziaływania na środowisko będą podobne jak w przypadku działań: 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p>
4.1.8. Realizacja inwestycji w pasie drogowym, które przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa (np. oświetlenie ulic, przystanki autobusowe).	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z realizacją inwestycji w pasie drogowym (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z poprawą bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym również bezpieczeństwa dla zwierząt.</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
4.1.9. Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla MOF GW.	Brak wskazania lokalizacji	<p>Pozytywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie wpływać będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, tworząc warunki do</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Kierunki działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
		rozwoju niskoemisyjnej i zrównoważonej komunikacji publicznej.	
<p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.</p>	<p>Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, choć należy założyć realizację w oparciu o wytyczone szlaki komunikacyjne</p>	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Kwestie odnoszące się do inwestycji drogowych i kolejowych przedstawiono w opisie działań: 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej oraz 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p> <p>Przedsięwzięcie wpłynie będzie pośrednio, pozytywnie na środowisko, tworząc warunki do rozwoju niskoemisyjnej i zrównoważonej komunikacji publicznej.</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Kwestie odnoszące się do inwestycji drogowych i kolejowych przedstawiono w opisie działań: 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej oraz 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych.</p>

5.5.2 Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Strategia MOF GW zbudowana została w oparciu o wytyczne polityki rozwoju regionalnego, płynące bezpośrednio z założeń Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Strategia MOF GW jest spójna jest ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

W odniesieniu do kwestii środowiskowych powiązań należy więc poszukiwać w prognozach środowiskowych sporządzanych na potrzeby polityki rozwoju regionalnego (ze względu na ich potencjalną szczegółowość w odniesieniu do celów ujętych w strategii MOF GW).

Zarząd Województwa Lubuskiego, działając na podstawie art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, sporządził Prognozę oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

W Prognozie oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 czytamy, że w wielu przypadkach można wskazać występowanie silnych zarówno pośrednich jak i bezpośrednich oddziaływań. W przypadku wszystkich kierunków interwencji potencjalne korzyści wynikające z ich realizacji znacząco w wymiarze długofalowym przewyższają koszty (rozumiane jako negatywne oddziaływania, które z reguły najintensywniej występują na etapie realizacji i lub likwidacji). Etap eksploatacji w części ocenionych kierunków interwencji (głównie tych o charakterze infrastrukturalnym) może potencjalnie skutkować powstaniem oddziaływań negatywnych, jednak w większości przypadków mogą one być istotnie ograniczane przez odpowiednie planowanie i projektowanie.

5.6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Zrównoważony rozwój jest przedmiotem szczególnego zaangażowania Unii Europejskiej oraz zasadą leżącą u podstaw wszelkich polityk i działań Unii. Celem Unii Europejskiej jest stworzenie społeczeństwa opartego na wolności, demokracji i poszanowaniu podstawowych praw oraz wspierającego równość szans i solidarność w ramach pokoleń i pomiędzy nimi.

Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju (The World Commission on Environment and Development) zdefiniowała zrównoważony rozwój jako rozwój zaspokajający obecne potrzeby bez uszczerbku dla możliwości przyszłych pokoleń zaspokajania swych własnych potrzeb²⁸.

Celem zrównoważonego rozwoju jest ciągła poprawa jakości życia zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń, a także zapewnienie możliwości utrzymania pełnej różnorodności form życia na Ziemi.

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. pod nazwą „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” definiuje cele zrównoważonego rozwoju:

- Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie
- Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo
- Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt
- Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
- Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt
- Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi
- Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie
- Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi
- Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność
- Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami
- Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu
- Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

---

²⁸ Źródło: Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju

- Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom
- Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
- Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej
- Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu
- Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.²⁹

Kolejnym dokumentem o charakterze międzynarodowym jest **Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek**, która powstała w wyniku dyskusji na gremiach ONZ, którą prowadzono nad podstawowymi wyzwaniami współczesnego świata. Najistotniejszą częścią dokumentu odnoszącą się do problematyki ochrony środowiska jest część II pt. „Ochrona i zarządzanie zasobami przyrody”, w której to części jest 14 rozdziałów dotyczących potrzeby badań środowiska, zapobieganiu zagrożeniom, zwalczaniu negatywnych zjawisk w środowisku, ochronie zasobów środowiska, bezpiecznym gospodarkom itd.

Najważniejsze założenia i cele Agendy 21 to m.in.:

- ochrona i wspomaganie zdrowia człowieka,
- zrównoważony rozwój osiedli ludzkich (powstrzymanie kryzysu ekologicznego miast),
- ochrona atmosfery (przeciwdziałanie efektowi cieplarnianemu, zanikaniu warstwy ozonowej, kwaśnym deszczom),
- bezpieczne wykorzystanie toksycznych substancji chemicznych,
- bezpieczne gospodarowanie odpadami stałymi i ściekowymi, niebezpiecznymi i radioaktywnymi,
- zrównoważone gospodarowanie gruntami rolnymi,
- powstrzymanie niszczenia lasów,
- ochrona i zagospodarowanie zasobów wód słodkich,
- zachowanie różnorodności biologicznej (krajowe oceny różnorodności biologicznej, opracowanie strategii ich zachowania),
- przeciwdziałanie pustynnieniu i suszy,
- edukacja ekologiczna³⁰.

Wśród ww. założeń, w kontekście Strategii, szczególne znaczenie posiadają następujące kwestie:

- bezpieczne gospodarowanie odpadami stałymi i ściekowymi, niebezpiecznymi,
- ochrona i zagospodarowanie zasobów wód słodkich,
- zachowanie różnorodności biologicznej,
- edukacja ekologiczna.

²⁹ Źródło: „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”

³⁰ Źródło: Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek

Wyrazem dążenia do przeciwdziałania zmianom klimatu oraz degradacji środowiska jest tzw. Zielony Ład, czyli jedna z kluczowych polityk Unii Europejskiej. Europejski Zielony Ład zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń.

Zakłada się, że do 2050 r. UE stanie się kontynentem neutralnym dla klimatu. Osiągnięcie tego celu będzie wymagało działań we wszystkich sektorach gospodarki, takich jak:

- inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska,
- wspieranie innowacji przemysłowych,
- wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego,
- obniżenie emisyjności sektora energii,
- zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków,
- współpraca z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

UE zapewni wsparcie finansowe i pomoc techniczną dla ludzi, przedsiębiorstw i regionów najbardziej odczuwających skutki przejścia na gospodarkę ekologiczną. Służyć temu będzie mechanizm sprawiedliwej transformacji, w ramach którego najbardziej dotknięte regiony mają otrzymać 100 mld euro w latach 2021–2027.³¹

Nadrzędnym prawem w Polsce jest konstytucja i do jej zapisów odnoszone są wszystkie pozostałe dokumenty prawne. Przyjęta w 1997 r. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** stwierdza, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5) ustala także, że ochrona środowiska jest obowiązkiem m.in. władz publicznych, które poprzez swą politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom (art. 74).³²

16 lipca 2019 roku Rada Ministrów przyjęła "Politykę ekologiczną państwa 2030 – strategię rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej" – PEP2030. PEP2030 staje się najważniejszym dokumentem strategicznym w tym obszarze.

PEP2030 jest strategią zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Rolą PEP2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. W systemie dokumentów strategicznych doprecyzowuje i operacjonalizuje "Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)".

PEP2030 będzie stanowiła podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.

³¹ Za: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl, dostęp 04.05.2020

³² Źródło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Cel główny PEP2030, tj. Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, został przeniesiony wprost z SOR.

Cele szczegółowe PEP 2030 stanowią odpowiedź na zdiagnozowane najważniejsze trendy w obszarze środowiska.

TABELA 9. CELE PEP 2030

Lp.	Trendy	Cele
1.	Przybierający na znaczeniu negatywny wpływ środowiska na zdrowie ludzi	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
2.	Zwiększająca się konkurencja o zasoby	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska
3.	Rosnąca presja na ekosystemy	Cel szczegółowy III. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych
4.	Nasilające się skutki zmian klimatu	Cele horyzontalne: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa
5.	Wyczerpywanie się dotychczasowych źródeł finansowania ochrony środowiska	Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska

W PEP 2030 określono następujące kierunki interwencji:

- Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej,
- Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT,
- Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji,

- Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Mając na uwadze ww. cele nadrzędne, trendy związane ze środowiskiem oraz specyfikę przestrzeni MOF GW za najważniejsze wyzwania w zakresie środowiskowym należy uznać kwestie związane z transformacją gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej, ochronę i aktywną adaptację do zmian klimatycznych, ochronę i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych, skoordynowane planowanie przestrzenne oraz priorytety odnoszące się do komunikacji i transportu. Warto zwrócić uwagę na poruszane w Strategii MOF GW zagadnienia dot. ochrony wód powierzchniowych, ochrony przeciwpowodziowej, zachowania zasobów wodnych (zwiększanie retencyjności). Ważne będzie podjęcie działań na rzecz ochrony klimatu, zarówno zmniejszających negatywny wpływ gospodarki na emisję gazów cieplarnianych (np. rozwój OZE, energooszczędność), jak też przystosowanie się do skutków zmian klimatycznych (eliminowanie wysp ciepła, błękitno-zielona infrastruktura, skoordynowane planowanie przestrzenne). Strategia MOF GW dużo uwagi poświęca wymiarowi tzw. zielonej gospodarki, turystyki zrównoważonej, przyjaznej środowisku, czy też gospodarki o obiegu zamkniętym. Te działania przyczynią się do zachowania bioróżnorodności oraz zmniejszenia negatywnej presji na środowisko i przyrodę, np. poprzez zmniejszanie ilości odpadów. Szczególnie istotnym zagadnieniem dla rozwoju MOF GW jest rozwój niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu. Dużą wagę poświęca się rozwojowi sieci i połączeń kolejowych oraz integracji różnych środków komunikacji i transportu.

Wymiar środowiskowy ujęty w Strategii MF GW jest szczególnie widoczny w następujących priorytetach:

- 2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej
- 3.1. Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych
- 3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych
- 3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne
- 4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna
- 4.2. Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna

5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnio-terminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko

W tej części opracowania dokonano oceny przewidywanego znaczącego oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośredniego, pośredniego, wtórnego, skumulowanego, krótkoterminowego, średnioterminowego i długoterminowego, stałego i chwilowego oraz pozytywnego i negatywnego, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Wyniki analiz ujęto w poniższej tabeli. Analizie poddano charakter oddziaływań, do których przypisano czynności powodujące oddziaływania na środowisko. Do poszczególnych sfer oddziaływania przypisano poszczególne kierunki działań. Przeanalizowano ponadto prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość, odwracalność oddziaływań. Oceniono prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych oraz prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

5.7.1 Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych zadań

- Charakter oddziaływania - bezpośrednie, pośrednie oddziaływanie na środowisko (w tym oddziaływanie pozytywne, negatywne),
- Prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość, odwracalność,
- Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T),
- Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

TABELA 10. OPIS ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
1.	Oddziaływanie na powierzchnię ziemi	Negatywne, Krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (zajęcie powierzchni ziemi)	<ul style="list-style-type: none"> • Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego. • Powstanie wielkopowierzchniowych obiektów powoduje trwałe zajęcie powierzchni ziemi. Do tych obiektów należy zaliczyć także parkingi i drogi dojazdowe, jak też inne przedsięwzięcia, które trwałe zajmują powierzchnię ziemi, np. budowy i wały ziemne. 	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.</p> <p>1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p> <p>3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.</p> <p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p>	<p>A: duże</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe, zabudowa mieszkaniowa)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: umiarkowane</p> <p>T: brak</p>	<p>Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (zagęszczenie powierzchni ziemi, degradacja wierzchniej warstwy gleby, czasowe lub trwałe zajęcie wybranych ekosystemów, w tym związanych ze środowiskiem glebowym)</p>

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			Ww. działania mogą spowodować bezpośrednie oddziaływania mechaniczne na powierzchnię ziemi, w tym jej przemieszczanie, zagęszczania i ostatecznie zajęcie przez powstałą infrastrukturę.	<p>3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.</p> <p>3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.</p> <p>3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.</p> <p>4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.</p> <p>4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.</p> <p>4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.</p> <p>4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.</p> <p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.</p>			
2.	Oddziaływanie na wody powierzchniowe i	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe,	• Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej</p>	A: duże B: ograniczone do czasu inwestycji	S: umiarkowane T: brak	Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
	podziemne	bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<p>wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego. W ten sposób generuje się również negatywne oddziaływania na środowisko wodne, poprzez spływ powierzchniowy wód opadowych z terenu prowadzonej inwestycji, naruszenie układu wodnego środowiska glebowego, dostawanie się do wód powierzchniowych i gruntowych szkodliwych substancji, np. ropopochodnych, farb, lakierów, etc.</p> <p>Ww. działania mogą powodować dostarczanie zanieczyszczeń, w pierwszej kolejności do wód powierzchniowych, a następnie w wyniku przenika do głębszych warstw ziemi – wód podziemnych. Dotyczy to m. in. materiałów eksploatacyjnych maszyn i urządzeń, środków z placu budowy, jak też spływu</p>	<p>służącej rozwojowi mieszkalnictwa.</p> <p>1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.</p> <p>2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.</p> <p>3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p> <p>3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.</p> <p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p> <p>3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.</p> <p>3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.</p> <p>3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.</p> <p>4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad</p>	<p>C: lokalizacja inwestycji i jego bliższa oraz dalsze otoczenie (spływ do wód i dalsza migracja zanieczyszczeń)</p> <p>D: jednorazowa</p> <p>E: częściowa</p>		<p>inwestycyjnych (zanieczyszczenie wód i migracja zanieczyszczeń)</p>

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			powierzchniowego z terenu budowy. <ul style="list-style-type: none"> Negatywne oddziaływanie na środowisko wodne może mieć również rozwój transportu wodnego oraz turystyki wodnej. Zagrożeniem mogą być m. in. spaliny, płyny eksploatacyjne, odpady, etc., dostające się bezpośrednio do środowiska wodnego. Ruch łodzi i statków wywiera negatywny wpływ na zwierzęta. 	Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie. 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego. 4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF. 4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW. 4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.			
3.	Oddziaływanie na powietrze	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu. Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach gospodarczych (zakłady przemysłowe), które generować będą zanieczyszczenia oraz infrastruktury drogowej (ruch pojazdów). 	1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne). 1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa. 1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego. 1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych. 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW. 2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie. 2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne. 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej. 3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych	A: duże B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe) C: lokalizacja inwestycji D: jednorazowa lub stała E: częściowa	S: umiarkowane T: brak	Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (zanieczyszczenie powietrza przez spaliny i pyły)

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			Oddziaływania na powietrze dotyczą przede wszystkim emisji spalin z urządzeń i maszyn wykorzystywanych w inwestycjach, jak również pyłów, np. z terenu budowy. Za emisję zanieczyszczeń może odpowiadać rozwój funkcji przemysłowej oraz komunikacja, w szczególności oparta o indywidualne rozwiązanie oraz zwiększony ruch pojazdów wysokotonażowych.	oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich. 3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK. 3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią. 3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych. 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie. 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego. 4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF. 4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW. 4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.			
4.	Hałas	Negatywne,	• Wszelkie prace związane z	1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów	A: duże	S: umiarkowane	Umiarkowane: w

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
		krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<p>prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. inwestycje drogowe, budowa obiektów mieszkalnych, usługowych, parkingów, etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach gospodarczych (zakłady przemysłowe), których działalność może generować hałas (np. pracujące wentylatory, procesy produkcyjne) oraz dróg o znacznym natężeniu ruchu. <p>Hałas może być generowany w trakcie prac budowlanych oraz podczas użytkowania obiektów przez maszyny i urządzenia.</p>	<p>inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.</p> <p>1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>2.1.5. Uwzględnienie potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p> <p>3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.</p> <p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p> <p>3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.</p> <p>3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.</p> <p>3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.</p> <p>4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski</p>	<p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji, przebieg trasy komunikacyjnej</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	T: brak	szczegółności w okresie trwania prac inwestycyjnych (hałas generowany przez maszyny i urządzenia)

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
				<p>– Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.</p> <p>4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.</p> <p>4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.</p> <p>4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.</p> <p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.</p>			
5.	Oddziaływanie na bioróżnorodność, w tym podlegające ochronie gatunki roślin, grzybów i zwierząt	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Wszelkie prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. inwestycje drogowe, budowa obiektów mieszkalnych, usługowych, parkingów, etc., które powodują zajęcie powierzchni ziemi (fizyczna likwidacja wybranych ekosystemów) oraz oddziałują na otoczenie, Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach 	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.</p> <p>1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i</p>	A: umiarkowane B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe) C: lokalizacja inwestycji, przebieg trasy komunikacyjnej D: jednorazowa lub stała E: częściowa	S: Małe T: brak	Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (fizyczna degradacja wybranych środowisk)

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			gospodarczych (zakłady przemysłowe), których działalność może generować hałas, zanieczyszczenia powietrza, wody oraz dróg o znacznym natężeniu ruchu (także zagrożenie dla bezpieczeństwa zwierząt, jako bariera w przemieszczaniu się gatunków, w szczególności płazów, gazów).	<p>Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.</p> <p>2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.</p> <p>3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.</p> <p>3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.</p> <p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p> <p>3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.</p> <p>3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.</p> <p>3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.</p> <p>4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.</p> <p>4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.</p> <p>4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.</p> <p>4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.</p> <p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej,</p>			

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
				i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.			
6.	Przestrzeń i walory krajobrazowe	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednio (proces inwestycyjny), pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Planowane inwestycje mogą mieć wpływ na jakość przestrzeni oraz walory krajobrazowe. Potencjalny wpływ związany mógłby być z nowymi obiektami budowlanymi oraz procesem ich tworzenia (np. place budowy). Zakłada się, że w okresie realizacji Strategii może powstać kilka obiektów, w tym wielkopowierzchniowych stref gospodarczych, instalacji OZE, osiedli mieszkaniowych oraz obiektów turystyczno-usługowych. Ich powstanie nie powinno wpłynąć na zasadniczo zauważalnie na pogorszenie jakości krajobrazu, wpływ ten może mieć głównie charakter lokalny. Realizacja takich inwestycji wymaga uzyskania stosownych pozwoleń środowiskowych oraz konsultacje ze społeczeństwem. 	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.</p> <p>1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.</p> <p>3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.</p>	A: umiarkowane B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ułożenia obiektu (np. tereny przemysłowe, obiekty mieszkalne, instalacje OZE) C: lokalizacja inwestycji, D: jednorazowa lub stała E: częściowa	S: Małe T: brak	Brak

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
7.	Obszary chronione	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie (proces inwestycyjny), pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Planowane inwestycje prawdopodobnie w większości realizowane będą poza obszarami chronionymi, w tym Natura 2000, z wyjątkiem obszarów chronionego krajobrazu, nie wpłyną bezpośrednio na obszary chronione. Wpływ na obszary chronione należy rozpatrywać w kontekście wpływu na obszary chronionego krajobrazu oraz wpływ na spójność obszarów chronionych (korytarze ekologiczne). Należy również zwrócić uwagę na możliwość pośredniego wpływu na obszary chronione w odniesieniu do rozwoju turystyki, w tym turystyk wodnej. Ruch turystyczny może generować niepożądane negatywne oddziaływania na przedmiot ochrony, w tym na bioróżnorodność. 	<p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.</p> <p>2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.</p> <p>2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.</p> <p>4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.</p> <p>4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.</p> <p>4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.</p> <p>4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.</p> <p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.</p>	<p>A: małe</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ulokowania obiektu (np. instalacje OZE)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji,</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: Małe</p> <p>T: brak</p>	Małe: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych
8.	W zakresie utrzymania dobrej jakości	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe,	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja prac inwestycyjnych może powodować zwiększone 	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).</p> <p>1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej</p>	<p>A: umiarkowane</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu</p>	<p>S: Małe</p> <p>T: brak</p>	Małe: w szczególności w okresie trwania prac

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
	gleb, zagospodarowania odpadów	bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	powstawanie odpadów oraz degradację mechaniczną i chemiczną zasobów glebowych. <ul style="list-style-type: none"> Pośrednio nowe inwestycje gospodarcze, przyczyniać się będą do zwiększenia produkcji przemysłowej, wzrostu konsumpcji, co przełoży się na wzrost ilości wytwarzanych odpadów. Powstanie nowych obiektów oraz terenów, które wykorzystywane będą gospodarczo, usługowo, mieszkalnie, turystycznie nakłada na właścicieli obowiązek właściwego gospodarowania odpadami, co ograniczy do minimum negatywny wpływ na środowisko. 	służącej rozwojowi mieszkalnictwa. 1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego. 1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych. 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW. 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE. 2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie. 2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne. 2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”. 2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej. 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej. 3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich. 3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK. 3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii. 3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią. 3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych. 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad	inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ulokowania obiektu (np. obiekty przemysłowe) C: lokalizacja inwestycji oraz miejsce składowania odpadów D: jednorazowa lub stała E: częściowa		inwestycyjnych oraz w momencie gospodarowania odpadami

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
				<p>Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.</p> <p>4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.</p> <p>4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.</p> <p>4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.</p> <p>4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.</p>			
9.	Promieniowanie elektromagnetyczne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą powodować emisji promieniowania elektromagnetycznego.	-	-	-	-
10.	Klimat	Negatywne, stałe, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych)	<ul style="list-style-type: none"> Nie przewiduje się zauważalnego wpływu na zmiany klimatu. Realizowane inwestycje mogą oczywiście przyczynić się do emisji CO₂, jednak skala tej emisji nie będzie istotna z punktu widzenia emisji całego obszaru. Istotniejszy wpływ na bilans CO₂ mogą mieć skutki 	<p>2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.</p> <p>2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.</p>	<p>A: umiarkowane</p> <p>B: ograniczone czasu ulokowania obiektu (obiekty przemysłowe)</p> <p>C: bez ograniczeń (wpływ na bilans światowy i krajowy emisji CO₂)</p> <p>D: stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: Małe</p> <p>T: brak</p>	Małe: mając na uwadze prognozowaną skalę

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			realizowanych inwestycji w sferze gospodarczej. Strategia zakłada wzrost m. in. produkcji przemysłowej, co może oznaczać zwiększenie emisji CO2 do atmosfery.				
11.	Zasoby naturalne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą powodować zagrożenia dla zasobów naturalnych.	-	-	-	-
12.	Zabytki	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą wpływać negatywnie na zabytki.	-	-	-	-
13.	Dobra naturalne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą wpływać negatywnie na stan dóbr naturalnych.	-	-	-	-

5.7.2 Podsumowanie oddziaływania na środowisko

Prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność

Należy stwierdzić, że realizacja zadań ujętych w Strategii MOF GW, z dużym lub umiarkowanym prawdopodobieństwem spowoduje oddziaływania na środowisko. Dużego prawdopodobieństwa wystąpienia negatywnych oddziaływań należy oczekiwać przede wszystkim w odniesieniu do powietrza atmosferycznego, powierzchni ziemi, wód powierzchniowych oraz hałasu. Umiarkowanego prawdopodobieństwa wystąpienia negatywnych oddziaływań należy oczekiwać w odniesieniu do oddziaływania na bioróżnorodność, w tym podlegających ochronie gatunki roślin, grzybów i zwierząt, utrzymania dobrej jakości gleb, zagospodarowania odpadów, przestrzeni i walorów krajobrazowych oraz klimatu. Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań wynika z faktu, że powiązane jest ono w dużym stopniu z procesami inwestycyjnymi, w tym dot. inwestycji wielkopowierzchniowych (zabudowa przemysłowa, mieszkaniowa) lub liniowych. W przypadku realizacji inwestycji niemal pewne jest, że wystąpią chwilowe negatywne oddziaływania na środowisko, niepewna jest natomiast skala tych oddziaływań. Mniej pewne jest natomiast prawdopodobieństwo oddziaływań pośrednich, wywołanych przez powstałe w wyniku realizacji inwestycji zmiany (utworzone obiekty przemysłowe, usługowe, zwiększona przepustowość dróg i szlaków komunikacyjnych, zwiększony ruch turystyczny, etc.). Trudno jest natomiast precyzyjnie określić prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych oddziaływań na obszarze MOF GW, m. in. ze względu na brak wiedzy co do przyszłej wielkości przedsięwzięć, choć zakłada się, że mogą one wystąpić.

Jako małe prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych oddziaływań na środowisko należy przewidzieć w stosunku do obszarów chronionych. Wynika to z faktu, że na tych obszarach nie będą realizowane bezpośrednio duże inwestycje mogące istotnie wpływać na środowisko. **Wpływ ten możliwy jest w odniesieniu do obszarów chronionego krajobrazu.** Należy więc przewidzieć, iż największy wpływ na obszary chronione dot. będzie jakości krajobrazu i wynikać będzie z rozwoju funkcji gospodarczej i mieszkaniowej.

Większość oddziaływań na środowisko, które prognozuje się w związku z realizacją Strategii MOF GW, będzie miało charakter czasowy, ograniczony do trwania inwestycji. Z reguły procesy inwestycyjne trwają do 2-3 lat. Po zakończeniu inwestycji oddziaływania znikną, czyli takie oddziaływanie będzie miało charakter jednorazowy. Realizacja kilku działań przyczyni się jednak do „trwałych” zmian w przestrzeni i funkcjonalności obszaru. Można tutaj wymienić m. in. kwestie obiektów przemysłowych, które funkcjonować będą na powstałych strefach aktywności gospodarczej. Realizowane inwestycje mogą wpłynąć również na wzrost natężenia ruchu na wybranych szlakach komunikacyjnych. Związane to może być nie tylko z samą inwestycją komunikacyjną, ale także rozwojem aktywności gospodarczej w wybranym miejscu (dojazdy do pracy, przyjazdy turystów). W tym przypadku należy mówić o stałym, powtarzalnym oddziaływaniu na środowisko.

Zasięg oddziaływań na środowisko będzie miał w większości lokalny charakter. Związany będzie z realizowanymi inwestycjami. Prowadzone prace budowlane powodować będą chwilowe lub stałe zajęcie powierzchni ziemi, w tym degradację środowiska glebowego. Skutki prowadzonych prac mogą być odczuwane w najbliższym sąsiedztwie poprzez emisję pyłów i zanieczyszczeń gazowych oraz hałas. Do środowiska wodnego dostawać się mogą zanieczyszczenia wskutek spływu

powierzchniowego. W ten sposób zanieczyszczenia mogą migrować także na inne obszary. Powstałe uciążliwe dla środowiska obiekty, głównie przemysłowe generować będą również negatywne oddziaływania głównie w najbliższym sąsiedztwie. Mogą dodatkowo wpływać na bilans CO₂, choć zasadniczo niedużej skali. Większość negatywnych oddziaływań ze względu na koncentrację działań w przestrzeniach zurbanizowanych, dotyczyć będzie miast i miejscowości wiejskich oraz ciągów komunikacyjnych.

Większość skutków negatywnych oddziaływań charakteryzować się będzie pełną lub częściową odwracalnością. Po zakończeniu inwestycji oddziaływania znikną, więc zniknie większość negatywnych skutków. Związane to będzie także z procesami samooczyszczania, w tym powietrza atmosferycznego, środowiska glebowego i wodnego. W przypadku trwałej zmiany sposobu zagospodarowania lub funkcjonowania terenu, np. w przypadku stref gospodarczych, zabudowy mieszkaniowej, dojdzie do nieodwracalnych w dłuższej perspektywie czasu zmian w środowisku. Dotyczyć to będzie przede wszystkim przedsięwzięć, które powodować będą zajęcie powierzchni ziemi.

Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Ryzyko skumulowanych oddziaływań na środowisko związane może być z prowadzonymi procesami inwestycyjnymi. Potencjalnie największe ryzyko oddziaływań skumulowanych należy postrzegać w realizacji osobnych przedsięwzięć infrastrukturalnych/inwestycyjnych w tym samym czasie i/lub miejscu, co może spowodować przekroczenie norm środowiskowych, w tym czasie i miejscu. Przykładem takich przedsięwzięć może być prowadzenie prac inwestycyjnych.

Ze względu na prognozowany lokalny charakter oddziaływań, koncentrację działań w przestrzeni zurbanizowanej nie przewiduje oddziaływań transgranicznych na środowisko, także ze względu na znaczne oddalenie od granic kraju.

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

W Strategii MOF GW zdiagnozowano prawdopodobieństwa występowania ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska, określonych minimum jako umiarkowane w odniesieniu do oddziaływania na powierzchnię ziemi, na wody powierzchniowe i podziemne, powietrze, bioróżnorodność oraz w przypadku hałasu. Oddziaływania te związane są z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycji wielkopowierzchniowych, wymagających użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. w przypadku inwestycji drogowych, budowy obiektów mieszkalnych, tworzenia terenów inwestycyjnych. Prace takie stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia ludzi, w szczególności biorąc pod uwagę kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy. Inwestycje wymagają użycia ciężkiego sprzętu, które generuje hałas, emitują spaliny i pyły. Prace budowlane wywierają szczególnie negatywny wpływ na środowisko glebowe, docelowo także środowisko wodne.

5.8 Analiza oddziaływania na środowisko realizacji programu

5.8.1 Czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko

Aby dokonać ostatecznej odpowiedzi na pytanie: „czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko?“, dokonano analizy zapisów zadań, w odniesieniu do Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).

W przypadku następujących zadań możliwe jest wystąpienie okoliczności zakwalifikowania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:

W Strategii zdiagnozowano działania, które można w pewnych okolicznościach zakwalifikować do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Te okoliczności to przede wszystkim ostateczna lokalizacja, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych, terenów zurbanizowanych, objęcie planami zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia lub skala inwestycji. Do tych przedsięwzięć zaliczyć można następujące działania:

- 1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (wielorodzinne i jednorodzinne).
- 1.3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej rozwojowi mieszkalnictwa.
- 1.3.3. Rozwój budownictwa społecznego.
- 1.3.4. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.
- 2.1.5. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów MOF GW.
- 2.2.2. Wspieranie, promocja i rozwój zielonej energetyki np. OZE.
- 2.2.8. Wspieranie budowy multimodalnego centrum logistycznego wraz z terminalem i portem na rzece Warcie.
- 2.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne.
- 2.3.2. Wykorzystanie potencjału MDW – E70 i Wielkiej Pętli Wielkopolskiej oraz „Lubuskich Mazur”.
- 2.3.3. Tworzenie warunków do rozwoju oferty turystyki wodnej.
- 3.1.1. Rozwój infrastruktury błękitno-zielonej.
- 3.1.2. Rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.
- 3.1.3. Racjonalna gospodarka odpadami wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.
- 3.1.5. Wspieranie rozwoju OZE, w tym współpracy producentów energii i tworzenia klastrów energii.
- 3.1.7. Zwiększanie zdolności retencyjnych, w tym zachowanie naturalnej retencji, zachowanie swobodnego przepływu wód powierzchniowych, unikanie zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią.

- 3.1.8. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym rozwój systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, budowa zbiorników retencyjnych.
- 4.1.1. Poszerzenie oferty i usprawnienie obecnej (punktualność) komunikacji zbiorowej z uwzględnieniem kolei metropolitalnej, wraz z przebudową układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, odbudową odcinka L415 Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna, odbudową odcinka L426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.
- 4.1.3. Poprawa jakości dróg lokalnych, w tym poprawa stanu i komfortu podróżowania, poprzez zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.
- 4.1.6. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gorzowa Wielkopolskiego jako rdzenia MOF.
- 4.1.7. Wykorzystanie potencjału dwóch osi drogowych S3 i DK22/DK24 (Wschód – Zachód, Północ – Południe) do zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF GW.
- 4.2.1. Zwiększenie dostępności kolejowej, drogowej, i wodnej oraz lotniczej obszaru MOF GW na poziomie krajowym oraz transgranicznym, w tym wykorzystanie potencjału intermodalności rozwiązań komunikacyjnych, m. in. potencjału rzek w funkcji komunikacyjnej i transportowej oraz znaczenia budowy Magistrali Zachodniej.
- Analizując ww. działania w odniesieniu do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie. Dotyczy to jednak tylko obszarów chronionego krajobrazu. Nie przewiduje się wpływu na obszary Natura 2000 oraz rezerваты przyrody.
- Kwestia lokalizacji nowych funkcji gospodarczych, czyli terenów inwestycyjnych może kolidować z koncepcją spójności korytarzy ekologicznych. Przy czym istotniejszą barierą wydaje się być przebieg projektowanej drogi ekspresowej S61. Powstanie terenów inwestycyjnych i stref aktywności gospodarczych może pogłębić problem spójności korytarzy ekologicznych. Konieczne jest zatem, przy projektowaniu terenów inwestycyjnych, przeprowadzenie badań dot. zachowania spójności korytarzy ekologicznych i zaprojektowanie ewentualnych działań kompensujących negatywny wpływ powstałej zabudowy.

Mając na uwadze powyższe można stwierdzić:

- **Realizacja Strategii MOF GW może potencjalnie spowodować wystąpienie znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, głównie o charakterze lokalnym, jeśli zajdą okoliczności spełniające kryteria związane ze skalą oraz lokalizacją przedsięwzięć. Na etapie projektowania Strategii nie ma natomiast faktycznie możliwości określenia realnego wpływu na środowisko na obszarze MOF GW ze względu na ogólny charakter zdefiniowanych w Strategii rozwiązań.**
- **Dokument definiuje główne kierunki rozwoju, więc należy uznać, że wyznacza również ramy także dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Nie określa natomiast szczegółowych rozwiązań dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym realizowane przedsięwzięcia wynikające bezpośrednio ze Strategii wymagać powinny przeprowadzenia osobnych procedur związanych z oceną oddziaływania na środowisko.**

5.8.2 Wpływ realizacji zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko na jego wybrane komponenty oraz proponowane działania kompensacyjne

Oddziaływanie na powierzchnię ziemi, utrzymania dobrej jakości gleb, zagospodarowanie odpadów

Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego należy zaliczyć do przedsięwzięć, które w szczególny sposób wpływać mogą na powierzchnię ziemi oraz degradację gleb. Docelowo wpływ na powierzchnię ziemi związany będzie z powstaniem wielkopowierzchniowych obiektów powodujących trwałe zajęcie powierzchni ziemi. Do tych obiektów należy zaliczyć także parkingi i drogi dojazdowe. Ww. działania mogą spowodować bezpośrednie oddziaływania mechaniczne na powierzchnię ziemi, w tym jej przemieszczanie, zagęszczania i ostatecznie zajęcie przez powstałą infrastrukturę.

Mając na uwadze, że wpływ na środowisko wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury, wśród rozwiązań mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wskazać przede wszystkim na właściwą lokalizację działań np. na obszarach pozbawione szczególnych walorów przyrodniczych, unikanie lokalizacji wymagających znacznych zmian ukształtowania terenu oraz wywołujących konflikty przestrzenne, w tym degradację krajobrazu lub utratę produktywności gleb wyższych klas bonitacyjnych, zachowanie śródpolnych ekosystemów jako lokalnych centrów różnorodności biologicznej. Istotne jest również odpowiednie zorganizowanie procesu inwestycyjnego, w tym również odpowiedniego zagospodarowania powstałych odpadów.

Wody podziemne i powierzchniowe

Ocena wpływu na stan wód powierzchniowych wiąże się z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, która miała na celu zidentyfikowanie tych JCWP, które z powodu występowania istotnych oddziaływań antropogenicznych mogą nie osiągnąć ustalonych dla nich celów środowiskowych. Zidentyfikowane JCWP rzeczne i jeziorne, w przypadku których ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych jest wysokie, wymagają wprowadzenia działań uzupełniających zorientowanych na ograniczenie lub całkowitą redukcję występujących w nich presji.

Wg danych GIOŚ duża część wód rzecznych i jeziornych MOF GW charakteryzowała się umiarkowanym stanem ekologicznym, stanem chemicznym poniżej dobrego oraz złym stanem wód.

Plan gospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Odry ustala następujące cele środowiskowe:

- Dla jednolitych części wód – będących w dobrym stanie/potencjalnie ekologicznym – utrzymanie tego stanu/potencjału.

- Dla naturalnych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.
- Dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego potencjału ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.

Wpływ realizacji Strategii na osiągnięcie celów środowiskowych wyznaczonych dla jednolitych części wód (JCW) jest bardzo trudny do zdiagnozowania. Należy zwrócić uwagę, że poprawa stanu wód powierzchniowych jest jednym z wyzwań Strategii. W Strategii ujęto działania mające na celu poprawę stanu wód powierzchniowych, m. in. rozbudowę systemu kanalizacyjnego.

Mając na uwadze charakterystykę działań przewidzianych do realizacji w Strategii zaleca się zwracanie szczególnej uwagi i zachowanie ostrożności podczas prowadzenia inwestycji. Należy odpowiednio zabezpieczyć teren budowy, unikać przedostawania się do środowiska glebowego płynów eksploatacyjnych, paliw i innych szkodliwych substancji. Należy zabezpieczyć teren przed możliwością niekontrolowanego spływu powierzchniowego i erozji powierzchni ziemi.

Istotnym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych może być gospodarka rolna. W tym zakresie należy wspierać stosowanie kodeksu dobrej praktyki rolnej. Należy minimalizować straty składników pokarmowych, w tym azotu i fosforu w glebie, poprzez m. in. zrównoważone nawożenie, odpowiednie zabiegi agrotechniczne, jak też realizację programów rolno-środowiskowych.

Priorytetowo należy traktować przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, szczególnie na obszarach wiejskich. Należy systematycznie powiększać odsetek ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Kolejne zagrożenia dla stanu wód związane są z rozbudową i rozwojem funkcji turystycznej. Wzrost ilości osób korzystających m. in. z wód stojących i płynących (np. ruch łodzi i jachtów) może wpływać na pogorszenie parametrów wód w sposób mechaniczny jak również przyczyniać się do zaśmiecenia, np. terenów przybrzeżnych. Należy więc unikać kierowania ruchu turystycznego na wrażliwe przyrodniczo akweny i ciekły wodne.

Istotnym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych jest zmniejszenie naturalnej zdolności samooczyszczania się wód, spowodowane suszą. Należy wdrożyć kolejne działania, aby zapewnić dobry stan ilościowy wód, tj. zapewnić odpowiednią wielkość przepływu i retencji wody. Służyć mają temu m. in. działania związane z małą retencją wód. Jednocześnie realizując inwestycje z zakresu małej retencji wód należy zwrócić uwagę na wpływ inwestycji na środowisko przyrodnicze, w szczególności bioróżnorodność (wskutek lokalnych zmian hydrologicznych, np. poprzez podniesienie lustra wody), jak też na zagrożenia związane z dostawaniem się do wód stojących (np. stawów, oczek wodnych, małych zbiorników).

Konieczne jest stałe monitorowanie wód powierzchniowych przez uwzględnienie wszystkich istotnych elementów jakości we wszystkich kategoriach wód zgodnie z ramową dyrektywą wodną.

Powietrze atmosferyczne

Realizacja strategii może powodować negatywny wpływ na standardy powietrza w ujęciu lokalnym (wpływ chwilowy i lokalny). Dotyczy to przede wszystkim zadań o charakterze inwestycyjnym,

których realizacja może powodować emisję gazów i pyłów do atmosfery. Kolejne istotne zagrożenie do środowiska związane jest z rozwojem gospodarczym, związanym z zagospodarowaniem terenów inwestycyjnych. Rozwój nowych przedsiębiorstw, funkcjonujących na obszarze MOF GW, może wnieść wkład w poziom emisji gazów i pyłów. Należy założyć, że wpływ ten nie powinien być znaczący, mając na uwadze współczesne wymogi i technologie oraz rozwiązania.

Realizacja Strategii w szczególności zadań, które mogą powodować potencjalnie znaczące oddziaływania na środowisko wpływać może w następujących sposób na emisję pyłów i gazów do powietrza:

- Prace budowlane mogą niekorzystnie wpływać na jakość powietrza, zarówno w skutek zanieczyszczeń gazowych (spaliny), jak też pyłowych – mając na uwadze znaczną liczbę planowanych w ramach strategii zadań inwestycyjnych, prognozuje się, że punktowo emisja pyłów i zanieczyszczeń gazowych może być znaczna i może wpływać negatywnie na najbliższe otoczenia, w tym ludzi wykonujących prace budowlane. Nie przewiduje się natomiast zauważalnej zmiany parametrów powietrza w wyniku realizacji tych zadań. Należy przestrzegać zasad BHP oraz minimalizować ryzyko zanieczyszczeń powietrza, m. in. poprzez zabezpieczanie placów budowy, np. poprzez przykrycie materiałów, polewanie dróg dojazdowych wodą w celu zapobiegania pyleniu, utrzymywania w dobrym stanie maszyn i urządzeń (emisja spalin).
- Funkcjonowanie nowych obiektów budowlanych – w tym emisja gazów cieplarnianych oraz pyłów związanych z tzw. niską emisją. Istotne przy realizacji inwestycji stosowanie rozwiązań, które wpływać będą pozytywnie na powietrze atmosferyczne, np. prowadzenie termomodernizacji obiektów budowlanych, wymianę lub stosowanie oświetlenia na energooszczędne w tych obiektach, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii lub zastosowanie nowoczesnych urządzeń grzewczych o wyższej sprawności.

Hałas

Trwały wpływ na pogorszenie się warunków akustycznych w analizowanym obszarze może mieć realizacja przedsięwzięć mających na celu przyciąganie i instalowanie się nowych zakładów przemysłowych, w szczególności na wydzielonych obszarach inwestycyjnych, a także rozwój infrastruktury drogowej. Wpływ na chwilowe pogorszenie się warunków akustycznych może mieć realizacja większości przedsięwzięć inwestycyjnych, w których wykorzystywany jest ciężki i specjalistyczny sprzęt generujący hałas.

Do przedsięwzięć, które mogą pozytywnie wpływać na klimat akustyczny można wymienić następujące:

- Planowanie przestrzenne i zarządzanie zagospodarowaniem terenu z uwzględnieniem problemów akustycznych, np. poprzez ustalanie obszarów ograniczonego użytkowania, ustalanie stref przemysłowych,
- Rozwój systemów transportowych, w tym: budowa dróg alternatywnych, wyznaczenie stref ruchu uspokojonego, wprowadzenie stref ograniczonego hałasu, poprawa płynności potoku ruchu pojazdów poprzez wprowadzenie systemu inteligentnej sygnalizacji świetlnej,

planowanie ruchu, w tym: ograniczenie ruchu, ograniczenie prędkości, wprowadzenie ograniczeń dla ruchu pojazdów ciężkich, zakazy lub ograniczenia ruchu w porze nocnej, wspieranie przyjaznej środowisku komunikacji miejskiej, budowę ścieżek rowerowych i wspieranie komunikacji pieszej, wprowadzenie systemu stref płatnego parkowania, wspieranie cichego transportu,

Przedsięwzięcia techniczne, pozwalające na redukcje emisji i imisji hałasu to:

- Rozwiązania ograniczające hałas pochodzący od infrastruktury komunikacyjnej, w tym: Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych, zastosowanie podtorowych rozwiązań tłumiących, szlifowanie szyn oraz kół pojazdów kolejowych, spawanie łącz szynowych, rozwiązania zmniejszające hałas infrastruktury szynowej na mostach i wiaduktach,
- Rozwiązania ograniczania hałasu samochodowego (jako głównego źródła hałasu w miastach), w tym: redukcja hałasu przez zastosowanie cichych opon, zapewnienie kontroli warunków homologacji pojazdów (w zakresie emisji dźwięku), wyciszanie samochodów,
- Ograniczanie propagacji dźwięku, w tym: zastosowanie ekranów akustycznych, zastosowanie półtuneli akustycznych, zastosowanie przykryć źródeł dźwięku, odpowiednie ukształtowanie zabudowy oraz terenu w pobliżu źródeł hałasu, zastosowanie absorbujących powierzchni w pobliżu torowisk,
- Rozwiązania ograniczania hałasu w punkcie odbioru, w tym: zastosowanie okien o odpowiedniej izolacyjności, podwyższenie izolacyjności akustycznej przegród zewnętrznych, zastosowanie rozwiązań z dziedziny kształtowania architektonicznego budynku.

Do pozostałych przedsięwzięć wpływających pozytywnie na ograniczenie hałasu należą:

- Rozwiązania legislacyjne, w tym: limity emisji dźwięku przez źródła, pozwolenia i decyzje, zmiany funkcji budynków, ekonomiczne środki ograniczania hałasu.³³

Obszarowa ochrona przyrody, bioróżnorodność, rośliny, grzyby, zwierzęta

Zagrożenie dla obszarów chronionych wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury.

Mając na uwadze analizę działań Strategii MOF GW, które wykazują potencjalne oddziaływanie na obszary chronione, a także na rośliny, zwierzęta (w tym gatunki chronione), grzyby oraz różnorodność biologiczną można sformułować wniosek, że ich realizacja, a tym samym realizacja Strategii nie będzie miała dużego wpływu na obszary chronionych. Należy przy tym wskazać, iż wpływ na obszary chronione dot. kwestii zmian w krajobrazie (wpływ na obszary chronionego krajobrazu) oraz w przypadku rozwoju funkcji gospodarczej, na spójność przestrzenną korytarzy ekologicznych.

Wśród ewentualnych zagrożeń dla obszarów chronionych należy wymienić następujące rodzaje działań:

---

³³ Na podstawie: Program ochrony przed hałasem dla miasta Gdyni, 2008 rok

1. Powstanie nowej zabudowy/zagospodarowania terenu.

Powstanie nowej infrastruktury oraz zabudowy może powodować powstawanie nowych/dodatkowych oddziaływań na środowisko, w tym na zasoby przyrody ożywionej oraz bioróżnorodność. Wpływ na zasoby przyrody ożywionej oraz bioróżnorodność zależy od charakteru, wielkości/skali danego przedsięwzięcia oraz jego lokalizacji względem zasobów przyrody. Nowa zabudowa/infrastruktura powodować będzie zajęcie i ubytek terenu. Nowopowstała infrastruktura stanowić może barierę ekologiczną dla wybranych gatunków zwierząt.

Mając na uwadze znaczną powierzchnię obszarów chronionych na obszarze MOF GW istotne jest przestrzeganie ustanowionych zakazów, obowiązujących na terenie wybranych form ochrony.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody wprowadza następujące zakazy (Dz. U. 2020 poz. 55):

Art. 15. 1. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się:

1) budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

2) (uchylony)

3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;

4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;

5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów;

6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;

10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;

11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;

12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów

- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 14) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;**
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 777, 935 i 1428);
- 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach stanowiących własność parków narodowych lub będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 20) zakłócania ciszy;
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na obszarze rezerwatu przyrody na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, **jeżeli jest to uzasadnione** wykonywaniem badań naukowych lub **celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego** i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na cele ochrony przyrody rezerwatu przyrody.

Art. 24. 1. Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne – z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;

9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego. 1a. Na obszarze chronionego krajobrazu, dla terenów:

1) objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:

a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,

b) zalesiania;

2) nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:

- a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
- b) lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej,
- c) lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 2 kondygnacje lub 7 m,
- d) zalesiania.

1b. Na obszarze chronionego krajobrazu zakazuje się niszczenia i uszkodzenia obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w uchwale, o której mowa w art. 23a ust. 1.

Art. 33. 1. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

3. Projekty polityk, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów, o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Art. 34. 1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskigo, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

2. W przypadku, gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu: 1) ochrony zdrowia i życia ludzi; 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego; 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego; 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Ponadto należy uwzględnić ogólne zasady realizacji inwestycji mając na uwadze ochronę gatunkową roślin, zwierząt, grzybów.

W stosunku do dziko występujących zwierząt, należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową zakazuje się:³⁴

- 1) umyślnego zabijania;
- 2) umyślnego okaleczania lub chwytania;
- 3) umyślnego niszczenia ich jaj lub form rozwojowych;
- 4) transportu;
- 5) chowu;
- 6) zbierania, pozyskiwania, przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków;
- 7) niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;
- 8) niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień;
- 9) umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;
- 10) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny okazów gatunków;
- 11) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 12) umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;
- 13) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do dziko występujących zwierząt, oznaczonych symbolem (1) w załącznikach nr 1 i 2 do rozporządzenia, wprowadza się dodatkowo zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia.

W stosunku do dziko występujących zwierząt, oznaczonych symbolem (2) w załącznikach nr 1 i 2 do rozporządzenia, wprowadza się dodatkowo zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych, lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących.

W stosunku do dziko występujących zwierząt, oznaczonych symbolem (3) w załączniku nr 1 do rozporządzenia, wprowadza się dodatkowo zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie.

W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków objętych ochroną ścisłą zakazuje się³⁵:

---

³⁴ Za: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, Dz.U. 2020 poz. 26

- 1) umyślnego niszczenia;
- 2) umyślnego zrywania lub uszkodzania;
- 3) niszczenia ich siedlisk;
- 4) pozyskiwania lub zbioru;
- 5) przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków;
- 6) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny okazów gatunków;
- 7) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 8) umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym;
- 9) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków objętych ochroną częściową zakazuje się:

- 1) umyślnego niszczenia;
- 2) umyślnego zrywania lub uszkodzania;
- 3) niszczenia ich siedlisk;
- 4) pozyskiwania lub zbioru;
- 5) umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym;
- 6) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do dziko występujących roślin należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową, o których mowa w załączniku nr 1 oraz w lp. 1–300 załącznika nr 2 do rozporządzenia³⁵, zakazuje się:

- 1) umyślnego niszczenia;
- 2) umyślnego zrywania lub uszkodzania;
- 3) niszczenia ich siedlisk;
- 4) pozyskiwania lub zbioru;
- 5) przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków;
- 6) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków, z tym, że zakaz transportu dotyczy gatunków oznaczonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia symbolem (2);

---

³⁵ Za: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów Dz.U. 2014 poz. 1408

³⁶ Za: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin Dz.U. 2014 poz. 1409

- 7) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 8) umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym;
- 9) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

Mając na uwadze specyfikę działań ujętych w Strategii MOF GW należy zwrócić szczególną uwagę na następujące zakazy:

- Niszczenia siedlisk roślin należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową,
- Niszczenia siedlisk grzybów należących do gatunków objętych ochroną ścisłą i częściową,
- Niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania – dotyczy również drzew, zadrzewień i krzewów,
- Niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień.

Powyższe zakazy należy w szczególny sposób przestrzegać w kontekście planowanych inwestycji, ujętych w Strategii, w tym rozwoju stref aktywności gospodarczych.

Przestrzeń i walory krajobrazowe

Przewiduje się, że realizacja Strategii nie spowoduje znaczącego oddziaływania na krajobraz w ujęciu całego obszaru MOF GW. Wynika to z faktu, że pomimo planowanych działań mających na celu rozwój funkcji gospodarczych oraz mieszkaniowych, przewiduje się działania, które uwzględniają zrównoważony rozwój przestrzenny. Zakłada się, że tereny inwestycyjne powstawać będą w przestrzeniach zlokalizowanych w sąsiedztwie węzłów dróg ekspresowych, krajowych lub w sąsiedztwie już istniejących stref aktywności gospodarczej. Tereny mieszkaniowe rozwijać się będą zgodnie z założeniami planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniając zasadę zwartości.

Oddziaływanie na krajobraz możliwe jest lokalnie w przypadku realizacji inwestycji związanych z tworzeniem nowej infrastruktury lub zagospodarowaniem terenów, np. pod nowe inwestycje. W wyniku realizacji zadań objętych Strategią mogą być prowadzone m. in. prace ziemne i budowlane. Prace te mogą powodować zmiany w krajobrazie, np. zajmowanie terenu, ograniczoną w czasie lokalizację sprzętu budowlanego, czy też powstawania wykopów i hałd związanych z przemieszczaniem gruntów. Istotnym zagrożeniem dla krajobrazu może być w szczególności budowa obiektów przemysłowych, infrastruktury technicznej oraz stref mieszkaniowych. Ich budowa powinna być poprzedzona rzetelnymi analizami środowiskowymi oraz konsultacjami społecznymi. Powinno się unikać lokalizacji w pobliżu miejsc zamieszkania oraz w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo.

Mając na uwadze charakter przewidzianych do realizacji zadań oraz obecny sposób zagospodarowania przestrzeni MOF GW, należy podkreślić, iż realizacja Strategii może powodować miejscowo lub chwilowo wpływ na krajobraz. Wpływ taki wiązać się może z rozbudową stref mieszkaniowych, powstaniem terenów inwestycyjnych, powstaniem nowych ciągów komunikacyjnych lub zmian w przestrzeni spowodowanych realizacją przedsięwzięć inwestycyjnych, np. poprzez powstanie placów budowy. Realizacja ww. zadań musi być jednak spójna z planami

zagospodarowania przestrzennego. Ze względu na wysokie walory krajobrazowe należy unikać realizacji przedsięwzięć, które mogą znacząco oddziaływać na jakość krajobrazu, np. dużych farm wiatrowych lub przedsięwzięć, które spowodują znaczące przekształcenie krajobrazu lub zmianę funkcji przestrzeni. Zadania, takie jak tworzenie stref inwestycyjnych lub rozwój funkcji mieszkaniowych powinny być realizowane na obszarach o ustalonym przeznaczeniu przez plany zagospodarowania przestrzennego.

Klimat

Realizacja Strategii nie wpłynie będzie w zauważalny sposób negatywnie na zmiany klimatu. Do zadań, które mogą pogłębiać pojawiające się zagrożenia, będące pochodnymi zmian klimatu, takie jak ekstremalne zjawiska pogodowe (nawalne deszcze, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, fale upałów, susze, huragany, osuwiska itp.) należą te związane z budową infrastruktury technicznej oraz związanej z rozbudową stref mieszkaniowych, powstawaniem nowych obiektów budowlanych.

Działania przeciwdziałające zmianom klimatu, w kontekście zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:

- Należy minimalizować podatność na ryzyko związane z zmianami klimatu, m.in. uwzględniając ten aspekt na etapie planowania inwestycji.
- Ważne jest, aby działania służące ochronie przeciwpowodziowej w pierwszej kolejności wykorzystywały najmniej inwazyjne dla środowiska przyrodniczego rozwiązania, w szczególności nietechniczne metody ochrony przeciwpowodziowej.
- Z punktu widzenia ochrony siedlisk najistotniejsze są działania związane z utrzymaniem obszarów wodno-błotnych i ich odtwarzaniem wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Jednocześnie istotne będą działania sprzyjające prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej w warunkach zmian klimatu.
- Wsparciem może być stosowanie skutecznych systemów planowania przestrzennego zapewniającego właściwe i zrównoważone wykorzystanie terenów, z uwzględnieniem narzędzi informatycznych.

6. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Ze względu na prognozowany lokalny charakter oddziaływań, koncentrację działań w przestrzeni zurbanizowanej MOF GW, nie przewiduje się oddziaływań transgranicznych.

7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko

Ze względu na dość ogólny charakter opisanych w Strategii MOF GW działań trudno wskazać jakie będzie ich ostatecznie oddziaływanie na środowisko. Każde z przedstawionych działań i ujętych w ich ramach zadań może wymagać osobnej ekspertyzy oddziaływania na środowisko, prowadzonej już w ramach procesu inwestycyjnego. Poszczególne zadania powinny uwzględniać aspekty środowiskowe, w szczególności zasady kompensacji przyrodniczej, czyli uwzględniać podjęcie działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej. Inwestycje powinny kierować się zasadami wyboru najlepszych dostępnych technik, czyli wyboru najbardziej efektywnych i zaawansowanych poziomów rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności. Aspekt środowiskowy poszczególnych działań powinien uwzględniać zasady ochrony środowiska polegające na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom oraz przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Mając na uwadze, że wpływ na środowisko wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury, wśród rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wskazać można na:

- Właściwą lokalizację działań np. na obszarach pozbawionych szczególnych walorów przyrodniczych, unikanie lokalizacji wymagających znacznych zmian ukształtowania terenu oraz wywołujących konflikty przestrzenne, w tym degradację krajobrazu lub utratę produktywności gleb wyższych klas bonitacyjnych, zachowanie śródpolnych ekosystemów jako lokalnych centrów różnorodności biologicznej.
- Właściwą lokalizację i konstrukcję infrastruktury komunikacyjnej/dojazdowej (przy uwzględnieniu aspektów środowiskowych).
- Stosowanie innych metod ograniczania negatywnych wpływów powstałej infrastruktury na różnorodność biologiczną (tworzenie stanowisk i siedlisk zastępczych, ogrodzenia ochronne, nasadzenia zieleni, ograniczenia prędkości, odstraszenie zwierząt).
- W przypadku prac modernizacyjnych i remontowych przeprowadzenie inwentaryzacji pod kątem występowania chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów.
- Dostosowanie terminów prowadzenia prac budowlanych do terminów migracji, rozrodu i wychowu młodych poszczególnych grup zwierząt.
- Stosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych.
- Odpowiednią organizację zaplecza budowy na etapie realizacji inwestycji, w celu zapobiegania przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska gruntowo-wodnego.
- W stosunku do działań związanych z ochroną wód i atmosfery stosowanie nowoczesnych rozwiązań, najlepszych dostępnych technik, które ograniczać będą negatywne oddziaływania działalności gospodarczej.
- Rozpoznanie archeologiczne obszaru inwestycji.

- Dostosowanie intensywności i sposobów wykorzystania obiektów do charakteru obiektu i jego przepustowości.

8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie

Strategia jest dokumentem, który wskazuje optymalną ścieżkę działań mającą na celu aktywizację rozwój społeczno-gospodarczy MOF GW. Jest dokumentem o dużym stopniu ogólności, tj. nie wskazuje szczegółowych rozwiązań, np. odnoszących się do lokalizacji inwestycji, infrastruktury, dlatego też nie jest możliwe precyzyjne wskazanie rozwiązań alternatywnych. Pewien zakres szczegółowości określają wybrane zapisy Strategii oraz zapisy ujęte w rozdziale poświęconym modelowi funkcjonalno-przestrzennemu. Pozwala to w wybranych przypadkach na określenie ogólnej lokalizacji działań, natomiast trudno jest wskazać skalę wybranych działań.

Analizując zapisy Strategii odnoszące się do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie. Dotyczy to prawdopodobnie obszarów chronionego krajobrazu oraz konfliktów dot. spójności korytarzy ekologicznych.

Z dużym prawdopodobieństwem do działań, które mogą kolidować z obszarami chronionymi należy zaliczyć kwestie rozwoju aktywności gospodarczej oraz stref mieszkaniowych. Ich wpływ na obszary chronione dot. głównie kwestii jakości krajobrazu. W przypadku stref aktywności gospodarczych, może pogłębiać się problem spójności korytarzy ekologicznych, który pojawi się również niezależnie od tych działań, w wyniku rozwoju korytarzy komunikacyjnych, m. in. w oparciu drogę S3, DK22 (zwiększony ruch komunikacyjny). Trudno w tym przypadku wskazać rozwiązania alternatywne, gdyż lokalizacja możliwych terenów inwestycyjnych wydaje się być optymalna zarówno pod względem ekonomicznym (bliskość węzłów dróg ekspresowych, dróg krajowych), jak też ekologicznym (spójność już z zagospodarowanymi przestrzeniami).

W przypadku inwestycji komunikacyjnych oraz związanych z infrastrukturą liniową, taką jak systemy kanalizacyjne, można przewidzieć, że ich realizacja z dużym prawdopodobieństwem będzie się odbywać na obszarach wiejskich. W takim przypadku w trakcie inwestycji może dochodzić do chwilowego negatywnego oddziaływania na środowisko. Skala tego oddziaływania może być różna, trudno ją przewidzieć ze względu na brak szczegółów realizacji inwestycji. Należy przewidzieć, że każda z tych inwestycji wymagać będzie odrębnych analiz dot. oddziaływania na środowisko. W przypadku tej grupy przedsięwzięć co do zasady również nie jest możliwe wskazanie rozwiązań alternatywnych. Wybrane obszary wymagają uzupełnienia i rozwinięcia infrastruktury. W projekcie Strategii nie wskazano w jaki sposób realizowane będą te inwestycje. W odniesieniu do infrastruktury kanalizacyjnej w przypadku zabudowy rozproszonej można zasugerować rozwiązania w indywidualne systemu oczyszczania, np. przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Podsumowując, należy stwierdzić, że propozycje działań ujęte w dokumencie wydają się być optymalnymi rozwiązaniami. Rozwiązania alternatywne można rozważyć w przypadku uszczegóławiania realizacji poszczególnych zadań, np. co do sposobu prowadzenia prac budowlanych, lokalizacji zadania, wyboru technologii.

9. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym

Celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektowanej Strategii MOF GW nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Strategia MOF GW obejmuje zestaw celów strategicznych, podporządkowane im priorytety i kierunki działań. Analizując oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowego przeglądu kierunków działań, czyli najbardziej szczegółowych zapisów. Należy przy tym podkreślić, że przedmiotowa Strategia co do zasady jest dokumentem ogólnym, analizującym uwarunkowania i szanse rozwoju w odniesieniu do przestrzeni MOF GW, wytyczającym główne ramy i kluczowe kierunki działań o pewnym stopniu ogólności.

Ujęte w projekcie Strategii MOF GW kierunki działań z zdecydowanej większości nie zostały zdefiniowane na tyle szczegółowo, aby możliwe było wskazanie ich konkretnych lokalizacji w przestrzeni MOF GW. Możliwe jest zasadniczo wstępne zdefiniowanie potencjalnych ogólnych lokalizacji działań, np. lokalizacji terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie istniejącego lub projektowanego układu drogowego, kolejowego.

Wybrane działania charakteryzować się będą różnym rodzajem oddziaływań oraz różną skalą oddziaływań na środowisko. W Strategii MOF GW ujęte są zarówno działania, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz takie, których skala oddziaływań jest nieduża i tym samym nie można ich zaliczyć do takich, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. W Strategii ujęte są również liczne działania, których oddziaływanie może mieć charakter pozytywny jak również negatywny na środowisko. Bezpośredni negatywny charakter oddziaływań związany jest głównie z procesem inwestycji (np. budowa i modernizacja infrastruktury drogowej, mieszkaniowej, usługowej). Pośredni charakter może mieć postać oddziaływań pozytywnych jak również negatywnych. Związane są one ze skutkami realizacji wybranych działań. Działania miękkie mogą powodować z reguły pozytywne skutki dla środowiska (np. podnoszenie świadomości ekologicznej, wdrażanie rozwiązań z zakresu planowania przestrzennego). Pośrednie negatywne oddziaływania na środowisko dotyczyć mogą sposobu funkcjonowania infrastruktury lub wynikać z decyzji organizacyjnych (np. powstałych terenów inwestycyjnych, dróg, zabudowy mieszkalnej i usługowej, obiektów retencji wód).

W Strategii nie zdiagnozowano bezpośrednio działań, które można zaliczyć do mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

W Strategii zdiagnozowano działania, które można w pewnych okolicznościach zakwalifikować do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Te okoliczności to przede wszystkim ostateczna lokalizacja, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych, terenów zurbanizowanych, objęcie planami zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia lub skala inwestycji. Do tych przedsięwzięć zaliczyć można następujące grupy działań:

- Tworzenie i uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych, w tym rozwój infrastruktury technicznej i teleinformatycznej terenów inwestycyjnych, w tym dróg prowadzących do tych terenów,
- Wspieranie rozwoju usług turystycznych, w tym bazy noclegowej, gastronomicznej, rekreacyjnej (wytycznie terenów inwestycyjnych pod funkcję turystyczną),
- Wyznaczenie nowych terenów zabudowy mieszkaniowej i przygotowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe oraz rozwój infrastruktury technicznej w tym kanalizacyjnej, drogowej na potrzeby mieszkalnictwa,
- Modernizacja i rozwój układu sieci drogowej, kolejowej oraz dróg wodnych, poprawiającej dostępność i spójność MOF GW,
- Rozwój systemu infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, w szczególności na obszarach wiejskich,
- Działania z zakresu rozwoju retencji wodnej, błękitno-zielonej infrastruktury oraz poprawy bezpieczeństwa powodziowego,
- Działania z zakresu modernizacji i rozwoju systemu gospodarki odpadami,
- Działania z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Analizując ww. działania w odniesieniu do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych, przede wszystkim obszarach chronionego krajobrazu. Część z nich może być realizowana w sąsiedztwie obszarów chronionych, w tym Natura 2000. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Te cele ochrony przyrody mogą kolidować z rozwijającą się funkcją gospodarczą na terenie MOF GW.

Jednocześnie kwestia lokalizacji nowych funkcji gospodarczych, czyli terenów inwestycyjnych nie powinna co do zasady kolidować z systemem pozostałych obszarów chronionych. Tereny inwestycyjne z reguły tworzy się w korytarzach głównych tras komunikacyjnych oraz w obrębie lub sąsiedztwie istniejących terenów przemysłowych (ze względu na koszty uzbrojenia terenu, możliwość dojazdu ciężkich pojazdów). W większym zakresie lokalizacja funkcji przemysłowych może kolidować z terenami mieszkaniowymi i wpływać na jakość życia i zdrowia ludzi. Dlatego też kwestie lokalizacji funkcji gospodarczych należy rozpatrywać głównie w kontekście wpływu na krajobraz, spójność systemów przyrodniczych (korytarzy ekologicznych) oraz wpływu na tereny mieszkaniowe.

Rozwój turystyki może mieć wpływ na środowisko. Ten wpływ może być związany zarówno w kwestiach inwestowania, m. in. w rozwój usług turystycznych takich jak hotele, pensjonaty, czy ośrodki rozrywkowe. Strategia nie wskazuje lokalizacji tych obiektów, niemniej jednak dopuszcza wytyczenie terenów inwestycyjnych na te funkcje. Konieczne jest zatem moderowanie rozwoju turystycznego, tak aby minimalizować negatywny wpływ na przyrodę. Kolejną kwestią oddziaływania na środowisko w przypadku rozwoju funkcji turystycznej jest presja ruchu turystycznego. Należy mieć na uwadze, że nadmiar ruchu turystycznego może wywierać negatywny wpływ na ekosystemy przyrodnicze, np. jeziora, oczka wodne, siedliska rzadkich i zagrożonych roślin (np. murawy kserotermiczne) oraz zwierząt.

Rozwój funkcji mieszkaniowej, bardzo pożądaný w perspektywie rozwoju MOF GW, oznacza przede wszystkim bezpośrednie zajęcie terenu. Ukształtowana strefa mieszkaniowa wymaga realizacji

inwestycji towarzyszących, takich jak drogi, sieć kanalizacyjna. Generuje również bezpośrednie oddziaływania na otoczenie (potoki pojazdów, gospodarka odpadami). W perspektywie realizacji Strategii MOF GW należy dążyć do optymalizacji procesów rozwoju funkcji mieszkaniowej, skupiając się przede wszystkim na przeciwdziałaniu nadmiernej suburbanizacji, rozpraszaniu zabudowy. Inwestycje powinny być realizowane z myślą o najniższych kosztach środowiskowych, powinno się unikać inwestycji na terenach wrażliwych i cennych przyrodniczo.

W przypadku inwestycji komunikacyjnych i kanalizacyjnych oraz związanych z infrastrukturą liniową, taką jak systemy kanalizacyjne, drogi, sieć kolejowa, można przewidzieć, że ich realizacja z dużym prawdopodobieństwem będzie się odbywać na obszarach zarówno miejskie, wiejskich oraz niezurbanizowanych. W takim przypadku w trakcie inwestycji może dochodzić do chwilowego negatywnego oddziaływania na środowisko. Skala tego oddziaływania może być oczywiście różna, trudno ją przewidzieć ze względu na brak szczegółów realizacji inwestycji. Należy przewidzieć, że każda z tych inwestycji wymagać będzie odrębnych analiz dot. oddziaływania na środowisko.

W Strategii MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu modernizacji systemu gospodarki odpadami. Służyć one będą usprawnieniu gospodarki odpadami, niemniej jednak kwestie związane z odpadami są obszarem szczególnej uwagi i oddziaływania na środowisko. Dotyczą one bowiem m. in. składowania i przetwarzania odpadów, czyli działań, które mogą wpływać bezpośrednio na środowisko, m. in. jakość wód, powietrza, klimatu akustycznego.

W Strategii MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii. Nie określono przy tym skali i rodzaju przedsięwzięć. Przy założeniu rozwoju inwestycji takich jak siłownie wiatrowe, czy też wielkopowierzchniowe farmy fotowoltaiczne, można mówić o potencjalnym znaczącym oddziaływaniu. Dotyczą one nie tylko kwestii zajęcia powierzchni ziemi, ale również bezpośredniego wpływu na przyrodę.

Ze względu na dość ogólny charakter opisanych w Strategii MOF GW działań trudno wskazać jakie będzie ich ostatecznie oddziaływanie na środowisko. Każde z przedstawionych działań i ujętych w ich ramach zadań może wymagać osobnej ekspertyzy oddziaływania na środowisko, prowadzonej już w ramach procesu inwestycyjnego. Poszczególne zadania powinny uwzględniać aspekty środowiskowe, w szczególności zasady kompensacji przyrodniczej, czyli uwzględniać podjęcie działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej. Inwestycje powinny kierować się zasadami wyboru najlepszych dostępnych technik, czyli wyboru najbardziej efektywnych i zaawansowanych poziomów rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności. Aspekt środowiskowy poszczególnych działań powinien uwzględniać zasady ochrony środowiska polegające na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom oraz przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Analizując całość działań, jakie przewidziano do realizacji w Strategii MOF GW należy podkreślić, iż brak ich realizacji w znacznym stopniu utrudni realizację założeń ochrony środowiska, a nawet ochrony przyrody. Niewątpliwie wybrane działania charakteryzować się będą znaczącym oddziaływaniem na środowisko (m. in. rozwój terenów inwestycyjnych), jednak te działania są niejako konieczne do realizacji w kontekście zrównoważonego rozwoju obszaru MOF MG (m. in. ze względu na istniejący potencjał do rozwoju konkurencyjnej gospodarki). Kluczowe jest jednak takie

moderowanie rozwoju gospodarczego i społecznego, aby zachować i wzmocnić potencjał ekologiczny i przyrodniczy oraz chronić środowisko na terenie MOF GW.

Mając na uwadze ww. cele nadrzędne, trendy związane ze środowiskiem oraz specyfikę przestrzeni MOF GW za najważniejsze wyzwania w zakresie środowiskowym należy uznać kwestie związane z transformacją gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej, ochronę i aktywną adaptację do zmian klimatycznych, ochronę i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych, skoordynowane planowanie przestrzenne oraz priorytety odnoszące się do komunikacji i transportu. Warto zwrócić na poruszane w Strategii MOF GW zagadnienia dot. ochrony wód powierzchniowych, ochrony przeciwpowodziowej, zachowania zasobów wodnych (zwiększanie retencyjności). Ważne będzie podjęcie działań na rzecz ochrony klimatu, zarówno zmniejszających negatywny wpływ gospodarki na emisję gazów cieplarnianych (np. rozwój OZE, energooszczędność), jak też przystosowanie się do skutków zmian klimatycznych (eliminowanie wysp ciepła, błękitno-zielona infrastruktura, skoordynowane planowanie przestrzenne). Strategia MOF GW dużo uwagi poświęca wymiarowi tzw. zielonej gospodarki, turystyki zrównoważonej, przyjaznej środowisku, czy też gospodarki o obiegu zamkniętym. Te działania przyczyniać będą się do zachowania bioróżnorodności oraz zmniejszania negatywnej presji na środowisko i przyrodę, np. poprzez zmniejszanie ilości odpadów. Szczególnie istotnym zagadnieniem dla rozwoju MOF GW jest rozwój niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu. Dużą wagę poświęca się rozwojowi sieci i połączeń kolejowych oraz integracji różnych środków komunikacji i transportu.

Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii MOF GW na środowisko polegał na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko w ramach indywidualnych zamówień. Wyniki pomiarów muszą odnosić się do obszaru objętego Strategią. Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii na środowisko prowadzony był w cyklu rocznym, podobnie jak to przyjęto przy monitoringu całości Strategii MOF GW.

10. Literatura i materiały źródłowe

Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek

Centralny rejestru form ochrony przyrody

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2017 Rok

Gminy program opieki nad zabytkami Gminy Skwierzyna na lata 2020-2023

<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

<http://ine.eko.org.pl/> (Instytut na Rzecz Ekorozwoju)

<http://mapa.korytarze.pl/>

<http://www.bialystok.lasy.gov.pl/>

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl

<https://poznan.wody.gov.pl/nasze-dzialania/mapy-jednolitych-czesci-wod/111-menu/1030-foldery-jcwp>

Jerzy Kondracki, „Geografia regionalna Polski”, Warszawa, Wyd. Naukowe PWN, 1998.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa, 2019

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016

Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Warszawa, 2019 rok

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Program ochrony przed hałasem dla miasta Gdyni, 2008 rok

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024

Raport oceny stanu klimatu akustycznego województwa lubuskiego na podstawie map akustycznych wykonanych w ramach III rundy mapowania w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. pod nazwą „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, Dz.U. 2020 poz. 26

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów Dz.U. 2014 poz. 1408

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin Dz.U. 2014 poz. 1409

Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do Roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywa do roku 2030

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelce Krajeńskie

Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2020 poz. 55)

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2020 poz. 283)

11. Spis rysunków i tabel

Mapa 1. Podział administracyjny MOF GW.....	16
Mapa 2. Wody powierzchniowe na terenie MOF GW	19
Mapa 3. Gminy MOF GW zagrożone występowaniem powodzi.....	24
Mapa 4. Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w MOF GW w 2019 roku.....	27
Mapa 5. Gospodarka odpadami na obszarze MOF GW	37
Mapa 6. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w 2020r.	39
Mapa 7. Korytarze ekologiczne na obszarze MOF GW	40
Mapa 8. Obszary chronione na terenie MOF GW	42
Mapa 9. Przyszły model funkcjonalno-przestrzenny w odniesieniu do rozwoju gospodarczego MOF GW.....	55
Rysunek 1. Cele strategiczne oraz priorytety strategii MOF GW	10
Rysunek 2. mapa akustyczna Gorzowa Wielkopolskiego	31
Rysunek 3. Zasięg przestrzenny map akustycznych na tle konturów województwa lubuskiego (źródło: Mapy akustyczne dla odcinków dróg krajowych o ruchu powyżej 3.000.000 pojazdów rocznie na terenie województwa lubuskiego w oparciu o bazę danych PRG CODGiK i bazę danych odcinków dróg objętych mapowaniem)	32
Rysunek 4. Lokalizacja stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji radiowych oraz stacji sieci radiokomunikacji ruchomej lądowej na obszarze województwa lubuskiego wg wykazów pozwoleń Urzędu Komunikacji Elektronicznej (stan na luty 2018 r.) (źródło: GIOŚ/PMŚ)	34
Tabela 1. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030.....	12
Tabela 2. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie MOF GW	25
Tabela 3. Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w gminach MOF GW w 2009 i 2019 r. (dostępność do sieci kanalizacyjnej wyrażona w %)	26
Tabela 4. Wybrane wyniki jakości powietrza dla strefy Gorzów Wielkopolski oraz strefy lubuskiej (stan na 31.12.2018 r.)	29
Tabela 5. Powierzchnia obszarów chronionych i udział powierzchni obszarów chronionych w MOF GW (stan na 31.12.2020 r.)	40
Tabela 6. Lista obszarów chronionych MOF GW.....	43
Tabela 7. Ocena wpływu na środowisko kierunków działań Strategii MOF GW.....	67
Tabela 8. Analiza kierunków działań mogących oddziaływać na środowisko w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali	75
Tabela 9. Cele PEP 2030	94
Tabela 10. Opis oddziaływań na środowisko w odniesieniu do poszczególnych kierunków działań....	97